

KÁLLAI R. GÁBOR

A NÓTÁRIUS ÉS A NYOLC PISZTOLYGOLYÓ

KÁLLAI R. GÁBOR

**A NÓTÁRIUS
ÉS A NYOLC
PISZTOLYGOLYÓ**

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

HEGEDŰS ISTVÁN *rajzaival*

© Kállai R. Gábor, 1987

Immár 200 esztendeje irattárba helyezték ennek a bűnügynek az aktáit, szereplői régen elporladtak, a bűnösök éppúgy, mint az áldozatok vagy a bírák. Mégis, amikor régi feljegyzések között rábukkantunk erre a történetre, úgy éreztük, sok érdekes azonosság található a mával. Ismerős volt a bűnösök indulata, a tetteikben megnyilvánuló szándék vagy éppenséggel a pénzhétségük. Mai a nyomozók elszántsága, igazságérzete is, még ha a kor szokásai, lehetőségei egészen mások voltak is, mint napjainkban.

Történetünk színhelyén, a Dunántúl északi részén ma több mint másfél millió ember él, abban az időben, a XVIII. század utolsó harmadában kevesebb mint negyedmillió. Ma utak, vasutak hálózják be a vidéket, akkor egy-két jobban megépített utat leszámítva csak a keréknyomok jelezték az irányt. Ha ma terhesnek érezzük az információk reánk zúdított tömegét, gondoljunk arra, hogy két évszázaddal ezelőtt a hírek a váltott lovakon nyargaló lovas futár sebességével terjedtek leggyorsabban, s mennyiségüket is megszabta a futár tarsolyának és memóriájának befogadóképessége.

Korunkban, ha a nyomozónak valamilyen adatra van szüksége munkájához, órákon belül kézhez kapja akkor is, ha példának okáért egy sok évvel ezelőtt, külföldön történt bűncselekmény iránt érdeklődik. Mária Terézia királynő idejében –, ha erre egyáltalán szükség volt – a bűnöst keresve lóra ült, s útra kelt, hogy néhány hónap, esetleg egykét év alatt átböngészve a levéltárakat, meghallgatva az ügyre még emlékező embereket, hozzájuthasson a szükséges felvilágosításokhoz a bűnüldöző. Így természetesen más logika szerint jártak el, hiszen a ma oly nagy szerepet játszó tárgyi bizonyítékokkal a szükséges tudás és eszközök nélkül nem sokat tudtak kezdeni, de a bírák sem hittek volna mondjuk az ujjlenyomat bizonyító erejében. A nyomozás és az ítélet elsősorban a tanúvallomásokra és a gyanúsított – sokszor kicsikart – beismerésére alapult. Az igazság kedvéért hozzá kell tennünk, hogy addig, amíg az emberek megmaradtak eredeti lakóhelyükön, ahol szinte mindenki ismert mindenkit, nagyon jól lehetett boldogulni ezzel a módszerrel. Az emberek pontosan tudták, ki lehet egy bűneset tettese, hiszen a nyilvánosság előtt zajlott az életük. Tanút is lehetett találni mindenre, a többit meg elvégezte a spanyolcsizma, a hüvelykszorító s a többi hasonló kínozszerszám. Ha netán valakinek megfordult a fejében, hogy a szerencsétlen olyat is bevall, amit esze ágában sem volt elkövetni, csak hogy szabaduljon az embertelen fájdalomtól, s így ártatlanul jut a börtönbe vagy a vesztőhelyre, kész volt a válasz: a túlvilági perújrafelvételen helyet fog cserélni az igazi bűnösrel. A tortúrát először 1776-ban tiltotta el Mária Terézia, de a tilalom csak 1790-ben vált törvénnyé.

A bírák is nehéz helyzetben voltak, a bizonyítékokat nem mérlegelheték szabadon, kezüket megkötötte a sokféle törvény és szokás, nemegyszer jobb meggyőződésük ellenére kellett kiszabniuk az előírt kegyetlen büntetéseket.

Mindig voltak azonban olyan emberek, akik nem elégedtek meg ezekkel a lehetőségekkel, s jobban szerették az igazságot, mint az elavult szokásokat,

különösen történetünk idején, amikor a felvilágosodás szelleme már kezdte megváltoztatni a középkor önmagát régen túlélt gondolatvilágát. Ilyen embereknek köszönhető, hogy az 1773 őszen és telén Ágváron lezajlott gyilkosságsorozat tettesei és cinkosaik hurokra kerültek.

1.

Ágvár lakói 1773. november 4-én, szokásukhoz híven a kapucinus atyák nagyharangjára, vagy ahogy mondogatták, a Kövér Henrik prédikációjára ébredtek. A vámosok kinyitották az inkább csak jelképes kapukat, és elfoglalták helyüket a sorompók melletti őrházakban, hogy beszédjék az egyáltalán nem jelképes vámpénzt. Falatoztak, pipáztak, kihasználták a korai órát, később úgysem pihenhettek, csütörtök ugyanis a megyeszerte híres ágvári hetivásár napja.

Még el sem halt a harangzúgás, máris feltűnt a Piac téren Haraszti Menyhárt szenátor úr, aki a tekintélyes szenátus megbízásából a piac s a fogadók felügyelője volt immár hatodik éve. Kötelességéhez híven minden reggel megvizsgálta a főtér boltjait, időnként ellenőrizte a súlyokat és a mérőedényeket, a kocsmákban és a fogadóknak pedig azt vizsgálta, nem vizezik-e a bort vagy a sört. A pletyka szerint ez volt számára a legkedvesebb feladat, nem is mulasztotta volna soha el. Csütörtökönként a szokásos dolgokon kívül ellenőriznie kellett a Főtér felső végén felállított kocsiszínt és istállót, ahová a vásárosok beköthetik lovaikat, s ahol biztonságba helyezhetik áruval rakott szekereiket. Bosszúsan vette észre, hogy a Fehér Barátokhoz címzett fogadó előtt a vendéglős elfelejtette felsöprenni a járdát, pedig a vásárra érkező urak hintói éppen ott szoktak megállni. Mindjárt intézkedni is akart, de a lakat még rajta volt az ajtón. Későbbre halasztotta hát a dorgálást, no meg a bírság kiszabását, elsétált a Kishíd utca sarkára, a postaállomásra. A postamester barátságosan üdvözölte. Ő is korán kezdte a napot, volt munkája bőven. Ágvárt két postakocsijarat is érintette. Egyik héten kedden a Buda-Palota-Szombathely irányú járat érkezett, s indult tovább szerdán. A következő héten, szerda este érkezett, majd csütörtökön indult a Veszprém-Győr járat tovább a császárvárosba, Bécsbe. A postamester gondoskodott szállásról, váltólovakról, de ha a szükség úgy hozta, kíséretet is adott a kocsinhoz.

Menyhárt úr szemleútjához természetesen hozzátartozott a postakocsik indulásának a megtekintése. Megtudakolta az utasoktól, jól töltötték-e az éjszakát, rendes ellátást kaptak-e a fogadóban. Kihasznlta persze az alkalmat némi tájékozódásra is, érdeklődött a politika állásáról, a bécsi vagy budai pletykákról, de nem lett volna jeles sajtkereskedő, ha egyúttal nem tudakozódik a piaci viszonyok felől is. Ezen a napon az utasok, úgy látszik, nem voltak beszédes kedvükben. Két mogorva, nagy bajszú úrból csak annyit sikerült kiszednie, hogy a messzi Debrecenből jöttek, s marhákat kívánnak eladni Bécsben, de sem az árakról, sem a mennyiségről nem voltak hajlandók beszélni. A többi utas, a tőzsérek inasa, egy pesti hivatalnok és felesége még ennyit sem szólt, de Menyhárt régi ismerőse, von Steinbach úr, a hivatalos futár is mintha éppenséggel némasági fogadalmat tett volna. Nem volt mit tenni, a szenátor megvárta, amíg befogják a lovakat, s elrobognak a városkapu irányába, azután visszafordult a piac felé.

– Rosszul kezdődik ez a nap is – dohogott magában, amikor újabb rendbontást fedezett fel s éppen a tornyos városháza mellett. Látta ugyanis, hogy egy hatalmas szénásszekér úgy állt meg, hogy éppen eltakarta a pincelejáratot, de még a főkaput is félig eltorlaszolta. A testes felügyelő pálcáját suhogtatva indult rendet teremteni, átvágva a téren. A bosszúság annyira lekötötte a figyelmét, hogy majd beleütközött a pestisoszlop mellett szemlélődő Tardy Simonba. A szép szál fiatalember – alig töltötte be a húszat – a városbíró egyetlen legényfia volt, s jó fél éve, az öreg Sámuel jegyző halála óta a város nótáriusának nehéz tisztét töltötte be. Tavasszal hívták haza a nagyszombati egyetemről, ahol jogot és filozófiát hallgatott. Újmódián öltözött – errefelé bécsi ruhának hívták viseletét –, de engedve a városi szokásoknak, szakállt is növesztett, s soha el nem mulasztotta volna felkötni vékony, görbe szablyáját sem.

– Köszöntöm, szenátor uram – emelte meg süvegét. – Rendben talált mindent?

Az öreg csak legyintett.

– Soha nem lesz itt rend, öcsém, soha. Nézd, az a vak nem odaállt a pince elé a szekérével? Hogy fogják lerakni a fát? Pedig éppen mára ígérte a szállítást a gróf ispánja!

– Arra ugyan ne legyen gondja, Menyhárt bácsi. A kocsis, akinek hoznia kellett volna, beszakított fejjel fekszik az ispotályban, összeakaszkodott valami részeg legénnyel.

Menyhárt úr minden bizonnyal mondott volna egy s más rosszat Körtvéyesdy gróf embereiről, ha észre nem vesznek egy leányt, aki feléjük rohan. Azonnal felismerték Julikát, a gazdag borkereskedő, Bartis Vince szolgáloját. A szemrevaló fiatal szolgálo csak úgy éjszakai öltözékére kapta fel a bundáját.

– Szenátor úr, tekintetes szenátor úr, segítsen!

Haraszi úr meghökkent.

– Mi történt?

– Megölték a gazdát, segítsenek! – rángatta karját a zokogó leányzó.

– Kit öltek meg, mit mondasz? – Menyhárt úr nem is fogta fel hirtelen Julika szavait.

– Vince úr meghalt! – borult a vállára a kis szolgálo.

Simon szó nélkül elrohant a Két Hegedűshöz címzett házhoz, ahol a kereskedő lakott, Menyhárt úr – Julikát támogatva – intézkedni kezdett. – Darabontok, ide hozzám! – kiáltotta el magát.

A harsány parancsszóra azonban a 20 darabont közül egy sem jelent meg, csak Jónás úr, a Fehér Barátok tulajdonosa rontott ki a konyhából.

– Hiába szólítja őket, szenátor úr, a Bástyában, abban az undorító leubujan hevernek részegen! – hadonászott a kezében szorongatott halpucoló késsel.

– Akkor kelmed ugorjon, Jónás úr, kerítse elő Mándoki kapitányt, élesszen fel néhány pernahajdert közülük, és jöjjön utánam! – indult el maga

is a kereskedő házához.

A nagy kiabálásra, nem törődve a feltámadó hideg széllel, már többen összeszaladtak, követték Menyhárt urat. A szenátor futtában – már amennyire tekintélyes sörhasa futni engedte – valósággal ontotta a parancsokat.

– Te ott, fiam – kiáltott egy tímárlegényre –, elrohansz a bíró úrhoz, megkéred, méltóztasson utánunk fáradni! Útközben mindent mondj el neki, mindent, amit csak hallottál!

Megállt egy pillanatra, kifújta magát. Most egy kereskedőinas volt a soron.

– Ne tátsd a szádát, igyekezz Dávid mesterhez, minden műszerével siessen ő is amoda!

Az összecődült háborgó polgárok élén egykettőre megérkezett a Két Hegedűshöz címzett házhoz, kis híján beleütközve Ballió István szenátorba, aki a ribillióra felfigyelve maga is oda igyekezett. Bartis Vince háza – nevét a valaha itt megszállt két olasz vándormuzsikusról kapta –, mint az utca minden háza, földszintes, ám magas padlású építmény volt. A belépő szenátorok először egy széles kapualjba jutottak, ahova akár a megrakott társzekerek is beállhattak. A rakodást elmés csigaszerkezet könnyítette meg, amivel a hordókat a pincébe lehetett eresztetni, a borászat egyéb kellékeit pedig a padlásra emelhették. A tulajdonképpeni házba a kapualj közepén lehetett bejutni, itt igyekezett befelé Menyhárt úr és Ballió szenátor. A széles előtérben, ami egyúttal itteni szokások szerint konyhául szolgált, egy pillanatra megtorpantak, Julika mutatta az utat, csak a nyomában léptek be a mintaszobába. E szoba Bartis gazdától kapta a nevét, mert itt mindent kirakott, amit csak árult, kis hordócska borokat éppúgy, mint préseket, kaparókat, kénlapokat, szűrőket s más efféléket Bartis úrtól senki sem vásárolt zsákbamacskát.

A mintaszobából nyílt a dolgozószoba, az üzleti könyvekkel és a nagy pénzesládával.

A belépő urak elé táruul szörnyű látványt a helyszínen felvett jegyzőkönyv így rögzítette:

„Haraszi Menyhárt és Ballió István, tekintetes Ágvár szabad királyi város szenátorai, valamint Tardy Simon, fent nevezett város ideiglenesen meghatalmazott nótáriusa 1773 novemberének negyedik napján, a kora reggeli órákban a következő, igencsak döbbenetes tényeket és körülményeket tapasztalták a város tiszteletre méltó szabad polgára, Bartis Vince úr házában, mely nevezett érdemekben gazdag úr dolgozó kabinetjében, íróasztalára borulva, kezében pennával ült, immár eltávozván az élők sorából, mit igazolt a vakszemén konstatáltatott lövésből eredő halálos seb.”

Julika újra felsírt, a két szenátor felváltva csitítgatta. Hamarosan Simon is előkerült. Nyugtatóan a leány vállára tette a kezét.

– Julika, tudnál néhány kérdésre válaszolni?

– Igen, tekintetes uram, csak tessék kérdezni – válaszolta, még mindig

jajongya.

– Éppen így találtad az urat, amikor beléptél? – mutatott az íróasztalra a jegyző.

A lány nem nézett oda, de bólogatott.

– Igen, és amint megláttam, kirohantam a házból a térre.

– Nem is nyúltál semmihez?

– Dehogyan nyúltam, csak kiszaladtam – törölgette a szemét.

– Később még leltárt is felveszünk, de addig is mondd el, nem hiányzik-e vajon valami érték innen vagy a ház más részéből – faggatta a nótárius.

A szolgáló most már figyelmesebben körülnézett, csak az íróasztalt kerülte el a tekintete.

– Nem, tekintetes urak, nem látok semmit elmozdítva. Nézzék, ott az a kis szobor, amit Tasnády úr hozott külföldről, az is a helyén van, pedig arany, és mindjárt az ablak alatt áll!

Simon felfigyelt.

– Ad vocem, ablak! – A jegyző szerette latinosan kifejezni magát, világért sem mondta volna: Az ablak szóról jut eszembe. Hogy nyitva van?

– Az úr mindig nyitva tartotta, még télvíz idején is.

Ballió úr megerősítette a leány szavait.

– Valóban, ez volt a szokása szegénynek, azt mondogatta, így legalább érzi a levegőben, milyen lesz a termés.

– Nyilván ezért ült a szobában is prémes bekecsben – szemlélte meg Simon gondosabban az ablakpárkányt.

– Mi végre van a dolgozó és a mintaszoba is a ház udvari felén? Tán kényelmesebb lett volna az utcai rész felé nyitni az ajtót, könnyebb lett volna a bejárás.

– A raktárak és a kocsiszín is emitt van, hát legyen minden üzleti helyiség ezen a részen – válaszolta a Vince gazda szokásait jól ismerő Haraszi szenátor.

A nótárius tovább vizsgálódott az ablaknál, majd az urak nagy megrökönyödésére kimászott a kertbe. Óvatosan, a kerítés mellett elsétált a kert végébe. A kert hátsó fala régi várárok mentén húzódott, a mélyedésben mindig csordogált egy kis patakocska. A jegyző, kockáztatva ruhája épségét, felkapaszkodott a repkénnyel futtatott falra. A túldoldalon magas, kövel kirakott töltés húzódott, így az a furcsaság állt elő, hogy a fal belülről magasabb volt, mint kívülről. A különös művelet után visszatért a kertbe. A két szenátor álmélkodására egyszer csak letérdelt, s mintegy kutya módra a földre hajolt, majd egy árkus papírlapot is lerakott, s rajzolni kezdett. Mikor ezzel végzett, megnézte a kocsiszín előtt álló fűrészbakot, sőt meg is tapogatta. Ezután már csak az volt a meglepő, hogy visszafelé az ajtón lépett be a házba. Az elmúlt néhány percben valóságos népgyűlés támadt a házban, ha a végre beérkező Mándoki kapitány vissza nem tartja az érdeklődőket, bizony betódulnak még a halottas szobába is.

– Kedves öcsém, ugyan mit talált a sárban? – érdeklődött Ballió úr.

– A lator a várárok felől átmászott a falon – verte le a földet illetlenül a szobában a csizmájáról Simon –, három lépéssel átvágott a kerten, felhágott a fűrészbakra, lőtt, majd ahogyan jött, távozott is.

– Ezt mind kiolvasta a nyomokból? – hitetlenkedett Nowak mester, a bőrös céh előljárója, egyúttal a szomszéd porta tulajdonosa.

– Sőt még azt is, hogy magas termetű, erős ember volt, sarkantyús csizmát viselt, mint a nemesurak – mondta némi dicsekvő hangszílyal Simon.

– S mint a gaz betyárok, ámbár azok inkább fokost hordanak, nem pisztolyt – tódította valaki.

– Sarkantyút hordott, miként a darabontok – szúrt egyet a városkapitányon Simon.

Mándoki nem is hagyta szó nélkül.

– Azt mondod, öcsém, azt merészeled mondani, hogy egy darabont lett volna a tettes? – hördült fel.

– Azok biztosan nem – szólalt meg Menyhárt úr –, tudjuk, valamennyien részegek a zsoldfizetés óta. Befulladtak volna a patakba, ha végig kell jönniök a gáton – sommázta véleményét a városbéli közrendről.

– Bizony, kapitány uram, hol az a két darabont, akiket szenátortársam kéretett ide? – tetézte a kapitány zavarát Ballió úr is.

A darabontok vitézlő kapitánya elmerült csizmája hegyének tanulmányozásában.

– Már jönnek –, segítette ki zavarából Nowak mester – a bíró úr hozza őket.

A ház előtt ácsorgók tisztelettel utat nyitottak Tardy Ákosnak, ki immár másfél évtizede volt a város bírója.

– Te fiam, itt állsz az ajtóban, csak azt engeded be, akit mi hívunk – szól az egyik fegyvereshez, miközben fürgén tessékelte kifelé a báméskodókat. – Te meg rohansz és megkéred Salva esperes urat, fájadjon ide, útközben pedig megsürgeted a seborvost! Mondd, hogy igyekezzék!

– Nos, uraim, mire jutottak eddig? – toppant a dolgozószobába a bíró. Simon röviden vázolta, mit sikerült a nyomokból kiokoskodnia. Ákos úr csak hümmögött.

– Nem tévedsz, fiam?

– Minden körülményt igyekeztem figyelembe venni.

A bíró átfutotta a sebtében készített feljegyzéseket is.

– Az a kérdés, ugyan miért csak meglőtték, s ki nem rabolták szegényt. Mert úgy látom, a pénzesláda érintetlen – tapintott a lényegre.

„Tekintetes Tardy Ákos bíró jelenlétében felnyitattott a fentebb említett urak s tanúk szeme láttára a rítul megölt derék kereskedő ládája, melyben aranyban és ezüstben 2319 forint olvastatott meg, valamint számos papiros szóló különféle lentebb részletezendő kereskedő- és pénzemberekhez, úgy Budán, mint Pozsonyban s Bécsben, 3470 forint értékben” – került a személynöknek írott jelentésbe.

– Megorrontotta tán valaki, hogy ilyen sok pénz van itt, csap éppen megriasztotta a rablót valami? – tanakodtak a szenátorok.

– Nem hinném, nagyságos bíró úr, a múlt héten sokkal több volt itten, mindenki tudta, hogy ilyenkor sok helyre kell fizetnie. Ez a pénz sem mind a sajátja – szólt közbe Julika.

– Hát maga mit keres odakünn, István barátom? – nézett ki az ablakon Menyhárt bácsi Ballió szenátorra.

– Segítsenek már bemászni, mert ki még csak sikerült, hanem befelé már nem megy – nyögte Ballió úr. Sűrű krákogással leplezte zavarát, miközben bebecmergett az ablakon.

– Gondoltam, én is megnézem azokat a nyomokat. Vadász volnék magam is. Mondhatom, betűről betűre úgy van minden, ahogy Simon öcsém mondotta.

Csend telepedett a szobára, mindenki a rejtélyes körülményeken, a tragikus eseten elmélkedett. A bíró levett kalappal lépett az asztalhoz.

– Vince barátom! – szólott komoran. – Megígérem neked, társaim, a fiam és a város polgárai előtt, hogy nem hagyom halálozni megbosszulatlanul. Esküszöm, hogy a lator elnyeri büntetését itt a földön a bakó keze által, amott túlhan pedig Belzebub által.

További szavait a körülötte állókhoz intézte:

– Kegyelmed, kapitány uram, s te fiam, tegyetek meg mindent, hogy ez az eskü beváltassék. Kapitány úr régi, vitéz katona, őt a tapasztalás, téged, fiam, az egyetemen szerzett tudomány segítsen. Kegyelmed, Haraszi uram, a város nevében segítse őket mindenben, pénzzel, tanáccsal, békítő szóval, ha kell. Mindenki tegyen meg mindent ereje szerint, mert valami azt súgja, nem közösleges latorsággal találkozunk.

– Nem bizony – szólalt meg Ballió úr –, én 1757-ben Hadik altábornagy úrral megjártam Berlint is, de ilyen szörnyűséget még én sem láttam.

2.

Ágvár szabad királyi város ebben az időben már nem volt túlságosan forgalmas hely, noha fekvése – a Buda-Szombathely és a Veszprém-Győr útvonal metszéspontjában – igen kedvező volt. Földjeinek rossz minősége, a Bakony közelsége és a hatalmas Körtvélyesdy-uradalom nem engedte nagyra nőni, gyorsabban fejlődni, így fokozatosan lemaradt a szomszédos Pápa mögött. Ennek ellenére nem volt sem szegény, sem eldugott hely, lakói csendesen, de különösebb gondok nélkül éltek. A város lakossága talán ha 5000 lélek volt, de a finoman kikészített ágvári nyergeknek vagy éppen az itteni könnyű fehérbornak még külszomszágokban is jó híre volt. A polgárok legnagyobb része kézműves és céhlegény volt, de a város életében a hangadók a bőrösök és a borkereskedők voltak, akik az osztrák örökösödési háborún és a sorozatos sziléziai háborúkon alaposan megszedték magukat. Gazdagságukból jutott valami másoknak is, hála a város vezetőinek, akik kifogyhatatlanok voltak az adóztatási ötletekből. Meg kell hagyni, a szenátus a befolyt adókat, kifizetve a város éves adóját a kincstárnak, az utolsó rézpénzig a köz érdekében használta fel.

A török időkben Ágvárt a vidék nagy hírű kapitánya, Thury György erős várrá építtette ki, olyan sikerrel, hogy a törököknek mindössze két évre sikerült elfoglalniuk. A Rákóczi-szabadságharc idején a város egy emberként csatlakozott a vezérlő fejedelemhez, amit az is mutat, hogy amikor Vak Bottyán bevonult győzedelmes dunántúli hadjárata során, három napon át ittak az egészségére, annak ellenére, hogy jelentős hozzájárulást kért a hadjárat költségeihez. A polgárok ki is fizették a kért összegnek több mint a felét. Mivel a tábornok még ennél is kevesebbet remélt, mindenkinek volt oka az öröme. A jeles napok azonban elmúltak, s immár hat évtizede eseménytelenül folyt itt az élet.

A városnak történetünk idején még álltak a falai, bár helyenként igencsak megroggyanva, a két kapu azonban nagyon szépen ki volt festve, s gondosan rendben tartották az öt megmaradt bástyát is.

A veszprémi út a fő jövedelemforrást jelentő szőlőskertek között érte el a várost, mit észak felől félig körülölelt a Bernát patak, amit errefelé folyónak illett nevezni. A hajdani erecskét Thury György parancsára felduzzasztottak, sőt – nagy munkával – egy külön várarkot is ástak, ami valósággal szigetgé változtatta a települést.

Nyugaton a Kálvária-domb után látni lehetett a Kisalföld búzatábláit, de ez a vidék már a Körtvélyesdy család birtokához tartozott, akárcsak a szőlőhegyet körülvevő erdőség.

A Bernát folyón két hidat is építettek még az elmúlt századokban, amelyeket nem túl nagy fantáziára valló módon Nagy- és Kishídnak neveztek, lévén az utóbbi két öllel rövidebb, mint a másik. A Budáról érkező postakocsik a Nagyhídon át, megkerülve az Adorján (avagy népies nevén az Akasztó)-dombot, gördültek a város főterére.

A központnak számító Piactéren állt a városháza zömök épülete, vele átellenben a nevezetes Fehér Barátok fogadó, ahol az egyik teremben bort, a másikban sört mértek. Jónás úr ősei nemzedékeken keresztül korcsmárosok voltak, s a fogadós hagyományszerűen ismert mindenféle jó és rossz ízlést, nem feledkezve meg az átvonuló, meglehetősen duhaj katonaságról sem. A kármentő ezért olyan vaskos tölgyfa gerendákból készült, amelyek másutt kapufélfának is bizvást jók lettek volna. A főtér szabálytalan négyszögét az esperesi templom, néhány fontos üzlet és díszes polgárház határolta.

A Kapucinus utcát a kapucinusok kolostoráról és templomáról nevezték el, míg a Vasszúz utca a város régi vízbástyájáról kapta a nevét. A déli negyedet a Püspök út szelte át, mondván, hogy az utca mindkét végén – tudniillik Győrben és Veszprémben – lakik egy-egy püspök. Mint látható, a polgároknak fontosabb volt a jó tájékozódás, mint a szellemdús elnevezés. A déli kapu mellett a háborús idők múltával külváros alakult ki. Hivatalosan Szent Ritáról nevezték el, de a polgárok szerint a Latros név jobban illett rá.

A Bartis-házban a nyomozással megbízott urak átvonultak a fogadószobába, és pipára gyújtottak. A korai óra ellenére a mintaszobából áthoztak egy hordócska bort, s komoly tanácskozásba merültek. Letelepédtek a nagy kerek asztal köré, töltöttek.

Az első két pohár bort csendben itták meg, de azután megindult a beszélgetés.

– Szerintem a leányzó bizonytalán többet tud, mint amennyit eddig elmondott – kezdte Mándoki kapitány. – Alaposan kérdezzük ki!

– Magam is úgy vélem, először vele kell beszélünk – helyeselt Simon.

A kapitány készségesen emelkedett fel ültéből.

– Akkor hívatom a bakót, készítse elő a szerszámait.

– Semmi szükség arra, az öreg tartogassa az erejét, ha elfogjuk a latort – tiltakozott a jegyző.

– Orrunknál fogva vezethet – heveskedett a kapitány. – Ellenben egy kemény vallatás még mindenkinek megoldotta a nyelvét

– Hazudhat akkor is!

– Kapitány úr, nótárius öcsém, ne veszekedjenek! – csillapította a vitázókat Menyhárt úr. – Ráérünk dönteni akkor, ha kiderül, hogy becsapott minket. Mondd inkább, öcsém, te mire jutottál eddig, s mik a terveid. Te tanultál római jogot, biztos kisütöttél valamit.

Simon elgondolkozva töltött magának.

– Legelőbb, mint mondtam, Julikával beszélnek, hogy tudjam, merre induljak tovább. Úgy látom, nem kell attól tartanom, hogy megszökne, de azért még addig kellene kifagatni, míg össze nem beszél valakivel, amit ugyan nem nagyon hiszek, de hát az ördög nem alszik. Még elsőbül azonban azt kérném uraméktól, hogy vizsgálják meg, milyen s hány idegen volt tegnap városunkban, s mennyien időznek még most is itt.

– Arra gondol, nótárius uram, hogy nem idevalósi lenne az illető? Ennek ugyan örülnék, de milyen alapra támaszkodik a gyanú? – vetette közbe a

városkapitány.

A jegyző kiterítette a kertben készített rajzot az asztalra.

– Nézzék a rajzot, mit a bitang csizmájáról csináltam. Látják a saroknál ezeket az apró jeleket?

– Hogyne, ezt a csizmadiák szokták alkalmazni, hogy megjelöljék céhük munkáját, megkülönböztetendő a kontárokétól – hajolt Menyhárt úr a rajz fölé.

– Éppen erre alapoztam én is a gyanút. Nézzék, a magukén bizonyos négy háromszögletű jel van, trapéz formátumban. Az enyémen, merthogy még Nagyszombatban vettem, szintúgy három jegy van, mint itt, csak hogy egy sorban álló ötszögek, a sárban meg háromszögben álló köröket láttam.

Mándoki kapitány megcsóválta a fejét.

– Kevés alap ez. Vehette városunk lakója is ezt a csizmát másutt járva, de akár itt a vásárban is.

– Másutt kóborolva vagy dolga után járva tán igen, de amíg én vagyok a piac felügyelője, addig itt idegen kereskedő nem ad el csizmát – vágott közbe Haraszi úr –, megennének a csizmadiáink. Te se dicsekedj, kedves öcsém, a nagyszombati csizmáddal előttük!

– Uraim, kérem, nézzenek körül – vette át észrevétlenül a vezetést Simon –, amennyire lehet, feltűnés nélkül vizsgálják meg a városban levő idegenek lábbelijeit, könnyebb lenne a dolgunk, ha megtalálnánk ezt a jelet. A sorompónál könnyű mód nyílik erre, ott mindenki gyalog megy a vámházhoz. Ott le sem kell venni a csizmákat, a sárban szépen látszik minden nyom.

– Kérlek, kapitány uram, személyesen ügyelj arra, hogy minden a kellő alapossággal, ám tapintattal menjen végbe – szolt Menyhárt úr némi gyógyír adva szenátor társa seibeire. – Én magam meg összeírom, hány idegen töltötte itt az éjszakát, beleszámítva azokat is, akik a Latrosban vagy a külsőbb csárdákban szálltak meg.

– Éppen erre akartam kérni az urakat. Javallom, este 7-kor a városháza medvés termében találkozunk, vessük egybe, ki mire jutott.

A két úr távoztával Simon valósággal fellelegzett. Menyhárt urat tisztelte, szerette, de úgy vélte, nem tud igazán segíteni, a kapitány urat meg, mi tagadás, nem is igen kedvelte. Tollat, tintát készített elő a tarsolyából, papirost terített maga elé, tollkésével gondosan megmetszette a lúdtollat, s beszólitotta Juliskát. A még mindig sírdogáló leány alig jött elő szobácskájából, amikor egymás sarkát taposva szinte, belépett az esperes úr ministránsaival s Dávid mester, a seborvos famulusával. Julika visszaszaladt a szobájába.

– Nos, esperes uram, kitől ijedt meg jobban, tőlem vagy magától? – kérdezte az orvos, nem egészen ide illő jókedvvel.

Az orvos vidámsága természetesen nem szomorú kötelességével függött össze, hanem azzal, hogy többórás munkával sikerült helyretenni egy kovácslegény csúnyán törött lábát.

Az esperes nem is válaszolt, csak intett, menjen előre, végezze el az előírt

halottszemlét. Dávid doktor nyomban munkához is látott. Alaposan megnézte a sebet, meg is piszkálta holmi hosszú tűkkel, megtapintotta a mellkast, sőt – akkor az esperes úr elfordította a fejét – még a nadrágot is lehúzta a tetemről. Néhány ismeretlen latin szót mormogott famulusának, aki minden mozdulatáról írt valamit kis füzetébe.

– Itt már csak az esperes úr tudományára van szükség, én már többet tenni nem tudok. A halántékot ért lövés egy szemvillanás alatt halálát okozta az én kedves Vince barátomnak, mégpedig úgy este hét és kilenc, legfeljebb tíz óra körül. Rögtön vége lett, mit sem szenvedett a szerencsétlen – adta elő a rögtönzött vizsgálat eredményét.

– Miből gondolja, hm, mester – bökte ki a titulust kelletlenül –, hogy ez a jó keresztény immár tegnap óta halott? – biccentett felé a pap.

– Abból, hm, esperes úr, hogy már teljesen merev és hideg a boldogtalan, s azokból a foltokból, miket mi, orvosok hullafoltoknak nevezünk. Az orvostudorok egy része azt mondja, hogy a vér a halál után az alsóbb régiókba húzódik le, s ez okozza ama elszíntelenedéseket. Magam is hajlok e hipotézis elfogadására, ha meg nem sértem az urakat – magyarázta az orvos.

Simont más alkalommal tán szórakoztatta volna az efféle párbeszédből biztosan kialakuló vita, most azonban megfogta az orvos könyökét, és szelíd erőszakkal a fogadószoza felé terelte.

– Dávid mester, senki sem akarja tiszteletre méltó tudományát kétségbe vonni, legkevésbé az esperes úr. Kérem, menjen át az elülső szobába, ott talál tentát és papirost, írjon le mindent apróra, feledésbe ne merüljön semmi. Addig is, míg ezt megteszi – fordult a magában füstölgő főpap felé Simon –, az esperes úr nyugodtan teheti szent kötelességét. Esperes uram, egyúttal arra is megkérném, mondjon majd tizenöt misét szegény Vince úr emlékezetére, az én költségemen – hajtotta meg a fejét.

Salva János esperes kissé megkönnyebbülve ment dolgai után, Simon az orvost követte. A magiszter letelepedett az asztalhoz, íráshoz készülődött.

– Domine magister – fordította latinra a szót Simon –, a hivatalos halottkémi jelentést ráér később is elkészíteni. Addig is, nem tudom, kérhetnék-e valamit – körülményeskedett.

– Természetesen, bármit kérhet. Ha tudom és tehetem, teljesítem, bármi legyen is az – bólogatott Dávid.

– Hát éppen ez az! Jól tudom, képes rá, de azt is tudom, hogy nem szabad megtenni, legalábbis itt nem.

– Mire gondol, nótárius uram? – simogatta hosszú szakállát a seborvos.

– Tudja azt jól – hunyorított Simon. – Ahogy megvizsgálta szegény Vince úr tetemét, láttam, mit tenne legszívesebben.

– Csak nem arra gondol, hogy boncoljam fel a szerencsétlent? Egyszerű seborvos vagyok, hogy is tehetnék ilyet? – tárta szét a kezét Dávid mester.

– Én meg úgy tudom, hogy ön doctor medicinae, és hogy a koppenhágai univerzitáson kellő számú boncolás nélkül senki sem lehet orvos!

– Ezt meg honnan tudja? – csodálkozott az orvos. – De ha így lenne is, a

királynő rendelete szerint én csak magister lehetek, s csupán az idevágó jogokat gyakorolhatom.

– Ugyan, doktor úr! Maga mondotta mindezt el, amikor a nagyszombati frissen megnyílt orvosi fakultáson órát méltóztatott tartani a városi ispotály hátsó traktusában, hogy a professzor urak meg ne orroljanak a sok figyelmes diák jelenlétén – emlékeztette a jegyző.

– Maga is ott volt? Nem jurátus kegyelmed? – álmélkodott az orvos. – Ámbár, akárhogy nézzük is, más az egyetem, és más egy ilyen kisváros. A bécsi vagy a nagyszombati egyetemen szabad a kórbonctan gyakorlása, no de itt, Ágváron! Kiseprűznének, ha nem rosszabbat tennének! – rázta a fejét.

– Nem kell a szimatoló orrukra kötni, én meg amúgy is fedezem önt. Egyébiránt ne tartson semmitől, senkinek eszébe nem jut, hogy ilyen szörnyőség megtörténhet – bizakodott Simon.

Az orvos némi gondolkodás után beleegyezett.

– Rendben van, megcsinálom. Holnap vagy tán még ma estére megleszek. Jöjjön el hozzám, vagy ha nem tud, elküldök valakit az eredménnyel, no meg a golyóbissal.

Alighogy az orvos és famulusa elsietett, hogy a szállításról meg más efféle szomorú dolgokról intézkedjen, az esperes is belépett a fogadószobába.

– Szükséges, hogy ez az alak mindenütt ott lábatlankodjon? – bökött a magiszter távozó alakjára.

– Bizony, esperes úr, meg kell ragadnunk minden segítséget, mert mi, gyarló emberek ily esetekben csak külső dolgok után tájékozódhatunk, a lélek mélye, sajnos, zárva van előttünk – igazította mondandóját az esperes füléhez a nótárius.

Az esperes elgondolkodva simított végig ritkuló haján.

– Lehet, fiam, meglehet, igazad van. Nem is szólnék, ha nem hallottam volna bizonyos kellemetlen híreket Nagyszombatból.

Simon közbevágott:

– Hogy került volna az univerzitásra? Amennyire tudom, a kopenhágai egyetem után először Bécsbe, majd ide költözött. Ha praktizált volna az orvosi fakultáson, bizonyos emlékeznék rá. Most mindenesetre sokat segít nekem is meg a városnak. Amíg a latrot el nem fogjuk, csak a mechanika meg a kémia nyelvén értünk szót a hátrahagyott nyomokkal – válaszolt Simon, némileg változtatva a tényeken.

Salva úr nem ellenkezett tovább.

– Hát, te tudod, mit s miért teszel. De ne feledd – emelte áldásra a kezét –, a lélek apró rezdülései néha többet mondanak, mint bármi hátramaradt lábnyom.

Simon elgondolkozva kísérte ki a papot, az esperes rátapintott a legfontosabbra: ugyan mi készítette a gyilkost galád tette kiagyalására? A darabontok ellenőrzése után behívta Julikát.

– Julika lányom – kezdte, de mindjárt el is akadt, hiszen alig volt idősebb a szolgálónál –, Julika, kérlek, ha csak nagy fájdalommal lehetetlenné nem

teszi, beszéljünk erről a szörnyű esetről.

Julika szorongatta a kendőjét, de válaszolt:

– Tessék csak kérdezni, hátha tudok segíteni valamiben.

– Csakis ezért háborgatlak kérdéseimmel. Mondj el mindent apróra, hogy s mint alakullak a dolgok tegnap este.

– Honnan kezdjem, bíró úr?

– Nótárius – igazította ki némi büszkeséggel a hangjában Simon –, nem vagyok bíró – egyelőre, tette hozzá gondolatban. – Mikor láttad utoljára Vince urat?

– Akkor ütötték el a fehér atyák a hetet, amikor bevittem neki a szokása szerint egy pohár bort meg hozzá egy kis rágni való sódart – felelt készséggel a szolgáló.

– Milyen volt akkor az úr?

– Mint máskor, valósággal belebújt az üzleti könyveibe. Kérdeztem, hogy este még bejőjnek-e, szóval hát, hogy szólítani fog-e – pirult el Julika.

A városban régóta szóbeszéd tárgyát képezte, és sok pajzán tréfára is okot adott az idősödő kereskedő és szolgálója bizony igen jó kapcsolata. Simon is tudott róla, de inkább a lánytól akarta hallani.

– Mondj el mindent bátran, mintha gyóznál, éppannyira titokban marad minden, mi nem tartozik szorosan a bírói ítélethez, mint amakkor – biztosította a leányt.

– Néha be szokott hívni magához éjszakára is – suttopta a leány némi szabódás után.

– A gyermeket mikorra várod? – próbálkozott most már merészebben Simon, nemrégiben hallott szóbeszédre emlékezve.

– Azt is ki tetszett találni? Törvénytelen lesz szegény – pirult el még jobban Julika –, tavaszra jön, május végére. Szegény Vince úr, nem érhetette meg – sírta el magát.

Simon hangjában némi szánakozás jelent meg.

– Gondoskodott rólad az úr?

– Igen, jegyző úr. Íratott rám egy parcella szőlőt a Vörös-hegyen, mindjárt a magáé mellett. Még pénzt is adott, a magáéval együtt kiadta kölcsönbe, a fiskális úrnál vannak a papírok.

Simon mindent gondosan feljegyzett.

– Akkor bizony jó helyen vannak, Lajosházy úr híven megőriz mindent. Mennyit tesz ki az egész, a szőlőt is beleértve?

A lányon látszott, hogy már nemegyszer összeszámolta a vagyont, azonnal válaszolt:

– Lehet vagy ötszáz forint.

A jegyző elcsodálkozott.

– Ilyen gazdag vagy? Jól vigyázz a pénzedre!

Julika megrémült.

– Csak nem veszik el tőlem?

– Ki venné el? A város nem, mert, ha jól tudom, szabad polgárok

gyermeke vagy te is. A részedhez senkinek semmi köze, legfeljebb az esperes úr fog neheztelni, de az sem a pénz miatt. Hanem mit tudsz arról, voltak-e Vince úrnak rokonai?

– Nem tudom, uram, ha voltak is, nem emlegette őket. Mióta a felesége meg a kicsi fia meghalt a kolerában, azóta nem volt senkije, úgy értem, rajtam kívül. Mondogatta is, úgy szeret, mint a lányát – szepegett a szolgálóleány.

– Azaz inkább mint másnak a leányát – zárta le a kényes témát Simon. Magában megállapította, hogy Julika őszinte, hiszen nem tagadott semmit, még olyan dolgokat sem, amelyek bizony a városbeliek rosszsallását is kiválthatták. Az is igaz viszont – gondolta –, hogy ekkora összeg sokak irigységét kiválthatta, s az is lehet, hogy Vince úr még mást is hagyott végső rendelkezésében szolgálójára. Tudakozódnni kell a leány rokonai után is – szögezte le magában.

– Térjünk vissza a tegnapi estére – folytatta fennhangon. – Ott hagytuk abba, hogy bevitted a bort.

– Meg a sonkát.

– Így igaz. Mi történt azután? – faggatózott a nyomozó.

– Hát semmi érdekes. Mosogattam, törölgettem, tettem-vettem a konyhában, amit szoktam.

– Nem hallottál semmit? Semmi zajt, csattanást vagy effélét?

– Nem, ha csak... ahogy most mondani tetszik, eszembe jön, hogy amikor a kövér Henrik prédikált, mintha hallottam volna valami halk pukkanást.

A jegyző felkapta a fejét.

– Lövést?

– Nem, az sokkal hangosabb. Vince úr és kegyelmed apja ura, de néha mások is szoktak itt a hátsó udvarban pisztolyozni, de az sokkal hangosabb – tiltakozott Julika. – Mindig jól hallottam, még főzés közben is.

A pisztolyozás nem tartozott a hiú szórakozások körébe, a polgárok gyakorta kényszerültek fegyverhez nyúlni maguk s javaik védelmében. Sőt mi több, a város kiváltságlevele elő is írta, hogy háború esetén a város köteles magát megvédelmezni. Majd mindenkinek volt otthon pisztolya vagy puskája, s a városi fegyvertárban is rozsdásodott jó néhány flinta.

– Nem mentél be ezután már az úrhoz?

– Nem. De amikor aludni mentem, az ajtó rése alatt láttam a gyertya fényét.

Ha hihetek a leányzónak – mérlegelte Simon –, a merénylet nyolckor történt, a kapucinusok legközelebb csak reggel harangoztak a nagyharanggal.

– Már csak arról kérdezek, nem voltak-e az úrnak haragosai, ellenségei.

Julika felsóhajtott.

– Nem tudok ilyesmiről. Jó kereskedő volt szegény, mindenki elégedetten ment el tőle. Volt finom bora az uraknak, másféle a korcsmárosoknak meg a parasztnak. Mindenki kapott olyat, aminőt csak kívánt.

– A többi városi kereskedő nem tartott tőle emiatt?
– Ugyan! Minden évben összejöttek és megbeszélték, ki hol és milyen áron adja el a borát.
– Nem is járt el a városból?
– Dehogynem, néha elment az üzlet után. Most is készült valahova. Még útiládát is csináltatott, mondta, hogy messze utazik.
– Hova készült?
– Nem tudom. De azt mondta, ha megjön, meglesz az esküvő – zokogott. Simon még jó ideig faggatta a lányt, de semmi újat nem tudott meg már, így végezetül meghagyta, ne hagyja el a várost, s míg az ügy nem rendeződik, költözzön szüleihez. Julika szülei a Latrosban laktak, de annak a rendesebbik felén, s tisztos, jó hírű emberek voltak.
A ház lezárása után a nótárius a szomszédokat vette sorra.
A kapucinus kolostor előljárója, Medárd atya készségesen fogadta.
– Hallottuk hírét szegény felebarátunk halálának. Igen szerettük, jó szomszédunk volt, s biz’ gyakorta megajándékozta a szegényeket, azaz minket némi móri óborral – invitálta be a jegyzőt.
– Nem kívánom atyámat feltartani s elvonni az ájtatosságtól, így csak röviden kérdezném meg, nem tapasztaltak-e valami különösét tegnap este nyolc óra után – hajolt meg Simon.
– Semmit, kedves fiam, semmit az ég egy világon. Valamennyien a templomban voltunk, s regulánk szerint zsoltárokat énekeltünk egy órán keresztül. Előtte is, utána is szigorú szilencium van, s ha akkor lőttek volna, valamely ifjabb testvér bizonynyal meghallja. Én már akkor sem, tudja, betöltöttem már a 70-et – sóhajtott a perjel. – Hanem Bonaventura atya jelentett valami furcsaságot, hátha téged érdekelni fog.
Az ifjú, szálfatermetű szerzetes készséggel lépett előre, le kellett hajolnia, hogy be ne verje a fejét a szemöldökfába.
– Tegnap az esti harangozás sora rám és János testvérré esett – fordult Simonhoz. – Amikor végeztünk, és elindultunk lefelé, még kitekintettem a mezők felé. Tudod, testvérem, hogy a kolostor hátsó fala után mindjárt a várárok következnek. Egyszóval, amint lenézek, egy alakot látok éppen rohanni a gyilokjárón. Egy pillanat, s már el is tűnt a Kishíd felé.
– Megmutatná, atyám, merre látta?
Bonaventura csuhája ujjába rejtette a kezét.
– Ha Medárd atya engedélyt ad, nagyon szívesen.
Hamarosan mind a hárman ott szorongtak a torony ablaka mögött. Simon, akinek bizony ágaskodnia kellett, hogy kilásson, megkérte Bonaventura atyát, mutassa meg pontosan, hol állt, amikor kitekintett. A városfal ezen a részen egy helyütt leomlott, alig érte el az egy-másfél öl magasságot. A szemléből kitűnt, hogy a szerzetes tévedett, a gyilkos valószínűleg a fal tetején futott, nem az erősen foghíjas gyilokjárón. Ezt annál is könnyebben megtehetette, mivel a fal vastagsága meghaladta a két lábat is.
– Milyen ruhát, köpenyt viselt a futó? – fordult ismét a szerzeteshez a

nyomozó.

– Sokat vársz tőlem, testvérem – tárta szét a kezét Bonaventura. – A hold fényében éppen hogy látszott az alakja. Úgy láttam, mintha hosszú köpenye lett volna, de az akár árnyék is lehetett.

A nótárius tanácstalanul nézett ki az ablakon. A titokzatos merénylet bárhol visszatérhetett a városba, de egy ló is várhatta akár a híd mellett, akár távolabb, a dombok között.

3.

A kolostorban tett látogatás után a jegyző mogorván indult további tanúkat keresni. A főtéri vásár forgataga elterelte ugyan egy kissé rosszkedvét – különösen a csepürágókat bámuló tömeg mosolygatta meg, hiszen még a legátlátszóbb csalásnak is felültek felnőttek és gyerekek egyaránt.

Lehet, hogy a gyilkos lator most rajtam s tehetetlenségemen mosolyog úgy, mint én ezeken a jámborokon – komorodott el. Reggel óta most először gondolt arra, hogy talán mégsem sikerül láncra veretnie a merénylőt. – Nem, az nem lehet – csapott kardja markolatára, mire a szembejövők riadtan kitértek előle.

Nowak mester, a bőrös céh előljárója már régen a Nyereg utcai műhelyben tüsténkedett, amikor Simon beállított hozzá. A mester bőrkötényben, erős cserszagot árasztva fogadta.

– Örülök, fiam, hogy idefáradtál, legalább látod, szegény tímároknak mennyit kell robotolniuk, hogy ki legyen a rájuk eső adó.

A beszélgetést megrakott társzékér érkezése zavarta meg. A mester széttárta barnára cserződött kezeit.

– No lám, most sem hagynak egy kissé leülni. Türelmedet kell kérnem, ahogy látom, végre meghozták a pácnak való tölgfakérget, ellenőriznem kell, milyen, s a lerakódásra is nekem kell odafigyelnem.

A rakodószintből kihallatszó harsány parancsszavai jelezték, hogy mennyire érti nehéz hivatását. Jó fertályórába telt, amíg visszatért.

– Tudod, öcsém, kell ez a kéreg, ezzel cserezzük a borostömlőket, amiket a pápai ulánusoknak készítünk. Szép barna színük lesz tőle, no meg a bort sem eresztik át. Mit hallotok ott a városházán, háború lesz, azért ez a nagy készülődés?

Simon végre szóhoz jutott, mert a bőbeszédű bőrmester kénytelen volt a kezében szorongatott borospoharat kiüríteni.

– Lehet, Nowak úr, bizony lehet. De ez öfelsége, a királynő dolga, nem a miénk. Van nekünk is bajunk, nem is kevés – terelte a szót a város dolgaira.

– Ahogy mondod, sok itt a baj! Most is, lám, nem sátrat ütöttek itt a veszprémi nyergesek?! – háborgott Nowak.

Simon résen volt, nem engedte, hogy ismét elkalandozzék.

– Bartis úr dolgában jöttem, s a szörnyű eset körülményeiről kérdeznék néhány dolgot.

A mester az asztal fekete lapjára meredt egy pillanatra.

– Szegény Vince, ily kegyetlen vég várt rád! – sóhajtotta. – Igen jó barátok voltunk, meg jó szomszédok. Mikor temetik a szerencsétlent?

– Talán hétfőn, az esperes úr így mondta. Azt szeretném megkérdezni, Nowak uram, nem tapasztalt-e tegnap ez estéli órákban valami szokatlant, avagy nem látott valakit ólálkodni Bartis úr háza körül az elmúlt napokban?

A bőrösök előljárója szórakozottan tologatta önpoharát az asztalon.

– Hét elmúlt, hogy tegnap hazavetődtem, a mai vásárról diskuráltunk Menyhárt úrral. Elbeszélgettem az asszonnyal, a fiúk meg ostábláztak egész este.

– Meddig tartott mindez? – faggatta Simon.

– Nemigen néztem én az órát, de tíz óra biztos lehetett, hogy elaludtunk.

– Nem nézett véletlenül Bartis úr háza felé? – reménykedett a nótárius.

– De, kinéztem, nem sokkal lefekvés előtt a kertjére. Láttam, még ég a gyertya, mondom is, megint sokat körmöl a kereskedő, drága lesz a löre.

– Nem találta szokatlannak az éji munkálkodást?

– Nem én, szegény olyan fajta volt, mint a bagoly, éjjel jobban látott. Simonnak még eszébe ötlött valami.

– Este ugye a Fehér Barátokban iszogattak Menyhárt úrral?

– Igen, akkor fejeztük be, amikor berobogott a postakocsi.

A nótárius izgatottan előrehajolt.

– S nem látott ott furcsán viselkedő utast?

A mester felderült, hogy végre segíthet.

– Dehogynem! Az egyik vastag bajszú kereskedő olyképp kapatos volt, hogy a többiek meg az ott ögyelgők úgy cipelték be a fogadóba. Várj csak, kik is voltak ott? Az utasok, Haraszi úr, jómagam, a kapucinusok mindenesé, az a Gergely nevezetű, egy kovácslegény...

A jegyző lemondóan állította meg a felsorolást, s gyorsan elbúcsúzott. Következő útja a Latrosba vezetett. A külváros egy jó része még mindig rászolgált nevére, de lassanként olyanok is beköltöztek ide, akik egyszerűen csak nem fértek a város falai közé. Simon azonban most a legsötétebb síkátor felé tartott, a Róka utcába, ott lakott ugyanis a város éjszakai öre, az idős Sánta Zsiga. Amikor bezörgetett, az öreg nem tudott hová lenni a megtiszteltetéstől, fontos munkáját ritkán kísérte köszönet.

– Tessék bejönni, tekintetes uram, még le sem tudom hirtelenjében ültetni – sopánkodott izgatottan.

– Csak egy-két kérdésem volna, nem akarom háborgatni nappali nyugalmát – csitítgatta Simon az öreget. – Látott-e valami szokatlant tegnap este, mikor mindennapos útját róttá a városban?

– Volt egy nagy verekedés a Bástyában, egy másik a Farkasúzóben, de egyik sem szokatlan. Tízkor láttam a fiskális úr fiát beosonni Ballió szenátor úr lányához, de ez is mindennap megesik. Így hát, gondolom, nem erre kíváncsi – somolygott a bakter.

– Merre szokott kend jární nyolc óra körül? – mosolygott Simon is, hiszen a szülőkön kívül mindenki tudott a fiatalok dolgáról.

– A Püspök útról akkor érek ki a Piacérré, amikor a kapucinusok húzzák azt a ménkú nagy harangot, már tessék megbocsátani. Minden kerek órában meg kell magam mutatnom a városháza elé, hogy a kapitány úr láthassa, nem alszom-é. A Vasszűz utca csak kilenckor esik az utamba – sajnálkozott az öreg.

Látva a nótárius kedvetlen arcát, még hozzátette:

– Tetszik tudni, ilyenkor sok az idegen a vásár miatt, kereskedő is meg paraszt elegyest. De szerdán megülnek még a vackukon, ma lesz a nagy áldomás.

– Tartsa nyitva a szemét kend, mert biz’ csúf dolgok történnek a városban! – figyelmeztette Simon.

– Hát nézek én mindenfelé, mert némelyek olyannyira szeretik a kereskedő urakat, hogy nem verik fel őket álmukból, mikor áruért mennek hozzájuk. Így aztán a piacig sem kell az uraknak elfáradniuk, meg a pénz megolvasása sem okoz gondot.

A hosszú, fárasztó nap után a három nyomozó összegyűlt a városháza medvés termében, ami a sarokban álló ősrégi medveszoborról kapta nevét. Egyesek ugyan farka törött oroszlánnak tudták, s emlékezni véltek nagyapjuk meséjére a török időkben erre vetődött talján cirkuszról, melynek furcsasággyűjteményéből került volna ide a szobor.

– Bizony mondom, medve, és a nagy emlékezetű Lajos király adta a városnak! – ütött az asztalra annak idején Tardy Ákos úr egyik elődje, s azóta mindenki ehhez tartotta magát.

A városkapitány, aki egész nap a szabadban lótot-futott, a kandalló oldalának dőlve foglalta össze a nyomozás első napjának eredményeit:

– Uraim, nem gondoltam volna, hogy ennyiféle cipőt meg miegyebet hordanak az emberek. Az egyik vén jobbágy még szájalt is, azt mondta, az ő lába csak akkor érez csizmát, ha rálépnek.

Menyhárt úr is csak rázta a fejét.

– Még nincs meg a lista, öcsém, oly sokan voltak itt, s még többen csődültek ide ma, hála legyen az istennek, merthogy jó pénzt szedtek be a vámosok. De reggelre készen leszek, ígérem.

Az eredménytelen tanácskozás után Simon elballagott Dávid doktorhoz.

Az orvos háza a falakon belül állt, de mégis a városon kívül – legalábbis papiros szerint. E helyzet Ákos bíró jogász leleménye folytán alakult ki, aki egy lábnyi szélességben lerontotta a városfalat, s kijelentette, hogy a mögötte álló telek már a városon kívül van. Erre azért volt szükség, mert a törvény eltiltotta a Dávid mester vallásához tartozókat a szabad királyi városokban való lakástól, de a bíró nem akarta a kiváló orvost s kereskedőtsáit elúzni városából.

Dávid mester a kérést meg sem várva, elővette a fiókjából a kioperált golyóbist. Simon sokáig nézegette. Milyen pici – gondolta, s elővette saját golyóbisos szelencéjét. Neki is kicsiny, zsebben hordható pisztolya volt, de a hozzá való golyó bizony majdnem kétakkora volt, mint a gyilkos fegyverbe való.

– Mint látom, sikerült a boncolás. Nem akadémikusodott senki?

– Nem. Azt mondtam, azért kell alaposabb vizsgálat, hogy megállapíthassam, nem öngyilkosság történt-e.

– Nem kérdezték, akkor hol a pisztoly? – nézett fel a jegyző.

– Nem jutott a jámboroknak eszükbe semmi. Meg azt is mondtam, az esperes úr nem ellenzi az alaposabb vizsgálatot.

– Ami azt illeti, tényleg nem ellenezte, mert meg sem kérdeztük – nevette el magát a nótárius. – Hogy találta, mily messziről jött a lövés?

A magiszter bólogott.

– Igaz lehet az a két-három öl, amit a kertben lemért.

– Honnan lehet ezt megállapítani? – faggatta tovább Simon.

– A közeli lövéseknél a seb körül holmi foltocskákat szoktunk látni, lőpornyomokat. Ebben az esetben ilyen nem találtam. Annak a résznek, amit mi sebszájnak nevezünk, roncsoltabbnak kellene lennie. Láttam hasonlót eleget a háborúban.

– Remélem, doktor úr, egyszer majd erről is ír könyvet, mint a szúrt sebekről tette – vágta zsebre a szelencét Simon.

– Csak nem utánam nyomoz kegyelmed? – lepődött meg Dávid doktor. – Honnan hallott az én szerény dániai könyvecskémről?

– Nem éppen az eredetét olvastam, csak a bécsi fordítását. Amikor a büntetőjogot tanulmányoztuk, egyik professzorunk felhívta erre is a figyelmünket. Azt mondotta, ha nincs tanú, beszél a seb.

Az orvos kikísérte vendégét. Az ajtóban még megálltak egy percre.

– No, én megnyugtattam a káplánt, temethetik szegény Vincét.

– Micsoda szokás, egyébként is, öngyilkost nem temetni tisztességgel?!

– Régi hagyomány – tárta szét karját Simon. – Köszönöm, doktor uram, a fáradozást. Ez most az egyetlen biztos nyomom.

– Hogyan kapja kezébe ezzel a latrot?

– Ezzel sehogy. De megpróbálom kitudni, miért tette. Mert ez a furcsa, itt sem pénzvágyat, sem szerelmi féltést, sem más szokásos okot nem leltem. Most majd minden írást átnézek, amit csak a házban találok, hátha azok utat mutatnak, mert a régi barátok, szomszédok bizony nagyon keveset tudtak mondani.

– A papirosok tán megmondják az okokat? – tamáskodott az orvos.

– Remélem, csak biztos lehetnék afelől, nem lövök-e bakot.

Az orvos egy darabig még a szemerkélő esőben hamar eltűnő Simon után nézett.

– Ilyen eszes fiatalember, s mégis jurátusnak áll.

4.

– Két hét telt el az orvgyilkosság óta, s be kell vallanom, a nyomozás sajnos holtpontra jutott. Minden erőfeszítésünk, ami a titok sűrű fátyolát fellebbentem igyekezett, úgy tetszik, hiábavalónak bizonyult – kezdte Tardy Simon beszámolóját a szenátus november 18-i ülésén.

– Beszéltünk minden szomszédoddal, gondosan megvizsgáltunk minden tényt és körülményt, s kifaggattunk majd minden, a városunkban akkortájt megfordult idegent. Nem riadtunk meg még a dühös ellenkezéstől sem, ha valaminő gyanúra alapot adó dolgot avagy cselekedetet tapasztalván végére kellett annak járni. Ám mind ez ideig hiába volt minden, semmi újabb nyomra nem akadtunk.

– A sűrű kérdezősködés semmit elibetek nem tárt? – csóválta a fejét a bíró. – Valamit csak sikerült megtudnotok?

– Amire mostanra megesküdhetnénk, sajnos semmi nincs a tarsolyunkban. Annyit tudunk biztosan, hogy nem városunkbeli az illető.

Mándoki kapitány közbevágott:

– Sejtjük, kedves öcsém. Sajnos nem több az, mint sejtelem.

A kevés beszédű Zsámboky szenátor, szokásával ellentétben, most a kapitánnyal értett egyet.

– Ha az idegeneket illető gyanút csak a csizmajel bizonyítja, az bizony édeskevés. S különben is, mennyi idegen van mindenütt a városon kívül!

Az enyhe derültséget Simon hangja törte meg:

– Nem, tekintetes uraim, más okaim is vannak, ezeket azonban, hogy a gyilkos nehogy gyanút fogjon, titkolni vagyok kénytelen. Amúgy is a szál, ami esetleg a gyilkos latorhoz vezet, olyan, mint a pókfonál.

A szenátorok összehajoltak a nagy Kerek asztal körül, fél szemmel a bíró felé sandítva. Tardy Ákos nem kedvelte a titkolódzást, most is kedve ellenére helyeselt, bár nyomozóiban feltétlenül megbízott.

– Folytasd, fiam, remélem, a szenátus ideiglenesen felment az alól, hogy minden apró részletet s éretlen gyanút előadj.

A szenátorok kézfelemeléssel jelezték, hogy egyetértenek. Mándoki Bernát vette át a szót:

– Nem kevesebb, mint hetvenhárom idegen volt akkor a városban. Voltak itt tiszt urak, vásáros kereskedők, néhány forspontos paraszt, három cseh vándordíák, a bécsi postakocsi utasai, koldusok, kóborló ferences barátok, egyszóval olyanok, akik mindig megfordulnak nálunk.

– Nem egy közülük régi ismerősünk, s van, aki még most is itt időz – erősítette meg Menyhárt úr is. – Egyszóval reggel nyolc óra után, s erre a kapitány úr szava a kellő garancia, senki olyan nem hagyta el a várost, aki a gyanús csizmát viselte volna.

A bíró fáradtan dörzsölte meg állát.

– Kevés az nagyon. A városfal olyan, mint a rosta, az jön-megy át rajta, aki akar, kiváltképp este. Meg az is lehet, hogy a gyanús csizma itt lapul

valamely polgártársunk ládájában. Arra nem gondoltál – élénkült fel hirtelen –, hogy a tettes csak olyan lehet, aki ismerte szegény barátom éjjeli bagolykodását?

A jegyző zavartan elmosolyodott.

– Ezen gyanúok alapján bizony apámurammal együtt mindenki gyanús lehetne itt a teremben meg odakünn is.

A borkereskedő tucatszám vásárolta a legjobb gyertyákat Hermannál, a gyertyaöntőnél, ezt mindenki tudta.

– Hanem, tekintetes szenátus, ha sejtelmeim nem csalnak, talán bizony még újabb gyilkosság is előfordulhat, ha nem vigyázunk, mert erre is találtam apró-cseprő jeleket. Ezeket azonban most még csak a bíró úrnak szeretném feltárni, az előbb mondott okok szerint.

– Rendben van, holnap reggel gyertek a medvés terembe beszámolni. Addig is elrendelem, hogy a darabontok a szigorúbb rend szerint patrolozzanak, erre jobban ügyelj, kapitány uram, s minden idegen, ki városunkban megfordul, továbbra is szemmel tartassák. Anélkül történjék pedig mindez, hogy fölös híre menjen a dolognak.

A szenátus ellenvetés nélkül elfogadta a javaslatot, s áttért a második napirendi pontra, az ispotály és a gimnázium kérdésére. A szenátorok egy része nagyratörően gimnáziumot akart alapítani, mint azt a rivális városok is tervezték. A néhány szobából álló kis kórház pedig, amit a kapucinusok tartottak fenn, a város növekvő lakossága számára szűknek bizonyult. Különösen szüret idején volt kevés a hely, amikor a környék katonai felcsereit is el kellett hívni a sok duhaj legény összefoltozására. A városatyák többsége ellenezte a tervet, soknak tartván így is a kivetett adókat. Mindazonáltal immár két esztendeje nagy kedvvel vitatkoztak a kérdésről, új meg új érveket felvonultatva a tervek mellett és ellenük. A látszólag meddő disputákkal eltöltött évek alatt a bíró jelentős pénztartalékot képezett e célokra, s az ellenpártból is sikerült két szenátort átcsábítania, sőt a mai napon már csak egyetlen szavazattal vetették el javaslatait. Hatra járt az idő, amikor a gyülekezet berekesztése után derűsen meginvitált néhány urat a Fehér Barátokba, megünnepelendő a politikai sikert. A szép boltíves különterem míves lámpása alatt jókedvűen iszogattak, amikor Tarczali Bertalan, a legifjabb, ám leggazdagabb szenátor a fejéhez kapott.

– Uraim, hiszen én hét órára hazaígérkeztem, most meg – vontá elő a mindenki által csodált augsburgi zsebóráját – elmúlt fél nyolc is! – Az urak mosolyogtak a bajszuk alatt. Jól tudták, milyen fiatal, s csinos, olyan házsártos is a szenátorné.

– Tudod mit, Bertalan öcsém – csapott a vállára Menyhárt úr –, elkísérlek haza, hadd lássa a tisztelt Erzsébet asszony, hogy a város dolgában jártál.

– Úgy bizony – nevetett a bíró is –, majd én megmondom, hogy csak szigorú parancsomra engedett, mert ellenesetben darabontokkal hurcoltattam volna el.

Vidáman évődve ballagtak a Bástya utcai Kökénybokorhoz címzett

házhoz, de ott hiába volt minden diplomácia és könyörgés, Erzsébet asszony sértődötten bezárkózott a szobájába.

A szenátor urak természetesen el akartak menni, de Tarczali úr csak marasztalta őket:

– Ha már így alakult, telepedjenek le a pipatóriumban, én meg kerítek bort meg egy kis harapnivalót. Hétfőn hozott a kereskedő két hordó igencsak kitűnő egri veresbort.

– Magad hozod? Hát Jancsi, az inasod ugyan mit csinál addig?

– A pincébe, ahol a jobb borokat tartom, ugyan soha be nem lép! Látták, milyen veres az orra, a lőrétől rúgjon be, ne a legdrágábtól! Lefejtem a kancsóraivalót egyedül is – mondta most már derűsebben Bertalan úr.

– Javallom, ifjú szenátortársunk propozícióját ellenvetés nélkül fogadjuk el, s egyúttal bízzuk meg annak haladéktalan végrehajtásával – kapott a szón Ballió úr.

Simon felmutatta a kalamárisát.

– Menten elkészítem a protocollumot is.

A házigazda kövérkés termetét meghazudtolva pattant fel.

– Azonnal végrehajtom a rám rótt feladatot, addig üldögéljenek itt.

A vendégek kényelmesen elhelyezkedtek a pipatórium kényelmes karosszékeiben. A szobát külhoni minták alapján rendezte be a kereskedő, a finom faragott bútorokat Szászországból, az apró szobrocskákat Hollandiából hozta magával.

– Bizony, nehéz az asszonynéppel – sóhajtott hamiskásan Menyhárt bácsi –, bizalmatlanná válik, ha az urát más is érdekli a főztjén kívül.

Mindjárt el is mondott egy példázatot ezzel kapcsolatban, amit azonban borsos és feleségsértő tartalma miatt nem idézhetünk. Az idős szenátor ha egyszer elkezdett adomázni, bizony nem egykönnyen hagyta abba, most is csak a Kövér Henrik prédikációja fojtotta belé a szót.

A nagy harangzúgásban csak a pinceajtó csapódását hallották.

– Na, jön végre! Már azt hittem, szomjan veszek egy borkereskedő házában – hangoskodott egyikük.

Simon nem nevetett a társasággal, mert az ajtó mellett ülve valami zajt hallott. Hirtelen pisztolyt rántott és kirohant.

– Úristen, megölték Bertalan urat! – torpant meg az udvarra nyíló ajtóban.

A többiek rémülten szegődtek a nyomába. A pinceajtó előtt ott feküdt Tarczali úr, mindig mosolygós arca halálosan sápadt, megszólalni nem tudott, csak hörgött fuldokolva. Vállából folyt a vér, a katonaviselt Ballió úr sebtiben kötést eszkábált rá.

Simon a kert hátsó részébe futott, a hold gyér fényében próbált tájékozódni a füstszerű, ritkás ködben. Ahogy a városfal felé nézett, néhány házzal odébb, a Körtvélyesdy-palota irányában egy árnyat látott sietve eltűnni a rozzant gyilokjárón.

– Állj meg, gazember! – kiáltott, és az árny után lőtt. A gyilkos – mert

bizonyial az futott a falon – eltűnt a sötétben. Simon megpróbált felmászni a gyilokjáróra, de lehetetlennek bizonyult, hiába segített már apja is a kapaszkodásban. Haraszi úr gyertyával a kézben kardot szorongatva rohant hozzájuk. A gyertyafényben megdöbbenésükre vékony, de igen erős kötelek pillantottak meg. Simon most már egy pillanat alatt felkúszott a három öl magasságba, de hiába rohant végig a veszélyesen nyikorgó faalkotmányon, majd ahol az véget ért, a fal tetején egészen a Kishíd utcai kapuig, semmi nyomra nem akadt. Ha nincs ott a kötél, akár azt is hihette volna, hogy csak káprázat volt az egész. Mire visszatért, a ház már felbolydult. Dávid mester mindkét famulusával a belső szobában sürgött-forgott, vizet forraltatott, tisztá gyolcsot hozatott. Még arra is volt gondja, hogy csillapító főzetet itasson Erzsébet asszonnyal.

Az orvos és tanítványai műszereiket gondosan megtisztítva, kifőzve készülődtek, hogy mentsek Bertalan urat, ha még emberileg lehetséges. Mándoki kapitány is tüstént befutott, ezúttal – a múltkori szégyenben maradás óta keményebben vigyázott embereire – tizenkét majdnem józan darabonttal. A bíró és a kapitány kemény és határozott intézkedései nyomán olyan éjszaka következett, amilyenre 1636. április 18., az emlékezetes boszorkányüldözés óta nem volt példa.

A darabontok, a hozzájuk csatlakozó polgárok segítségével s a szenátorok vezetésével átkutatták az egész várost. A fogadókat ellenőrző csoportot Simon és Menyhárt úr vezette. Felverték a Bécsbe tartó utasokat, akik szokás szerint a Fehér Barátokban szálltak meg, hasonlóképpen határozottan léptek fel a Fekete Sasban mulatózó tisztekkel szemben is. Itt majdnem vérontásra is sor került, egy tüzesvérű huszárhadnagy kardot rántott, amikor megkérdezték, nem hagyta-e el az ivót. Alig sikerült lecsillapítani.

Mándoki kapitány a Latrosban vegzált. Meg is fogott egynémely tolvajt és szabad leányt, sőt egy régóta keresett rablót is – mégse maradjon Sándor bakó egészen munka nélkül –, ám senki olyanra nem akadt, aki elkövethette volna a gyilkosságot. A kihallgatások kora hajnalig elhúzódtak. Az alacsonyabb rangú utasokat Mándoki kapitány faggatta az előcsarnokban, a rangosabbakat a medvés terembe hívták, s ott Haraszi szenátor és Simon kérdezősködött tőlük, míg a legrangosabbakat – köztük a székesfehérvári polgármestert – Ballió úr hívta meg a városháza lovagtermébe a bíró úrral való tanácskozássra.

Hiába volt azonban minden igyekezet. Hiába hallgattak meg legalább ötven, különféle rendű és rangú embert, vándor céhlegénytől győri kanonokig, semmi áruklodó jelet nem sikerült felfedezniük. Megnézték a csizmákat is – Simon gyanakodott, hogy ugyanazon merénylővel állanak szemben –, de eredménytelenül. Mint megtudták, a kérdéses jel a bécsi csizmadiacéh jele, így majd minden tiszt s számos más utazó is ilyen csizmát viselt.

Mándoki kapitány nem is mulasztotta el, hogy epés megjegyzéseket tegyen ezzel kapcsolatban, de Simon eleresztette a füle mellett, s riposzt

helyett kérdezett:

– Akkor azt mondja meg, kapitány úr, ha most nem kevesebb mint tizenhárom ilyen jelet találtunk, akkor két hete miért nem leltünk egyet is?

– Egyszerű a magyarázat, öcsém. Ezek drága csizmák, sokkal drágábbak, mint az itteniek. Csak nagyurak tudják megfizetni az árát – előzte meg a kapitány választát a holtfáradt Haraszti Menyhárt. – No meg ezek a tisztiek az átvonuló regimentből vannak, a múltkoriak meg környékbeliek voltak.

A kapitány megpödült a bajszát, ami nála a diadalmaskodás jele volt.

– A két ügynek nem sok köze lehet egymáshoz, uraim. Az a csizma nem elég gyanúok, már megmondtam akkoron is.

– Egyvalaki mégis ilyen csizmát viselt, mégpedig a gyilkos lator – nyújtózkodott Simon.

A vitát a medvés terem öre zavarta meg. Botjával háromszor a földre koppintott, azután kiáltotta:

– Szenátor és céhmester urak! Mindenki igyekezzék a medvés terembe a bíró úr elibe!

A tanácskozóteremül szolgáló helyiség már sok izgatott gyűlést megért, de a mostanihoz hasonlót bizony nagyon ritkán. A polgárok előjárói az éjszakai hajszától fáradtan, izgatottan, fegyveresen gyülekeztek. A kedélyek lassú csillapodásának azért hamarosan látható jelei mutatkoztak, a kardot, puskát szorító kezek elernyedtek, s pipáért, kupáért nyúltak. A bíró, akinek csak vérekes szemén látszott a fáradság, összegezte az eseményeket:

– Oly esettel állunk szemben, aminek nem látjuk az értelmét. Mint múltkorában, úgy most is az ismeretlen bitang merénylő lesben állt a városfalnál, s egyetlen jól irányzott lövéssel leterített egy derék polgárt. Két hete arra gondoltunk, rabló volt, akit valaki megzavart, s tán megijedt. – Felemelte bírói pálcáját, hogy nyomatékos adjon szavainak. – Most azonban csak ölni akart a fertelmes lator, hiszen látta, látnia kellett, hogy ifjú szenátortársunk nincs egyedül!

A polgárok döbbenetén süttak össze, nincs már biztonság a városban? A mindannyiokban motoszkáló kérdést az esperes úr tette fel, aki maga is furkósbotnak beillő pálcát szorongatott.

– De miért tette e kárhözatra szánt ember mindezt? Erre bizony nem volt válasz.

Simon eltávozván a városházáról, maga is ezt mormolta maga elé. Valamiféle közösségnek kell lennie a két úr között, hogy egyvalakinek szükséges az ő haláluk. Legalább valóban biztos lenne abban, hogy mindkét ügy tette ugyanaz a galád gyilkos. Kétségeit részben Dávid mester oszlatta el. Ahogy a jegyző hazafelé ballagott, hogy a nehéz éjszaka után aludjon egy keveset, megállította őt az orvos ifjabbik famulusa.

– A magister medicinae kéreti a tekintetes nótárius urat, méltóztassék őt mielőbb felkeresni.

– Bertalan úrról üzent? Hogy van a szerencsétlen?

A famulus tiltakozón emelte fel a kezét.

– Inkább szerencsésnek mondanám, hiszen máris jobban van kissé. A magiszter azonban másról szeretne szólni a jegyző úrral.

Simon a munkaszobában találta a seborvost, éppen egy lombig tartalmát vizsgálta nagy figyelemmel.

– Mester úr, én már eljöttem a városházáról egy jó ideje, nem tudom, mi a helyzet Bertalan úr nehéz sebével.

Az orvos nem szeretett jósolni, szakállat simogatva megfontoltan válaszolt:

– Remélem, mondom, reménykedem benne, hogy életét sikerül megmentenünk. A golyó a jobb válla alatt hatolt be, valóságos csoda, hogy nem okozott azonnal halált. Karját –, ha meg nem bénul egészen – bizonynyal nehezen fogja tudni majd mozgatni.

Simon döbönt arcát látva a mester azért vizsgálatul hozzátette:

– Súlyos a seb, de nem reménytelen az állapota Tarczali úrnak.

Kiszedtem minden csontszilánkot, így a természet segítségével talán már hamarosan javulni fog a helyzet. Most felesége meg a kapucinus felcser van vele, este meg én is újfent meglátogatom.

A nótárius kissé megnyugodott, tudta, az orvos fölös reménykedést semmiképp nem keltene.

– Üszög, sebláz nem fenyeget? Láttam, nem égette ki a sebet.

– A kiégetést már nem szokás alkalmazni, többet árt, mint használ. Egy jó könnyű kötés, hogy a keletkező váladék elhagyhassa a sebet, s nagy-nagy tisztaság, ez a legjobb módszer. Persze, vannak különféle patikaszerke, mint például... – Az orvos észrevette a jegyző türelmetlen pillantását, így félbehagyta a magyarázatot.

– No de nótárius uram bizonynyal nem kollokválni készül seborvoslásból, hanem másra kíváncsi. Ezért is kérttem ide.

Dávid mester kaftánja bő zsebéből egy kis aranszelencét vett elő. A szelencében egy apró tárgyacska feküdt gondosan gyolcsba csavarva. Simon kibontotta a csomagot, amiben egy gondosan megtisztított pisztolygolyóbis feküdt.

– Ezt sikerült kioperálni a sebesült szenátor urunk vállából?

– Ezt bizony, s milyen nehezen! – helyeselt az orvos. – Egészen a csontig fúródott.

A kis asztalkán Simon egymás mellé tette a mostani és a régebbi golyóbist. Mindkettő egy kissé el volt nyomorodva, de nagyon is jól látszott hasonlóságuk.

– Nemde, így szemre egyformák? – nézett az orvosra.

A seborvos a kaftán fenekeetlen zsebéből lupét halászott elő, s az erős nagyítóval alaposan megvizsgálta a két gömböcskét.

– Hát én ugyan nem nagyon értek az effélékhez, de nekem bizony teljesen egyformának tűnnek – hagyta helyben Simon vélekedését.

– Akkor pedig ezt is ugyanaz a lator lőtte ki – ugrott fel diadalmasan –,

aki két hete megölte Vince urat!

A legalkalmasabb ember, akitől segítséget kaphatok következtetésem helyességének vagy helytelenségének eldöntéséhez, Ballió szenátor inasa – döntötte el magában Simon. A szenátor kissé csodálkozott, amikor beállított hozzá kérésével.

– Ugyan, miben segíthetne neked az én jó öreg Lipót inasom?

– Úgy tudom, az öreg kiváló fegyvermester – sürgette egy kissé Simon.

– Az bizony, amikor Hadik altábornagy úrral megjártuk Berlint, az egész regimentnek ő igazította meg a puskáját, ha kellett – helyeselt a hadviselt férfiú.

– Engedelmével beszólitánám – kapta fel a csengőt egy kissé udvariatlanul, ám annál praktikusabban a nótárius.

– Persze, csak hívd.

– Poldi bácsi – szólította meg gyerekkori szokása szerint a veteránt. – Itt van két golyóbis, azokat kéne megvizsgálni, mit lehet róluk megtudni.

Az inas engedelmet kért, hogy kimehessen műhelyébe. A két fertályóra, amíg visszatért, egy kissé feszélyezett társalgással telt, aminek oka Ballió kisasszony érkezése volt. Az ifjú s szerfölött csinos hölgy tudta ugyanis, hogy a jegyző kifaggatta az éjjeliőrt, s hogy annak mindenről be kellett számolnia a kirendelt nyomozati inkvizítornak – ahogy Simont hivatalosan titulálták. Tartott tőle, hogy el találja mondani atyjának a megtudottakat, s akkor lesz itthon nemulass. Simont azonban most nem érdekelték a pletykák. Az inas végre belépett.

– Fiatalúr, jól megvizsgáltam mindkét golyóbist, s ha csak vénségemre nem kezd megcsalni a szemem, azt kell mondanom, bizony egyazon fegyverből röptették ki őket.

– Miből állapította meg? – villanyozódott fel a nótárius.

– Tessék nézni, a formájuk pontosan egyezik, egy kicsinykét tojásdadok. Egyformán öntötték őket, s az öntés után még meg is reszelték, hogy jobban illeszkedjenek a csöbe. Meg is mértem, egyforma a súlyuk, s a nagyságuk is éppen egynegyed bécsi hüvelyk. Ahogy mondják, mindkettő csontot ért – kérdően Simonra nézett, aki azonban bólintott –, hasonlóképpen is nyomorodtak el.

– Mást is sikerült megtudni?

– Engedelmével, igen. Még az esperes úr előtt is megesküdnék rá, hogy nem otthon öntötték, mint mi szoktuk a golyókat, hanem fegyvermester műhelyében. Ezt a gondos csiszolás igazolja.

– Ezt mind meg lehet tudni a golyóbis formájából? – álmélkodott Simon.

– Még többet is. Ugye nem valami túlságos messziségről lőtték ki ezeket?

– Nem, legfeljebb ha négy ölről. – Simon a Tarczali-kertben is lemérte a távolságot.

A fegyvermester diadalmasan helyeselt.

– Akkor ez a fegyver igen apró, finom művű jószág lesz, talán ha

tenyérenyi.

Simon elővette pisztolyát.

– Ilyesféle?

Az inas rázta a fejét.

– Nem, kisebb, még egy kézelőben is elférne. S vagy az is egycsővű, mint kegyelmedé, avagy ha kétszővű, úgy a csövek egymás alatt vannak.

Most már Ballió úr hitetlenkedett.

– Ezt meg honnan lehet kitudni?

– Mint mondják, egyik golyó sem ütötte át a testet, pediglen közelről lőttek rájuk. Kevéske lőpor fért a pisztolyba, nem hord messze, hát közel kellett mennie a latornak. De a bitang pontosan célzott, az meg csak akkor lehet, ha a csövek úgy vannak elhelyezve, ahogy mondtam.

– Én katonaember voltam hosszú ideig – gondolkodott el Ballió úr –, de soha nem gondoltam volna, hogy egy ilyen apró golyóbis ilyen beszédes legyen.

A pillanatnyi csendben csak a tűz pattogása hallatszott. Az öreg kiszolgált katona szólalt meg ismét:

– Tekintetes urak, én sokféle fegyvert láttam életemben, ámbátor néha azt mondom, bár egyet se láttam volna. Mindenesetre ez a pisztoly igencsak finom darab lehet. Csodálkoznék, ha kiderülne, nem hollandi fegyvermesterek munkája.

5.

Simon a következő napokat a két kereskedő üzleti és más leveleinek átvizsgálásával töltötte, pedig nemigen fült a foga a majd mázsányi különféle íráshoz. De hiába, be kellett látnia, a kötél és a néhány elmosódott lábnyom édeskevény alap a továbblépéshez. A lábnyomokkal nem volt különösebb baj, olyanok voltak, mint a Bartis-portán talált csizmanyomok, ha a köves kertben nehezebben lehetett is felfedezni őket. A másik bűnjelről azonban hiába érdeklődött az összes kötélverőnél, egyik sem tudta megmondani, honnan származhat az erős, finom, ugyanakkor igen vékony kötél. A jegyző hiába erőltette emlékezetét, sehogyan sem jutott eszébe, hogy hol látott már effélet, de meg mert volna esküdni, hogy valahol már találkozott hasonlóval.

Az iratok tanulmányozása sok érdekes és hasznos ismerettel szolgált. Sokat megtudott az áldozatok jelleméről, szokásaikról. De talált olyan adatokat is, amik további gyilkosságok elkövetésére utaltak.

Vince úr megfontoltabb, higgadtabb temperamentumának megfelelően a kevésbé kockázatos utakat választotta. Ragaszkodott régi vevőihöz és szállítóihoz, a borfajták is évekig ugyanazok voltak nála. Bertalan úr mozgékonyabb volt, egy jónak ígérkező ügylet után még messzi külföldi országokba is elutazott. Az üzletben nem ütköztek érdekeik, ha volt is néha vita köztük, barátságosan elintézték. Mindazonáltal Tarczali mester könyveiben keresgélve olyan feljegyzésekre bukkant Simon, amikhez hasonlók már a másik kereskedő jegyzeteit tanulmányozva is felkeltették a figyelmét. A két kereskedő gondosan feljegyezte minden hordócska, majd hogyan minden pint bor fontosabb adatait, ki szállította, mennyit kellett érte fizetni, s hogyan sikerült túladni rajta. Az árak mellett még azt is felírták, mennyi volt az adó és a vám, de sokszor még a fuvaros neve is szerepelt a könyvben. Éppen ezért szemet szúrtak az ilyesféle bejegyzések: „öt bécsi akó a pusztaiaknak”, vagy „húsz anker könnyű rizling Jani bának, Fekete-dombon”. Akárhogy forgatta a dolgot, minden jel arra mutatott, a két kereskedő nem járt mindig egyenes úton. Egyébiránt éppen erről akart atyjának beszámolni ama emlékezetes szenátusi ülés után, de az események miatt a beszélgetés elmaradt. Mielőbb pótolandó az elmulasztottakat s a bizonyosság végett magához rendelte a vámosok tizedesét.

– Tudja, nótárius uram – nevetett a tapasztalt vámszedő –, így azt szokás jelölni, amit feketén adnak el.

– Feketén? Ez azt jelentené, hogy nem adóznak utána?

A tizedes megrázta a fejét.

– Dehogynem, nekünk – nyomta meg a szót – adóznak. De azt jelenti a dolog, hogy oda is adnak el innivalót, ahova nem lenne joguk.

Simon némi lelki-furdalással nézett a törvénytár poros köteteire, hiszen már régen rá kellett volna jönnie, miről van szó. A tizedes mondta ki helyette a következtetést:

– Ott mérik a borukat, ahol a földesúrnak van csak jussa korcsmáltatni, a

jobbágyfalvakban. Ugyanazon áron jobb bort adnak el, a parasztnak meg van esze, inkább ezt issza, mint az urak rossz lórójét.

A földesúri birtokon csak az úr tarthatott kocsmát, így – tetszett vagy sem – csak azt a bort lehetett kimérni, amit a földbirtokos adott. Mondanunk sem kell, remek alkalom nyílt így a másként eladhatatlan bortól megszabadulni. A jobbágyok beszolgáltatták adóba borukat, azután drágábban visszavásárolták ugyanazt.

– Sokan adnak így el bort? – firtatta a dolgot a jegyző.

– Igen, tekintetes uram, majd mindenki legalább hébe-hóba megcselekszi. Simon úgy érezte, nyomon van.

– Ezzel ugye, tizedes úr, kárt okoznak a földesuraknak?

– De még mennyit! – csettintett kicsit illetlenül a vámos. – Volt, akire rápimpósodott az egész termése! Így aztán ha rajtakapnak egy ilyen kereskedőt, bizony alaposan meg is csapatják az ispánok!

– Megbotoztatják a polgáreembereket is?

– Ó, még a nemeseket is, ha ilyenek kapják – legyintett a tizedes. – Múltkorában éppen a Grassalkovich herceg úr birtokán botoltattak meg egyet, aki vagy öt szekérre való bort adott el már addig. Szegény alig tud azóta is leülni, pedig még a tavaszon történt.

Simon hitetlenkedett.

– Nemest tilos botozni, több száz éve törvény! – mutatott Werbőczy Hármaskönyvének az asztalán heverő kopott példányára.

A tizedes közbevágott:

– Éppen ezt mondta a tekintetes másodalispán úr is, mire a herceg úr titkára azt válaszolta, a nadrág alatt sem pergamen, sem kutyabőr nem találtatott, így nem tudhatták, nemessel van-e dolguk, vagy közrendüvel.

Simon, hasonlóan a többi polgárhoz, nemigen kedvelte a hétszilvafás nemeseket, így jóízűen elmosolyodott a szekretárius találó megjegyzését hallva.

– Ha ilyen veszélyes a dolog, miért engedik mégis, tizedes uram?

A vámőr széttárta a kezét.

– Ha megfizetik a városi adót, a kocsipénzt, a hídpénzt, az országos és megyei adókat, a vámokat, nekünk már semmi közünk a kereskedő urakhoz, kivéve, ha kapunyitási pénzt is kell tőlük kérnünk.

A következő két nap alatt Simon összeírta az efféle ügyleteket. A végösszeg nagyságát látva füttyentett, és rohant a bíróhoz.

– Apámuram, sajnós, találtam valakit, akinek nagy számla lehetett a szemében a két kereskedő!

A bíró elcsodálkozott.

– Ez bizonytalán közelebb visz a megoldáshoz, miért mondod hát, hogy sajnós?

– Mert ha beigazolódik is gyanúnk, soha meg nem fogjuk a latrot, sőt akkor leszünk igazán bajban, ha rábizonyítjuk a dolgot.

Tardy Ákos úr most már igazán meghökkenett.

– Ugyan, ki légyen a gyanúsítottad?

– Körtvélyesdy gróf úr!

Ákos bíró hitetlenkedve rázta a fejét.

– Mi okból tette volna? No meg hogyan is, hiszen jó ideje nincs is itthon.

Simon letette vaskos bőrtarsolyát az asztalra.

– Pénz miatt tehetta, meg a bormérési privilégium megsértése miatt, s persze nem saját kezével.

Így már hihetőbbnek tűnt a dolog a bíró szemében is.

– Úgy gondolod, valakinek megparancsolta vagy megfizette s az gyilkolta volna meg Vince barátomat?

– Éppen így, apámuram.

A városbíró megtömté a pipáját, de a kényes művelet közben is folytatta a kérdezősködést:

– Van olyan személy, akiről fel tudod tenni e gyáva bitangsgát?

Simon maga is rágyújtott.

– Igazság szerint csak kerülő úton jutottam el valakihez, de annak módja is meg érdeke is volt meglőni a mi barátainkat.

– A nevét, fiam, a nevét – sürgette Ákos úr körülményeskedő nyomozóját.

– Colomann Henrik, a gróf egyik titoknoka gyakorta jár erre, és – emelte fel Menyhárt úr listáit Simon – mindkét bűneset napján is itt időzött, ám reggelre odébbállt.

– Ez már valami – ismerte el az idősebb Tardy –, de nagyon kevés. Csak úgy, parancsra még egy szolga sem öl, hát még egy nemes, aki maga is elég gazdag lehet!

– Van itt más is – halászott elő egy újabb iratcsomót a nótárius. – Ezeket nézze át, apámuram. A számadásokhoz még azt is vegye tekintetbe, hogy a szekretárius a gróf minden forintjából öt percentet kap fizetségül, ha ő szerezte.

A bíró orrára illesztette okuláréját, amit gondosan rejtegetett szenátor társai elől, nehogy azt higgyék, már nem tudja betölteni hivatalát.

Alaposan áttanulmányozott minden számadást s levelet, amit Simon elébe tárt. Elgondolkozva felállt, az ablakhoz sétált, lenézett a szokott életét élő főtérré. A kellemetlen, zegernyés idő ellenére sokan ögyelegtek a téren, néhány kereskedő pedig éppenséggel tanácskozni látszott a pestisoszlop mellett. Csak sokára szólalt meg:

– Summa summárum, mennyit is tesz ki az összeg?

A nyomozó fejből is tudta az összeget, de a nyomaték kedvéért a papirosból olvasta fel:

– Ha mindent összeszámolunk, kevés híjával 8000 forint bevételtől ütötték el a városunk béli kereskedők a gróft.

– S mindezt rövid négy esztendő alatt? – hümmögött a bíró. – Ha utánaszámolok, ez a 8000 forint bizony éppen annyi, mint Gönc városának egész évi adója. Mi is éppen csak a kétszeresét fizetjük, azt is milyen

nehezen! Ez még a grófnak is igen nagy pénz lehet.

– A helytartótanács is ennyit fizet egy tanácsnoknak, pedig azok ugyancsak hatalmas nagyurak! – tódította Simon.

A bíró újra letelepedett.

– Mit is mondtál, mennyit kap az a Colomann? Öt percentet?

– Igen, öt négyszáz forintjától ütötték el – helyeselt a jegyző –, s meglehet, neki ez jobban fáj, mint a grófnak a nyolcezer.

A bíró egyetértett vele.

– Majdhogynem mérget vehetünk rá, hogy így van. Hogyan tudnánk közelebb férkőzni a szekretáriushoz, mert őt ugyan nem faggathatjuk ki pusztá gyanúra. Ha a gróf fülébe jutna, s bizonynal odajutna, szedhetnék a sátorfánkat.

Simon elhúzta a száját.

– Éppenséggel van egy mód, de ahhoz pénz kell. Az itteni uradalom írnokát ismerem, meglehetősen pénzéhes fickó, amúgy jó cimbora volt régebben. Néhány forintért kiszimatolna mindent.

A bíró nem szívesen költötte a város pénzét ilyen bizonytalan portékára, de belátta, most ez sajnos szükséges.

– Rendben van, fiam, kapsz rá tíz forintot, abból már akár meg is élhet egy-két hétig, még tovább is, ha elküldik.

Ákos úr már megéhezett, meg várták is az előcsarnokban néhányan, de mégis maradt, látva, hogy fia még nem fejezte be.

Simon újabb leveleket vett elő. A bíró átfutotta ezeket is.

– Hallottam már efféle családi ügyekről, amik igencsak bonyodalmasak, különösen, mert sok pénzről meg birtokról van szó bennük. Nézz körül errefelé is, hátha közelebb viszi a latort a bakóhoz. Felettébb kevés mindez, ám annál zavarosabb, amit eddig elibém hoztál.

– Csakhogy, apámuram, ez az ügy már messze visz, itthon nem sok újat tudok kideríteni. Ezek a kereskedő emberek – írt le egy nagy kört a levegőben Simon – bekóborolják az egész országot, ki tudja, hol hagynak nyomot maguk után?

A bíró gondolt egyet. Nem volt különösebb kedve mindenféle kérvényekkel meg más effélével bíbelődni. A hátsó ajtó felé indult, intve fiának, hogy kövesse.

– Ha jól veszem ki jogászos beszédedből – mondta, miközben átvágtak a falon függő címerekről pajzsosnak nevezett termen –, el kellene utaznod néhány helyre.

– Igen, több helyre itt a környéken, de talán még Pozsonyba is, a levéltárba.

A megrökönyödött várakozók késve fedezték fel a bírót, amikor már a hátuk mögött kiért a térre.

– Erről még kell beszélünk, bár hajlok rá magam is. A gróftól meg nem félünk, ölnie vagy öletnie még neki sem szabad – bátorította egy kicsit önmagát is Ákos úr. – Ha mindenáron vért akar látni, ott van neki az úriszék,

ott ítélkezhet kedvére.

Mándoki kapitány úr sem tétlenkedett ezekben a napokban. Két darabont kíséretében bejárta a város minden zegét-zugát, serényen kifaggatott jó három tucat embert. Kutatásai nyomán megtelt a városháza pincéje, sőt az egyik régi bástya tömlőce is, csak éppen olyanok kerültek be, akiknek ehhez az ügyhöz semmi közük nem volt. A bíró mindazonáltal nem akadályozta a kapitány munkáját, legalább megtisztul egy időre a város a setétlelkű legényektől.

Harmadnapra váratlan esemény zavarta meg a szenátus ülését. Léptek zaja hallatszott a folyosóról, kemény, döngő lépéseké.

– Megvan a gaz gyilkos! – rontott a tanácsra Mándoki kapitány.

Teljes városkapitányi díszben, címeres aranylánccal a nyakában, forgós sisakkal a fején – amin alig látszott a ládafiában töltött kétszáz év nyoma – dübörgött be a medvés terembe. Mint az elámult uraknak előadta, előző este rátört embereivel Julika házára, s minden ott lévő személyt elhurcoltatott a városi börtönbe. A szorgos vallatás eredményeként úgy vélte, sikerről adhat számot. A darabontok négy embert lökdöstek a terembe, Julikát, idős szüleit és egy széles vállú ulánus katonát.

– Íme – bökött rájuk kapitányi pálcájával –, ez a két lator főzte ki s hajtotta is végre Bartis Vince úr rút meggyilkoltását.

Simon döbönt pillantását látva diadalmasan kidüllesztette mellét, hogy lám csak sikerült lefőznie az alkalmatlankodó nótáriust.

– Mire alapítja a vádat, kapitány uram? – zökkent le a székébe a bíró, aki meglepetésében az imént talpra ugrott.

A kapitány nem válaszolt azonnal, előbb komótosan elhelyezkedett székében, csak azután kezdett beszélni. Mindenki jól látta, nagyon is élvezeti helyzetét.

– Úgy tapasztaltam, tekintetes uraim, itt újabban mindenki szerfelett kedveli a papirosokat meg a pergameneket, még ha egészen porosak is. Ennek okáért én is elővettem néhányat, jelesül néhai Bartis uram testamentumát. Emlékeznek rá bizonytal az urak, amikor átnéztük szegénynek a ládáit, csak egy levelet találtunk ott, amely szerint a testamentum a zirci apátság levéltárában van elhelyezve.

– Igen, erre mindannyian emlékezünk, s a végső rendelkezés fel is olvastatott még az elmúlt héten, itt, a teremben. A fiskális úr maga nyargalt el érte a gyilkosságot követő napokban.

A kapitány nem hagyta magát zavartatni.

– Meg is hozta, mégpedig mind a kettőt!

– Dehogy, kapitány uram, csak egy végrendelet volt – ellenkezett az ügyvéd.

– Igaz, igaz – hadonászott izgatottan a darabontok parancsnoka –, nem is úgy értettem. Annyira módosítgatva van az eredeti, hogy bízvást újnak kell tekinteni a másodikat. Fel is olvasom mindkettőt.

A kapitány kinyújtott kézzel fogta az iratot, kissé távollátó lévén.

– Íme: „Amennyiben a felettünk lakó legkegyelmesebb Úristennek úgy tetszene, hogy utód nélkül múljak el a világból, az alant felsorolandó tárgyak s jövedelmek kivételével minden adassék át legközelebbi férfiú rokonomnak, amennyiben sikerülne őt felkutatni, mert hisz a sors messze vetett minket, s csak annyi bizonyosságom van, hogy a rokonságunkról szóló irományok – ha a gyarló emlékezet nem csal – a tekintetes bécsi levéltárban elhelyeztettek.”

A bíró kérdő pillantására a kapitány félretette az okmányt, s bajszát megpödörve folytatta:

– A többit jól ismerjük, most bízvást elhagyom a felolvasását. Nézzük a módosítást: „Idős éveimet megörvendeztette kedvességével és gondoskodásával szolgálóm, a szabad polgároktól született Bognárfi Júlia, ezért, ha kedvem és akaratom ellenére zsenge korára tekintettel feleségemül el nem vehetnem, minden vagyonomban – a lentebb írott kivételeket nem tekintve – városunk statútuma és szokása szerint felerészben örökösem legyen, a fennmaradó részen pedig gyakorolja élete végéig a hasznok szedésének jogát.”

A szenátorok tanácstalanul néztek egymásra, a jól ismert iratokból nem látszott ki a lator keze nyoma. A kapitány folytatta beszédét:

– Ama emlegetett rokon, kinek nevét sem ismerjük, itt már csak felerészt örököl, s ha nem kerül elő, az ő része is a szolgálólé.

Az asztalra ütött, úgy tette fel a szónoki kérdést:

– Vajon miért e változás, tekintetes szenátus?

A vén Tasnády szenátor Ballió úr füléhez hajolva súgta:

– A változtatás okát azért sejtjük, nemde, barátom? – Ahogy a kissé pajzán megjegyzés után Julikára pillantottak, vették csak észre, milyen sápadt a leány, s alig áll a lábán.

– Egyesek most azt mondhatják – szónokolt tovább a városkapitány –, egy szabad polgár arra hagyhatja a vagyonát, akire csak akarja. Ez rendjén is van – nézett most már nyíltan Simonra –, de most mégis ez okozta a bajt. Ezen céda perszóna (még szerencse, hogy az esperes úr ekkor még nem volt jelen, különben megbírságotlatja a kapitányt) elcsábította az idős Vince urat, kicsalt tőle már eddig is majd hatszáz forintot, s azt is megtudta, mi mindent hagyott rá a végrendeletben is. Összeszúrta a levelet ezzel a pernahajderrel, s hogy hamarabb megkaphassák a vagyont, lelőtték szerencsétlen Bartis urat. Egyébiránt – vágta ki a végső tromfot – be is ismert mindent.

A kapitány hosszú beszéde után nagy csend támadt. A bíró ránézett Julikára.

– Te tetted, leányom?

Julika majdnem összeesett már, csak a darabont tartotta erősen.

– Nem, bíró úr, esküszöm, nem én voltam!

A bíró gyűlölte a hazugságot, emelt hangon kérdezett tovább:

– A kapitány úr azt mondta, beismerted! Így van ez?

– A kőpaddal fenyegettek, úgy ismertem el! Tekintetes úr, mit akartak tenni a lábammal! – sírt hangosan a leány. – Szörnyű szerszámokat

mutogattak, még paraszat is hoztak! Mindent visszavonok, urak, mindent!

– Szerinted mi az igazság? – kérdezte már szelídebben Tardy bíró.

– Nem én voltam, már elmondtam, aludtam akkoron éjjel. Megesküszöm mindenre, ha kell!

Ridegen dörrent az egyik szenátor hangja:

– Ne esküdj hamisan, inkább beszélj, s mondd el, miért vallottál, ha nem igaz a vád?

A leány riadtan nézett körbe, több haragos, még több értetlen arcot látott, de találkozott néhány biztató pillantással is.

– Késő éjjel hurcoltak el, még rendesen felöltözni sem engedtek.

Kétmiatyánknyi idő sem telt el, s már vallattak is.

A bíró most Mándoki kapitányhoz fordult.

– Kapitány uram, kinek az engedélyével hozta le s fenyegette meg tortúrával ezt a leányt? Mert én ilyen engedélyt nem adtam! – vonta fel a szemöldökét Ákos úr.

– Őfelsége a királynő törvénye... – kezdte volna a magyarázkodást, mert számított a bíró ellenvetésére, de még a mondatot sem tudta befejezni, a bíró leintette.

– Városunk szenátusának egy régi határozata, minek megújításában kegyelmed is részt vett, azonképp rendelkezik, hogy kínvallatást igen kivételes esetben s csak a bíró s két másik szenátor együttes parancsára s jelenlétükben szabad kezdeni. Vajon eltöröltetett ez a szabály?

A kapitány szokása szerint jobb híján a város hattyús címerét méregette, de Ákos úr nem hagyta annyiban a dolgot.

– Még szerencse, hogy nem esett meg a kínvallatás. De ha már így alakult a dolog, térjünk inkább arra, hogyan ölte meg a leányzó a gazdáját?

– Nem ő volt a tettes, de ő volt a felbujtó. A ravaszt ez a lator húzta meg, ama okból, amit az előbb már elmondtam – fújtatott a városkapitány.

A bíró maga elé intette az ulánust.

– Mi a neved?

A kérdezett összecepta a bokáját.

– Nemes Baltás-Kiss Pál, nemzetes uram.

– Honnan kapott nemességet? – csodálkozott a bíró.

– Hajdúnemes volnék Szoboszlóról, szépapámék még Bocskai úrtól kapták a címet, de én is igyekszem megszolgálni – hangzott a büszke válasz.

– Gyilkolással? – kiáltott közbe valaki.

– Rendre, urak, rendre – kopogott az asztalon Tardy bíró. – Hallottad, fiam, a vádat, mit tudsz felhozni mentségedre?

– Magát is megvallatták? – előzte meg a választ Menyhárt bácsi.

A katona vállat vont.

– Fenyegetőztek, megpróbálták, de egy darabontot csúffá tettem, úgyhogy abbahagyták.

– Mi kapcsolatod van az itt megjelent Bognárfi Julikával?

– Atyafiak volnánk, az ő testvérnénje s az én öcsém házások. Különben

nekem is van otthon, Szoboszlón feleségem meg két fiacskám – intett a díszruhás kapitány felé.

Az esperes, aki egy temetés miatt csak néhány perce érkezett meg, a fejéhez kapott.

– Igaz, igaz, magam tudom igazolni az atyafiságot, én adtam össze őket, mikor is volt? Hetvenben, nem, hatvankilenc végén, ugye?

Az ulánus helyeselt:

– Magam is itt voltam, 1769 szeptember végén.

Simon kért engedelmet a szólásra.

– Feltéve, kapitány úr, hogy tényleg e vitéz lőtte meg Vince urat, mi oka volt rálőni Tarczali szenátorra is? Mert ha az egyiket ő tette, a másikat is neki kellett megtennie, erre bizonyosságunk van.

Úgy tetszik, a város hatyújja felettébb érdekes lehetett, mert a kapitány úr ismét azt szemlélte. Simon folytatta:

– Úgy látom – fordult a megvádolt katonához –, kegyelmed a második ulánus zászlóalj tizedese. Mióta vannak Pápán?

– Ötödik napja, tekintetes uram.

– Azelőtt hol szolgált?

– Pécssett. Két hete indultunk el, de kerültünk, merthogy gyakorlatozva jöttünk, úgy, mintha hadban járnánk.

– Mi a véleménye erről, szenátortársam? – kérdezte a bíró.

A kapitány csak annyit mondott, hogy a vádlott hazudhat is éppen, de tudta, nem sikerült meggyőzni ezzel senkit. Milyen egyszerűnek tűnt még minden tegnap este! A leányzó vallott, mint a vízfolyás, a fickó meg hallgatott, egy szót sem beszélt egész éjjel. Amikor megtudta, hogy Julika várandós, azonnal abbahagyta a vallatást, de addig is éppen eleget megtudott. A bíróra nézett szeme sarkából, vajon ő tud róla? Ákos mester haragos tekintete nem sok kétséget hagyott efelől.

– Javaslom a tekintetes szenátusnak – hallotta Simon hangját –, kéressünk ide néhány tiszt urat a Fekete Sasból, úgy tudom, van közöttük néhány ulánus is.

A kérésnek helyt adtak, s a tisztek jöttek is készséggel. Barátságosan üdvözölték Ballió urat, akit hadi történeteire igen kedveltek, meg úgy gondolták, talán még most is kapcsolatban van Hadik marsallal, a császárság hadi ügyeinek legfőbb intézőjével. Egyik tiszt azonnal a fogolyhoz sietett.

– Hogy kerülsz ide, tizedes?

– Főhadnagy úr, alázatosan jelentem, atyafiságos látogatáson voltam, amikor is a városkapitány úr ide hurcoltatott valami gyanú alapján.

– Bocsánat, főhadnagy úr – vágott közbe a jegyző –, jól ismeri ezt az urat?

– Hogyne ismerném, hiszen a századomból való. Most lovagoltunk fel Pécsről.

– S milyen embernek ismeri?

– Derék katona, pedig családos ember, s a családját is igen szereti. Most

éppen azért dicsérte meg az óbester úr, mert segített az ácsoknak ágyakat csinálni, ezért is kapott hosszabb kimenőt. Ha jobban bána a pisztollyal – veregette meg barátságosan Pál tizedes vállát –, egykettőre előreléphetne a ranglistán is.

A többi tiszt helyeselt, valamennyien ismerték legalább látásból a vádlottat.

A szenátorok tisztelettel megköszönték a tiszt urak segítségét, s megkérték őket, lennének szívesek egy hordó sört a város számlájára elkölteni a Fekete Sasban. A bíró joggal remélhette, így nem megy híre Mándoki úr elhamarkodott cselekedetének.

– Nos, kedves barátom, mit szól mindehhez? – kérdezte meg látszólag igen nyájasan.

De a kapitány urat csak a hattyú érdekelte, pedig már többször megszámolta valamennyi tollát.

– Leányom, tizedes úr, tisztáztattak minden gyanú alól, térjenek hát haza. Előbb azonban, Júlia, vegyél föl húsz forint fájdalomdíjat a város pénztárából, s kegyelmed, tizedes uram, tízet az elvesztegetett idejéért.

A szenátorok elképedtek, a bíró nem szerette osztogatni a város pénzét. A folytatást hallva azonban megnyugodtak.

– Nyugodtan fogadják el, mert úgy értesültem, a kapitány úr harminc forintot készül adományozni a város szegényei javára.

Mándoki felsóhajtott magában. Harminc forint nem kis pénz – majd tizede egész évi fizetésének –, de tudta, hibás lépéseiért súlyosabb büntetés járna.

Az ülés feloszlásakor Haraszi Menyhárt magához intette Simont és az elszontyolodott kapitányt.

– Kapitány uram, jegyző öcsém, én nem tanultam római jogot meg a Tripartitumot sem, katona sem voltam soha. Egész életemben sajttal kereskedtem, tán nem is rosszul, de azért én is megtanultam valamit. A gyanúval úgy kell bánni, mint a jóféle sajttal. Meg kell várni, amíg megérik, csak akkor lehet jól eladni.

6.

A nyomozás sorozatos balsikerei után egyre többen vélekedtek úgy, hogy sohasem fog fény derülni a két rejtélyes bűnesetre. Még maga a súlyos sebéből lassan lábadozó Bertalan úr is azt tartotta, hogy valamely részeg kőszáló vagy egy rabló betyár sütötte rá a pisztolyát. Menyhárt úr változatlanul részt vett a nyomozásban, bár megemlítette Jónás úrnak, a Fehér Barátok tulajdonosának, hogy vannak olyan rejtélyek, amelyek a leggondosabb kutatásnak is ellenállnak. Még Mándoki kapitány is kezdte elveszteni a kedvét, pedig szentül megfogadta, hogy mégis ő lesz az, aki Sándor bakó elé penderíti a gyilkost. Ebbéli igyekezetében még Simonnal is megbékélt, bár ebben a városbíró úrral való hosszas négy szemközti beszélgetés is közrejátszhatott.

Az ifjú nótárius volt az egyetlen, aki továbbra is fáradhatatlanul nyomozott. Újabban teljesen felhagyott a város lakóinak végzálásával, inkább a két áldozat leveles ládáiban kutakodott, mintha ott rejtőzködne a bitang merénylő. A város nagyobbik pecsétjével fenyegetőzve még Lajosházy fiskális úr szekrényét is felnyitatta, s nem kevés poros pergament böngészett át. Nem restelt a rosszra fordult időjárás ellenére kétszer is ellovagolni a veszprémi hiteles hely irattárába keresgélni, de Medárd atya bizony szerfölött rendezetlen irattára sem volt biztonságban előle. Itt nem sok sikert aratott, mert bár a kapucinus kolostor is ősidők óta hiteles hely volt, azaz irattár és közjegyzőség egyszerre, ezt a jogot csak igen ritkán gyakorolták az ágvári kapucinusok. Azt, hogy második veszprémi útján egy nagyobb kitérőt is tett Bakonyalmáson, a Körtvélyesdy-uradalom itteni központjában, csak a beavatottak, a bíró és Haraszi szenátor tudták. Ez az út bizonyossá tette, hogy továbblépésre, az ügy teljes feltárására csak a városon kívül van lehetőség.

A kétszáz éves Körtvélyesdy-kastély, bár másutt talán egyszerűen egy nagyobbfajta udvarháznak nevezték volna, a falu központjától távolabb, egy kis domb tetején emelkedett. A gróf és családja ritkán kereste fel a vidéket, főleg akkor jártak erre, ha Bécs felé tartva átutaztak a Dunántúlon. A kastély ennek ellenére egyáltalán nem volt elhagyatott, számos távolabbi rokon élt itt, innen igazgatták a környékbeli majd tízezer holdnyi birtokot, de most éppen az ifjabbik grófit, Mihályt várták ide. Az idős gróf elsősorban a politikai szálak szövögetését kedvelte, mégis sok figyelmet fordított az egész országban elterülő birtokainak kezelésére. Simon hétfőn korán reggel érkezett a Körtvélyesdy-kastélyba, de a korai óra ellenére nagy sürgés-forgás fogadta. Megrakott szekerek, parancsra váró jobbágyok, intézkedő számvevők, ispánok töltötték meg a francia mintára épített díszes udvart. Lovát egy ácsorgó jobbágyfiúra bízta, s lassan keresztülfúrta magát a kapu előtt ácsorgók tömegén. Kérdezősködésére a kapuban őrködő hajdú a folyosó vége felé bökött.

– Malonna írrok úrnak amott van a szobája, ahol azok a parasztok

várákoznak.

– Miért ez a nagy jövés-menés itt? – érdeklődött Simon. A hajdú készséggel felelt, látszott, a gróf hatalmát a magáénak érzi.

– Azok ott a falusi bírák, összeírták, hol, mennyi a telkes jobbágy, a zsellér meg a többi efféle.

– Az adó miatt?

– Igen, uram, az adó meg a robot kivetéséhez kellene a lajstromok. – A folyosó végén álldogáló jobbágyok – többnyire idősebb emberek – megadón vártak sorukra, többségükön jól látszott az izgalom, sőt némelyiken a félelem is. Hiába voltak többnyire módosabb gazdák s falujuk előljárói, mégiscsak jobbágyok voltak, kevés joggal, annál több teherrel.

A királynő törvénye valamelyest ugyan javított a jobbágyok helyzetén, de a földesúr akarata erősebb volt minden királyi pátensnél. Falusi bírónak lenni meg éppenséggel nagyon kellemetlen feladatot jelentett, a gróf rajtuk hajtottá be a hátralékos adót, társaik pedig megorroltak rájuk csekélyke kiváltságaikért.

Simon egy darabig türelmesen várt, de a sor csak nem akart fogyni. Megunva a meddő időtöltést, az egyszerűbb megoldáshoz folyamodott, félretolta a várákozókat, s belépett az írnok szobájába.

Malonna egyedül ült a szobában, s egy lúdtollal elmerülten piszkálgatta pipáját.

– Nem mondtam, várj sorodra? – kiáltott, fel sem pillantva.

– Várhatnám, amíg befejezed a pipapucolást – lépett beljebb Simon.

Az írnok elmosolyodott, megismerve hívatlanul betoppant vendégét.

– Rád ez nem vonatkozik. Ül le, gyújts rá. Az én pipám nem szelel – mutatott a szétszedett pipaszárra.

Simon kényelembe helyezkedett.

– Nem kellene a jobbágyaitokkal foglalkoznod?

– Foglalkozom én velük eleget, majd sorra kerülnek. Ráérnek.

Simonnak ugyan más volt a véleménye, de nem akart vitatkozni.

– Sikerült valamit előbányászni?

Az írnok a fiók mélyéből néhány iratot halászott elő.

– Nem valami sok, ezt már előre megmondom. Itt csak az itteni birtokra vonatkozó iratokat tartják, a többi Heves-Körtvélyden van.

Simon átfutotta az iratokat, mindjárt szét is válogatva őket, tartalmuk szerint. Malonna valóban gondosan átnézett mindent, az összes olyan okmányt előkerítette, amelyik Ágvárra vonatkozott, avagy ágváriak szerepeltek benne. Az írások jó része a néhány éve lezajlott akasztódombi perre vonatkozott, ezek másolata azonban Ágváron is megvolt. A gróf, valami ötszáz éves jogcímrre hivatkozva, el akarta perelni a városi erdők egy részét, de a pert végül is elvesztette. A többi iromány egy része is érdektelen volt, alig akadt négy-öt olyan levél, ami valamelyest segíthette a nyomozást. A boradólajstromok és a korcsmárosok elszámolásai igazolták az ágvári vámosok tizedesének szavait. A két borkereskedő nemcsak a grófnak okozott

jelentős kárt, de még a veszprémi kereskedőknek is, a gróf elsősorban a püspöki város kereskedőcéhének adta el a termést Körtvélyesdy József gróf egy hosszú levele még inkább meggyőzte Simont gyanúja helyességéről. Ezt olvasta ugyanis: „Egyébiránt, titkár úr, nem vagyok elégedett azon móddal, ahogy a boradót s a korcsmáltatási jogaimat kezeli, amiért is újfent határozottan felhívom arra, hogy a mihaszna kereskedőnépséggel ügyének végére járni ne habozzon, mihez szükséges minden cselekedetében támogatni fogom.” A grófi dörgedelmet a részesedésre való utalás zárta, miszerint: „Amennyiben kegyelmed a károkozást meg nem szünteti legkésőbb januáriusra, úgy jövedelmem csökkenését ellensúlyozandó, kénytelen leszek kegyelmed járandóságát visszatartani.”

Néhány közömbös mondat után Simon búcsúzkodni kezdett, s erszényét mintegy véletlenül az asztal szélén felejtette.

– Ugyan, kedves barátom, erre semmi szükség, egyszerű szívességet tettem – vágta zsebre a zacskót Malonna. Az aranyak súlya jólesően lehúzta kopott libériájának zsebét.

– Jegyző uram, van itt még valami – húzott elő egy lajstromot a szekrényből. – Itt van felsorolva minden nemesúr, aki itt lakik a járásban, s köteles a királynő parancsára részt venni a nemesi felkelésben. Láttam benne néhány ágvári nevet is.

Simon nem akarta megbántani az írnokeket, így a listát is tarsolyába tette. Sajnos késve olvasta el figyelmesebben, s ez bizony súlyos hiba volt.

Szent Miklós havának első napja, mint szinte minden esztendőben, most is meghozta a havazást. Egyetlen decemberi éjszaka elegendő volt arra, hogy vastag hótakaró borítsa be a várost. Mivel hajnalban a szél is feltámadt, valóságos hóhegyek keletkeztek a város körüli utakon. Menyhárt úr ki is vezényelt vagy két tucat léhűtőt a Latrosból, hányják el a havat a két hídról, és tegyék szabaddá a piacteret a Miklós-napi vásárra.

Már a nagy havazás előtti éjjelen vonítás jelezte, hogy a szél és a közelgő zimankó a farkasokat is felbátorította. Mint azt a riadt juhászok jelezték, a Bakony rengetegéből nagyobb farkasfalka indult meg a környék lakóinak juh-hodályait megadóztatandó. A jobbágyokkal ellentétben a polgárok nem ijedtek meg a hírtől, sőt a vadászati joggal rendelkezők még örültek is. Az ő nevükben mondta Ballió szenátor:

– Legalább nem kell bemenni Győrbe a jó meleg prémekért, a tulajdonos helybe hozza, és még a harmincadot sem kell megfizetni utánuk.

A szenátus ennek megfelelően szerdára, azaz ötödikére nagy vadászatot hirdetett. A polgárokon kívül néhány nemesurat is vártak a környékről, így a két neves vadászt, Kőpataky Benedeket és Jánossy Kálmán urat.

A vadászokat a zsákmányszerzés örömén túl a meghirdetett lakoma is vonzotta, amelyet Ferdinánd úr, a Fekete Sas tulajdonosa készült rendezni a hajtás utáni napon – a bíró úr nyomatékos kérésére.

A hajtóvadászat résztvevői a városháza előcsarnokában gyülekeztek estefelé, szám szerint majd negyvenen. Vezetőjük, Mándoki kapitány

kezében egy pohár jófajta fenyővízzel tartotta a végső eligazítást.

– Tekintetes uraim, polgártársaim! Ahogy minden évben, úgy most is azért jöttünk össze, hogy a város és a környék lakóinak életét és jószágát megoltalmazzuk az erdők vadjaitól. Férfi módra küzdve fogjuk megmutatni, hogy noha – hála legyen az Úrnak és a királynőnek – régóta béke van, még tudunk bánni a puskával, s szívesen harcolunk, ha kell, a vadak, ha kell, az ország elleneivel szemben.

Az illő hosszúságú taps után már nem olyan fennköltén, de annál szakszerűbben folytatta beszédét:

– A csapatokat a szokásos módon állítjuk fel, Jánossy úr, kegyelmed öt emberrel menjen az Akasztódomb jobb oldalára, egészen az Öreg csárdáig, onnan forduljanak a szőtök felé. Nowak mester, te hat emberrel egyenest délre igyekezz, míg Kőpatak úr ugyancsak hat emberrel a veszprémi útra térjen. Azon menjenek a hasadt bükkig, s ott forduljanak majd a domb felé. Egyúttal, kérem, szíveskedjen megvizsgálni, át tud-e jönni a postakocsi a hóbuckákon, ha nem, úgy segítsenek az utasoknak. A többiekkel én megyek, meghajtjuk a cserjét. Először hát mi indulunk, a többiek fertályóra múlva kövessenek minket valamennyien.

Ahogy határozta, úgy is cselekedtek. A csapatok hamarosan szétszóródtak cserkésző útjukon. A jókedvű vadászok közül bizony senki sem sejtette, hogy a hideg másfajta farkasokat is lekergetett a Bakonyból, pedig a hírhedt Tölgyes Pista, a sokszoros gyilkos immár reggel óta lapult haramiataírsaival az Akasztódombon. Ezek a betyárok évek óta zaklatták a környéket, nem egy polgár és vásáros paraszt vére száradt lelkükön. A hat lator elől nem volt biztonságban sem az utasember, sem a kereskedő, sem a nehezen összekuporgatott garasait adóba befizetni igyekvő jobbágy. A betyároknak még nem volt szokása a szegények védelmezése, mint később a romantikus regények lapjain.

Az Ágvár környéki banditák is galád tervet forraltak, arra készülődtek, hogy kirabolnak és bizonytalanná meggyilkolnak néhány kései kereskedőt, akik a vásárra tartanak. Leshelyüket egy villámsújtotta évszázados bükkfa mögött állították fel – ezt nevezték a városiak hasadt bükknek. A rajtaütés helyét jól állapították meg, az út itt egy mélyedésen vezetett keresztül, ahol a felgyülemlett hó lassításra kényszerít minden szekeret. Már jócskán besötétedett, amikor a Jankó nevezetű útonálló, a soros őr hívta a vezért.

– Amott, ládd, a postakocsi!

Megörültek a rablók, az utasok pénzéből tavaszig meglennének, ruha is kerülne. Gyorsan leereszkedtek a domboldalon, gondosan elhelyezkedtek, mindannyian tudták a dolgukat. A vén Odvas, szemébe húzott kucsmával, kiállt az útra. Ahogy szembefordult vele a kocsi, dupla pisztolyának egyik csövét a holdra sütötte.

– Megállj, ha kedves az életed!

A kocsis szegény, menteni akarván utasait, éppen fordítva cselekedett, a lovak közé csapott. A megriadt lovak majdnem legázolták a betyárt, de az

idejében félreugrott, s már lőtt is. A kocsis kiejtette a kezéből a gyeplőt, holtan bukott a lovak közé. A többi betyár egy szempillantás alatt a postakocsihoz ugrott, feltépték az ajtót. Bentről, mint számították, sikoltozás hallatszott, de hirtelen lövés dörrent. Alpár, a legifjabb útonálló a vállához kapott.

– Megállj, te bitang, meghalsz! – ordított.

A lövés a bal válla vastaghúsán érte, de bizony fokosával is szavának állt volna, ha az utasok védszentje, Szent Kristóf meg nem segíti a kocsi halálra szánt utasait. A banditák a postakocsi láttán megfélemlítettek az óvatosságról, nem állítottak őrt, így nem vették észre idejében, hogy Kőpataky úr és csapata, akik már amúgy sem voltak messze, a lövéseket hallva futva közeledtek. Jankó fedezte fel a gyorsan közeledő árnyakat, s rájuk sütötte a puskáját, de már késő volt. Tölgyes Pista jobbról hat puskás embert látott feléjük rohanni, s a kocsiból is két katona ugrott ki karddal, pisztollyal a kezében. Ez már nem volt az ínyére, védtelen vásárosokhoz szokott, nem fegyveres katonákhoz.

– Vissza az erdőbe, utánam! – rohant a biztonságot jelentő bozótos felé.

A haramiák menekültek. „Nemes Kőpataky Benedek úr, s a város fentebb említett jelenvolt polgárai, nemkülönben a kocsiiban utazó von Nymburk százados úr, valamint a testőrhadnagy és császári futár, von Steinbach úr, miként a város lövöldéjében szokásos a gyakorlatok alkalmából, lövöldöztek a hátukat mutogató betyárokról, kik közül a sok gaztettben részes és nem egynek kiagyalója, nevezett Jankó azonnal elhalt, míg egy nem kevésbé gaz társa nehéz sebben fekve maradt” – jegyezték fel a város évkönyvében.

A kapitány vadászcsapata szerencsésen kezdte a portyát. Alig távolodtak el néhány száz lépésnyire a városfaltól, amikor megrezdült a bozót, és egy hatalmas ordas bukkant elő. Az élen baktató Mándoki úr lekapta válláról a puskát, szinte célzás nélkül lőtt. A toportyán még felugrott a magasba, de azonnal kimúlt. A kapitány utóbb természetesen tagadta, hogy csak véletlenül sikerült ilyen kitűnően a vadászat első lövése. Az elejtett vadat lábainál fogva épp egy rúdra kötötték, amikor lövöldözés zaja verte fel az erdő csendjét.

– Máris farkasokra letek volna amott is, a hasadt bükknél? – álmélkodott egyikük.

Mándoki megrázta a fejét, kürtjével gyülekezőt fújt, csak azután válaszolt:

– Farkasokra bizony, csak hogy kétlábúakra, mert ezek bizony vissza is lőnek.

A városkapitánynak a zirci darabontok már néhány napja hírül hozták, hogy Tölgyes Pista ismét errefelé kószál, úgy hogy mindjárt sejtette, mit jelenthet a lövöldözés. A hírt bölcsen elhallgatta korábban, mert pontosan tudta, hogy a fegyveres polgárok nem ijednek meg a haramiáktól, ha véletlenül akadnak össze velük, ám kötéllal sem lehet olyan hadjáratra vonszolni őket, ahol előre tudják, hogy vissza is lőnek. A csapat tehát átvágott az Akasztódombon, alaposan lerövidítve így az utat a hasadt bükkig.

Hamarosan szembe is találkoztak a dombra felkapaszkodó társasággal. A parolázás után a két tiszt és a városkapitány gyors haditanácsot tartott.

– Mindösszesen huszonhárman vagyunk, a latrok meg legfeljebb ötvenhatsan. Ha ügyesen kanyarítunk, csapdába ejtjük valamennyit – vázolta a helyzetet Mándoki úr.

A két tiszt áttanulmányozta a terepet.

– Nyilván amarra tartanak, a hegyek felé – mutatott dél felé a százados. Mándoki, ismerte a környék minden zegét-zugát, megrázta a fejét.

– Nem, arra bizony útjukat állja a folyó soha be nem fagyó mocsara. Napkeletnek kell fordulniok, ha nem akarnak egyenesen Ágvárra menni. Csak emitt van szabad útjuk – mutatott körbe –, de mi könnyen elibük vághatunk.

– Ott, ahol az a szikla van?

– Igen, hadnagy uram, éppen ott a legkeskenyebb az út a mocsár és az erdő között.

Ismét von Nymburk vette át a szót:

– Könnyebb lesz a dolgunk, mint reméltem. Kegyelmed, hadnagy uram, menten siessen néhány jó lövővel a szikla felé, és foglaljon lesállást. Magam a városkapitány úrral s a többi urakkal egyetemben nagy karéjt képezünk, s arra szorítjuk a fickókat.

A fiatalabb tiszt maga elé vette az idősebb, de jól céllovó vadászokat, köztük a két nemest is, és elsiettek a szikla irányába. A többiek felsorakoztak egymástól nyolclépésnyire, majd nekivágtak a bozótosnak. Az óvatosság bizony szükséges volt. Alig tettek meg ötven lépést, a túloldali fák közül heves puskatűz fogadta őket, a serfőző céh mestere, Somos úr könnyebben meg is sebesült. A betyárokat a válaszsorűz megfutamtotta ugyan, de inkább csak az ijedség, mintsem a találatok miatt. A százados összevonta csapatát.

– Így nem lesz jó, uraim. A gazok jól látnak minket, hiszen telihold van, meg a hó is világít, mi viszont nem látunk be a sűrűbe, ahol meghúzzák magukat. A sebesült meg három úr maradjon itt – intézkedett –, lapuljanak itt a földhányás megett. Mándoki úr meg ez a három fiatalember – mutatott a Nowak fiúkra meg egy vincellérré – rohanást kerüljék meg a domboldalt, magam középen maradok.

A jobb érthetőség kedvéért beszéd közben vázlatot is rögtönzött a friss hóban. A serfőzőmester és csapata lesznek, mint tudományosan megnevezte, az oldalbiztosítók, Mándoki uramék lesznek az átkaroló szárny, míg a többiek támadó éket képeznek.

E stratégiai ábrázolás Nowak mesternek nem volt egészen világos, hiszen egy vonalban mennek majd, mint a katonák mondják, csatárláncban. Miért mondják mégis erre, hogy támadó ék? – töprengett.

A hadművészeti diskurzust mindazonáltal felfüggesztették a csata végéig. Indulás előtt a százados még azt is megparancsolta, hogy üldözés közben, amíg a rejtekül szolgáló erdőcskét el nem érik, csak azok lőhetnek, akiknek kétcsővű fegyverük van, s azok is csak egyet.

A megfontolt haditerv sikert hozott. A bokrok közül kirohanó betyárokat egyszerre két irányból érték a lövések. Egy gazember azonnal meghalt, a vén Odvas pedig halálos sebet kapván „csúful káromolván minden szenteket, átadta rút lelkét a pokol fejedelmének” – borzongott meg a krónikás. A maradék három bitang azonnal továbbrohant, egyenesen a sziklák felé.

Kár volt annyira sietniök. A havon rohanó árnyak kitűnő célpontot mutattak a szikla tövében lapulópuskásoknak. A sortűztől Alpár újabb sebet szerzett, ezúttal a lábába, de súlyosan megsebesült az oldalán Tölgyes Pista is.

– Velem jöttök a másvilágra! – üvöltötte, s fektében vesztül lövöldözni kezdett pisztolyaiból. Az óvatlanul előmerészkedő hebehurgya Nowak fiút meg is sebesítette. Az üldözők pillanatnyi megtorpanását kihasználva Alpár és társa bevonszolták vezérüket egy bozóttal fedett mélyedésbe. Az üldözők két csapata összetalálkozott.

– Gyűjtsuk rájuk a bozótost – proponálta valaki.

Jobb tervet el sem lehetett képzelni, így hozzá is láttak. A szélben azonban csak lassan fogott tüzet a fa, így a haramiáknak sikerült újratölteni kilőtt fegyvereiket. A polgárok sürgősen fedezéket kerestek, hogy elkerüljék a füttyülő golyóbisokkal való kellemetlen találkozást, de így is estek – szerencsére könnyebb – sebesülések. A betyárok vad ellenállása azonban hiábavalónak bizonyult, a pattogó tűz hamar meggyőzte őket erről. Alpár és társa úgy döntöttek, inkább a hóhér bárdját választják, mintsem a máglyát. Magasra emelt kézzel jöttek elő. Nem így Tölgyes Pista. Mindhárom pisztolyát megtöltötte, – mert hármat is hordott széles övében, a jobb napokat látott kanonoki stólában.

Öt gondosan célzott lövést adott le üldözőire, majd utolsó golyóbisát saját mellébe eresztvén valósággal fejest ugrott a pokolban immár régen reá váró zubogó szurokferedőbe” – tett pontot a város krónikása.

A győzelem öröme azonban nem volt felhőtlen. Ahogy számba vették magukat, a városiak három hiányzót konstataáltak. Átkutatva a környéket két sebesültet és egy halottat találtak. A két sebesült ugyan elalélt a fájdalomtól, de látszott, hogy Dávid mester vissza tudja őket csalogatni az életbe. A halálos sebet kapott Kőpatak Benedek urat Nowak mester fedezte fel, miközben sebesült fiának keresett valami ülőalkalmatosságot. Az idős nemes úr puskájára borulva feküdt, mintha élne és éppen célozna. Kicsiny fejsebéből éppen csak szivárgott a vér.

A még mindig izzó bozótos halvány fényében levett süveggel álltak körül.

– Szegény Benedek, ilyen méltatlan halált haltál – sóhajtott Jánossy úr a betyárokra nézve, akiket sebtében egy fához kötöztek.

A testőr-kurír tisztelgésre vont ki a kardját.

– Egy vigasza van Kőpatak úrnak, s ez a mi vigaszunk is. Jó ügy érdekében ontotta vérét, öfelsége a királynő dicsőségére, nemeshez méltó módon. Halálán mi magunk s a törvény ereje áll bosszút.

A megható szavak után még a gyászolók közt álló hidegvérű gyilkos is

érezett valami megrendülésfélét a szívében.

7.

Szombat este Simon holtfáradtan telepedett le a pozsonyi Franziskaner egyik asztala mellé régi barátjával és egyetemi kollégájával, Dietrich von Urbannal. Kőszeg városának jegyzőjével véletlenül találkozott össze a Klarissza utca és György utca sarkán még a délután, amikor szállást keresett a város zsúfolt fogadóiban. A természetes, tréfás kedvű jurátus rövid idő alatt kerített szállást, s vacsorázni is meginvitálta Simont, aki mögött bizony nehéz három nap állt.

Az emlékezetes vadászaton a nótárius nem vett részt, de az utána megtartott rendkívüli szenátusi ülésen már ő vezette a jegyzőkönyvet. A szenátus nagy örömmel vette tudomásul a sok bajt okozó betyárbanda felszámolását, így a csata valamennyi résztvevőjének öt forint jutalmat utaltak ki, a sebesülteknek meg még másik ötöt is. Nem maradt távol senki az egész éjjel tartó győzelmi lakomáról sem. Méltóképpen megemlékeztek az elesettekről is, úgy, ahogy azt a város Mátyás király által szentesített kiváltságlevele előírta. A kocsis családjának ágvári polgárjogot adományoztak egy kis latrosi házzal egyetemben, s gyorssegélyt is küldtek a szegény jobbágyoknak. Kőpatak úr fiainak – bár erre egyáltalán nem szorultak rá – szintén egy régóta üresen álló házat ajánlottak fel a Püspök úton, ahol a többi városbéli nemes is lakott. A szomorú esetről értesítendő, még kora hajnalban futár vágatott hozzájuk.

Dávid magiszter egész éjjel operált. A sebesült szabómester térdét volt a legnehezebb megreparálnia, de sok munkát adott Alpár betyár két sebe is. Ez utóbbi ténykedése nagy csodálkozást váltott ki:

– Minek bekötni a sebeket, ha egyszer úgylis pallos lesz a sorsa?

– Az a bíró dolga, meg a hóhéré. Az orvos dolga a gyógyítás – felelte a seborvos némiképp gőgösen, ő gondoskodott a halottszemléről is. Mire mindezzel végzett, még másfél nap eltelt.

Miközben Simon így számvetést csinált az elutazása előtti viharos éjszaka eseményeiről, nem tudta, hogy Dávid doktor a boncolások alkalmával néhány meglepő dolgot fedezett fel. Tapasztalatait igencsak szerette volna megosztani vele. Más módja nem lévén erre, hétfőn, jobb híján, famulusát lovas futárrá fokozta le, s útnak eresztette a nótárius nyomába.

Simon maga úgy vélte, nincs miért várnia, és még csütörtök reggel elindult a postakocsival. A társaságában Bécsbe utazó két hölgy még mindig a haramiák orvtámadását emlegette.

– A tiszt urak olyanok voltak, mint bosszúálló Mars földi képmásai! – lelkendezett az idősebbik.

– Különösen a hadnagy úr, ahogy rálőtt arra a bitangra! – tódított a fiatalabb.

– Hasonlóképpen a kapitány úr úgy vezette a hajszát, mint Nagy Sándor! Ezt már megsokallta a velük tartó lutheránus lelkész.

– Mars kezébe inkább pajzs és lándzsa illik, nem pisztoly – dörmögte. –

A tiszt urak vitézül küzdöttek, de ne feledjük az elhalt idős nemes urat és kocsisunkat sem.

– Valóban – szólalt meg von Nymburk százados is –, nagy szerencsétlenség a haláluk. A sok sebesülés és a két haláleset bizony súlyos veszteség.

A mellette ülő tiszttársához fordult.

– Hadnagy úr, hogy esett a baj?

A futár sajnálkozóan ingatta a fejét.

– Nem láttam, százados uram. A bokrok közt térdeltünk, egymástól nyolc-tíz lépésnyire, az úr éppen a sor másik végén helyezkedett el. Csak arra gondolhatok, hogy a végső csatában, amikor az a főbetyár oly veszettül lődözött, a szerencsétlen vigyázatlanul felemelkedett.

Ez valószínűnek is látszott.

Miközben a postakocsi lassan elhagyta a Bakony utolsó vonulatait is, s Pápa után kiért az alföldre, az unaloműző beszélgetés az ágvári ügyekre terelődött. A lelkész, noha még nem járt Ágváron, egykoron közelebbről ismerte Bartis Vincét, így igencsak elszomorodott halálhírét hallva.

– Lám az ember él, teszi a dolgát, még tán jól is, s mégsem tudhatja soha, mikoron és ki által vágatik el élete fonala. Minden bizonnyal így a helyesebb – filozofálgatott fájdalmasan.

Simon másnap reggel, Mosonnál lovat bérelt, ami igencsak komoly próbatételt jelentett a kényelmes egyetemi padokhoz és a tanácsbeli székekhez szokott szarvasbőr nadrágnak. Háromszor váltott lovat, így aztán egy nap alatt Pozsonyban volt. Ha Bécsbe megy a postakocsival, s onnan fordul vissza a másik járáttal Pozsony felé, csak szerdára ért volna a koronázó városba. Így viszont remélhette, hogy már szombaton megkezdheti munkáját a levéltárban.

De volt még egy dolog, ami sietésre ösztökélte. Nem sokkal Csorna után fényes urasági hintó szorította majdhogynem az árokba a postakocsit. Bármennyire gyorsan robogott is tovább, Simon felismerte az oldalán a Körtvélyesdy-címert.

– Hát ez történt, mióta szeptemberben elváltunk – fejezte be elbeszélését s hozatta az újabb pint vörösbort a nótárius. Dietrich nagy figyelemmel hallgatta a beszámólót.

– Ha jól vettem ki szavaidból, azt a két csúf gyilkosságot ugyanazon okból s valószínűleg ugyanazon fegyverrel is követték el.

– A fegyverben bizonyos vagyok – hörpintett kupájából Simon –, az okot meg, remélem, itt a György utcai levéltárban lelem meg.

Dietrich megsimogatta rövidre vágott vörhenyes bajuszát.

– Ha jó helyen keresed, bizonnyal így lesz, de szerda előtt nem léphetsz be a levéltárba.

– Hogyhogy? Megszereztem minden engedélyt még otthon! – hökkent meg Simon.

Dietrich hátravetette a fejét.

– Azt ugyan nem kötötték a bajszom hegyére, hogy miért zártak be, de úgy hallottam, valamely ünnepélyesen honfiúsított osztrák főúr keresi magyar grófi őseit az oklevelek között.

Simon csalódottan rázta a pipaszárat.

– Nagy baj, sürget az idő. Addig itt kell ülnöm tétlenül – sóhajtott. A községi jegyző egy pillanatra elgondolkodott, aztán felderülve hátra vágta Simont, amúgy diák módra.

– Sose félj, amice! Holnap reggel jókor lóra ülünk, nem törődünk az illemmel, s körülnézünk Nagyszombatban. Amúgy is ideje jelentkezni, ha jövőre folytatni akarjuk a stúdiumokat.

Simon szabódott egy darabig, az újabb egész napos lovaglás, no meg a kötelességtudat marasztalta, de Dietrich barátságos invitálására be kellett látnia, nem tehet mást, mint hogy váraкоzzon, az viszont kétségkívül kellemesebb a cimborák között.

A két barát rövid nagyszombati kirándulása sokáig emlékezetes maradt a diákkocsmák környékén, ahol patakokban folyt a sör és a vörösbor. Vér nem folyt, de ez csak annak köszönhető, hogy a darabontok idejében megfutamodtak a villogó szablyák elől. Holmi leányzók is előkerültek valahonnan, úgyhogy kedden nem valami délcegen ülték meg a lovat a diákurak. A kíséretükbe szegődött kompánia egyik teológus tagja le is zuhant lováról. Életét csak az mentette meg, hogy még idejében bevonszolták egy út menti csárdába, és mindannyian egy-egy kupa bort írtettek az egészségére. Simon és Dietrich végül csak lopva tudott elmenekülni a vidám társaságból, Simonban némi lelkiismeret-furdalás is munkált, mert az útra kapott aranyak egy részét borrá változtatta, s fájlalta, hogy eredménytelenül tölti az idejét itt, miközben ki tudja, mi minden történik otthon. A nagyszombati kiruccanás mégsem volt egészen haszontalan. Megtudta, hogy a pozsonyi levéltárban dolgozik Kesztyay Márton, az előkelő származású, ám szegény ivócimbora, akitől bizonyára könnyen megkap minden szükséges felvilágosítást. Nem jártak már messze Pozsonytól, amikor egy fényes öltözetű dragonyos tiszt érte be őket. Simon felkiáltott meglepetésében és örömeiben.

– Kópataky úr!

A tiszt is meglepődött.

– Tardy Simon, ha nem csalódom! Mi jóban jár-kel erre?

A szerencsétlenül járt Benedek úr ifjabbik fia, Béla amolyan fekete bárány volt a családban újmódi nézetei miatt. Nem keveset veszekedett apjával s bíró bátyjával, így hát nagykorúságát elérve elköltözött otthonról, és katonának állt. Gyorsan haladt előre a ranglétrán, de ezzel nem elégedett meg, nyugtalan vére utazgatásra csábította, eljutott a messzi Párizsba is. Különleges egyéniségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy nemesember és tiszt létére, amikor csapata Nagyszombatban állomásozott, bejárt az egyetemre római jogot hallgatni. A két jurátust innen ismerte.

– Megkapta a szomorú gyász hírt, kapitány uram, avagy csupán véletlenül

tart erre? – érdeklődött Simon.

– Megkaptam, még hétfő reggel. Szegény atyám!

Dietrich álmélkodott.

– Hétfő reggel óta idáig jutott? Repült kegyelmed? Trencsén jó néhány magyar mérföld ide! (1 mérföld = 8,5 km.)

Béla úr elmosolyodott.

– Nem repültem éppen, csak többször váltottam lovat a szokásosnál a katonai őrhelyeken is. Egyébiránt ha az ember nem issza szárazra az összes csárdát útközben, nagy utat megtehet egyik napról a másikra.

Ügetésre fogták a lovakat, Simon a szeme sarkából figyelte új útítársukat. Az alacsony, izmos tiszt szálegyenesen ülte meg a lovat, a fáradtságnak nyoma sem volt rajta. Látszott a tekintetében, hogy mélyen fájjalja atyja méltatlan halálát, de ezzel nem akarja őket terhelni, inkább utazásairól, munkájáról beszélt. Még tréfálkozásra is volt ereje.

– Láttam Nagyszombat előtt egy teológust, ült egy csárdában, s még a poharat is alig bírta emelni, nehogy lóra szállni. Hogy jut az el az egyetemre?

Simon elmosolyodott.

– Ismerjük ökelmét, hajnalban még együtt indultunk el. Szegény fiú, hogy lesz így pap, ott kelyhet kell emelni, nem könnyű cseréppoharat!

Béla megpaskolta lova nyakát.

– Majd megerősödik, bizonytal azért gyakorolja annyit a pohár emelgetést. Ámbátor egy leányzó is ült a térdén, s ha egy professzor úr így meglátja, nem lesz gondja a pappá szenteléssel.

A dragonyos tiszt útközben azt is elmesélte, hogy alig egy hete tért vissza az ország északi végéről, ahova elkísérte von Strahlenberg tábornokot szemleútra.

Tiszte szerint az erről készült naplót és jelentést kell eljuttatnia a haditanács uraihoz, még azelőtt, hogy hazaindulna.

A sok búcsúzkodásnak, halotti tornak meg is lett a következménye, Simon másnap szörnyű fejfájással ébredt. Mondta is Dietrichnek, aki a közeli Somorjára készült a hét végére:

– Ha mindig így fog fájni a fejem, mikor levéltárba kell mennem, soha nem lesz belőlem doctor juris.

A macskajaj kikúrálását elősegítendő, mindjárt két csésze kávé is megivott a Basa Turbánjához címzett kávémérésben, és csak ezután indult a levéltárba.

Az ottani urak nem éppen kitörő örömmel fogadták, hiszen a levéltár nemrégén költözött csak át a királynő parancsára Bécsből. Jó néhány hatalmas ládát és iratszekrényt még fel sem bontottak. Simon kénytelen volt néhány aranyat áldozni az ügy érdekében. A pénz kisimította az iratok életunt óreinek homlokán a ráncokat, Dorfmeister levéltárnok még egy kancellistát is adott mellé segítségül.

– Nem, Kesztyay úr már nincs itt nálunk – válaszolta Simon kérdésére –,

vett magának egy szép kis szőlőt meg házat Bazinban, ott gazdálkodik.

Simon bevette magát a főliánsok, regiszterek, oklevelek rengetegébe, s csak nagy néha bukkant elő onnan. Ilyenkor átsietett a kávéházba, felhajtott egy findza fekete főzetet, de kisvártatva visszatért. A kemény munkát hamarosan siker koronázta. Szombat reggel egy regiszterben a következő mondatra bukkant: „Igen vitézlő, nemes Bartis Szaniszló úr legkegyelmesebben kiadott nemesi levele s a mellé csatolt egyéb okiratok, úgymint birtokadományozásról rendelkező oklevél, ezen nemzetség leszármazási táblázatja, nemkülönb nemes Alsó-Tolcsvay Bartis Vencel úr aláztatos folyamodványa hitbizomány alapítása iránt a.D. 1725, s az erre legkegyelmesebben kiadott királyi engedély.” Mellette szerepelt a mindentudó könyvben a megfelelő ládának a száma is, amiben mindez fellelhető.

Simon rohant Dorfmeister úrhoz a kutatás eredményével.

– Ezen szám alatt lévő láda már felbontott?

– Nem – nézte meg a regisztert pápaszeme mögül a levéltáros. – Még nem volt rá szükség.

– Van mód most felnyitni?

– Mi sem egyszerűbb ennél. Átkéretünk egy urat a kancelláriából, s még most kinyitjuk.

A láda megkeresése és felnyitása az előírt ünnepélyességgel ment végbe. Elöl állt egy írnok, gyertyával a kezében, mellette egy hajdú, kivont karddal. A másik oldalon állt Simon, Dorfmeister és a hivatalos tanú. A levéltáros gondosan megvizsgálta a ládát lezáró pecsétet, majd fennhangon közölte, hogy Pálffy gróf, az országbíró pecsétje „teljes épségében találtatott”. A kancellária képviselője feljegyezte a tényt, majd jelt adott az írnoknak, aki egy gyors, határozott mozdulattal kettétörté a pecsétet. A ládában gondosan lezárt borítékok feküdtek egymás mellett, mindegyiken rajta az írnok és az ellenőrző helytartótanácsi nagyúr pecsétje. A láda fedelében helyezték el a borítékok jegyzékét, amelynek 17. helyén meg is lelték a keresett iratok nevét és számát.

Óvatosan forgatták a ládában heverő, nemritkán 2-400 éves okleveleket. A jelzett köteggben meg is találták az iratborítót, de Simon nagy csalódására üresen.

– Hová lettek innen az okmányok? – kérdezte elhűlten.

Dorfmeister úr átvette a borítót

– Lássuk csak, nyoma kell annak itt lenni... Lám, így is van, itt az igazolás, ki kérte el. Igen – emelt ki egy díszes pergament –, a legkegyelmesebb Főudvarnagyi Hivatal 1772. december 8-án bekérte vizsgálatra őket.

Látva Simon csalódását, még hozzátette:

– A derék irattáros még a kérvényt is idetette, pedig elegendő, ha csak rávezeti a borítóra, hol lelhető fel az irat.

– Így igaz – erősítette meg a kancellária hivatalnoka is –, az udvari

hivatalok gyakorta visszakerik leveleiket, nehogy valaki később visszaélhessen velük.

Valóban, a borítékon szerepelt is Murányi bárónak, a levéltár legfőbb vezetőjének és az írónak az aláírása is. Az írónak nem volt más, mint Kesztyay Márton. Simon nem tehetett egyebet, azzal kellett beélnie, amit talált. Az urak engedélyével azért egy ideig még tallózhatott az oklevelek között. Talált is egyet s mást, csak a lényegest nem. Dorfmeister úr szíves engedelmével hétfőig elvihette az iratokat, még másolatot is készíthetett róluk, amit majd itt, helyben hitelesítenek is, ha kell.

Illendően megköszönte a kapott segítséget, az iratokat gondosan eltéve indult szállására. Egy óvatlan pillanatban még zsebre vágta a láda kettétört pecsétjét is, a pecsét színe valahogy furcsának tűnt.

Elgondolkozva sétált a városháza mögött álló kopott fogadó felé. Szórakozottan nézegette a Szíjgyártó utca nyeregkészítőit, akik vaksai lámpásaik mellett még ilyenkor is dolgoztak. A Piac téren nagy volt a nyüzsgés. Hatalmas társzekerek rakodtak, hordókat gurigattak. A Duna felől görnyedt teherhordók hurcoltak valamilyen portékát egy örmény boltjába. Másutt valóságos nyájakat tereltek helyükre. Mindenütt siető emberek, akik a világ minden nyelvén alkudoztak, üzleteltek.

A zűrzavarban nem vette észre, az egyik kiadós farakás mögött lapuló férfi mozdulatát, aki pisztolyt vont elő, s csendben utána osont.

Simon hirtelen nagyon megéhezett, hiszen jószerivel harmadik napja nem evett. Megállt egy lacikonyha előtt.

– Adjon, kérem, egy szép darab oldalt, hozzá kenyeret meg egy pohár sört is – rendelte meg szerény vacsoráját.

– Parancsoljon, tekintetes úr – készségeskedett a lacikonyhás –, 3 dénár lesz mindössze.

Simon foga között szidva a koronázóvárosban dúló drágaságot, jobb híján egy hordóra telepedve kezdett enni.

– Vigyázzon, ha kedves az élete! – rántotta meg a köpenyét valaki.

Az utolsó pillanatban ugrott félre a két hatalmas muraközi által vont sörösköcsi elől. A kocsi egyik kereke még azt a hordót is feldöntötte, amin az imént ült.

– Ezek az örültek úgy hajtanak, mintha rajtuk kívül senki sem járna a piacon! Be kell panaszolni őket a városházán! – verte le a sarat az életmentő Simon kabátjáról.

A sörösköcsi folytatta ámokfutását. A részeg kocsis néhány öllel arrébb egy szekeret, amellet egy gerendarakást öklelt fel. A zuhanó gerendák sokakat kényszerítettek menekülésre. Egyikük bosszúsan vette észre, hogy Simon éppen eltűnik a Halász utca sarkán. A távolodó után nézett, s ahogy hosszú tiszti köpenye rejtett zsebébe dugta addig kezelőbe bújtatott apró fegyverét, a fáklyafény egy pillanatra megcsillant pisztolya csövén. Lipót fegyvermester ebből az egyetlen villanásból ráismert volna a hollandi fegyvermesterek finom munkájára.

8.

Hatot ütött a koronázó-székesegyház órája, amikor Dietrich, megbeszélésük szerint, megérkezett Somorjáról. Lovát bekötötte az istállóba – nem bízta a készségeskedő lovászra –, és sietett fel, szobájukba. Bármennyire igyekezett is, nem mulasztotta el, hogy a fogadással fel ne küldessen két jó adag vacsorát és egy kis hordócska finom morva sört.

Betoppanva a dísztelen kicsiny szobába, amit a fogadós nem átalított lakosztálynak nevezni, különös foglalatosságban találta Simont. Valahonnan nagy ebédlőasztalt kerített, ez szinte tele volt szórva különféle oklevelekkel, réges-régi irományokkal. Simon mellett a törvénytár nyitott kötete hevert, több helyre emlékeztetőcédulákat rakott a jegyző. De nem ez volt az igazán meglepő. Féltucatnyi karos gyertyatartó állt egymás mellett, s ezek fényében Simon egy darab viaszt nézegetett hatalmas nagyítóján keresztül.

– Mi jót csinálsz, amice? – csapott az elmélyült nótárius vállára Dietrich.

– Vizsgálgom ezt a pecsétet, nem törte-e fel valaki – nézett fel egy pillanatra munkájából Simon.

Köszeg királyi jegyzője lehuppant a kényelmesebb karosszékre.

– Azt én is látom, mégpedig lupe nélkül is, hogy fel van törve.

Simon bosszúsan legyintett.

– Ne légy már olyan nehézfejű, persze hogy fel van törve, magam is ott voltam a felnyitásnál. Hanem úgy tűnik, hogy valami himpellér már a kancellár urak tudta nélkül is felnyitotta egyszer.

Urban ellenvetésére nem volt idő, belépett a csinos, pirospozsgás pincérleány. Hatalmas tálon hozta a bőséges sültet, letette, és máris indult a sörért. Simon utána szólt:

– Hozzon, kérem papirost és pecsétviaszt is hozzá!

Dietrich, bár erősen küzdött kíváncsiságával, mindent félretolt.

– Barátom, amíg nem vacsoráztál meg, nem beszélhetsz semmiről.

Simon megrántotta a vállát.

– Ugyan, barátom, nincs most idő tréfálkozni, s egyébként is az imént ettem egy lacikonyhásnál. Azaz... – elakadt, hiszen eszébe jutott, hogy vacsorája felét elütötte a söröskocsi.

Dietrich észrevette Simon pillanatnyi zavarát, mindjárt le is csapott.

– Tegnap, fogadni mernék, semmit nem ettél!

Simon elgondolkozott.

– Tegnap? Valóban, de akkor böjt volt.

– Hát tegnapelőtt?

Simon maga is elcsodálkozott.

– Igaz, akkor valahogy megfeledkeztem az evésről.

– De arról biztosan nem, hogy egyik findzsa kávéát a másik után idd a töröknél!

Mintegy végsőóra a nótárius gyomra hatalmasat kordult, úgyhogy további ellenvetésnek már nem volt helye, nekiláttak a vacsorának.

– Úgy látom, a törvény tárat, a Corpus Jurist forgatod – kebelezte be az első libacombot Dietrich –, mire véljem ezt? Az egyetemen igencsak kerülted a vele való találkozást.

– Csak az 1723. évi ötvenedik törvénycikket néztem meg – hempergetett meg egy darab kenyeret az aranyló mártásban Simon.

Urbannak bizony időbe telt, amíg felidézte emlékeit az elmúlt félévi tananyagról.

– Csak nem hitbizományt akarsz alapítani?

– Nem, amice, de egy polgártársam valamikor megtette. No, ide figyelj! – tette le egy pillanatra a kést. – Emlékszel még a hitbizomány szabályaira?

Dietrich elvörösödött.

– Izé, azt hiszem, akkor éppen beteg voltam, vagy nem is, persze, Zsolnán voltam a Zsuzsinál – hebegett.

– Nyugodj meg, nem vizsgáztatni akarlak – nevetett Simon –, inkább elmondom a lényegét.

A hitbizomány, amint tudnod illene, másként öröklődik, mint a többi nemesi birtok. Az egész föld egy tagban száll át az örökösre, mégpedig az alapítólevélben lefektetett rend szerint.

– Erre már emlékszem! – csapott a homlokára Dietrich. – Részletesen elő lehet írni, melyik oldalág vagy más rokon örököljön, ha kihal az alapító nemzetsége. – Belelapozott a vaskos könyvbe. – Aha, 1686 óta a főnemesek, 1723 óta a köznemesek is alapíthatnak hitbizományt. A birtok nem vehető el, nem osztható fel. (A hitbizomány feloszthatatlan, az elsőszülött örökli, csak kivételes esetekben szállt vissza a királyra.)

Simon helyeselt.

– Ez a lényeg, a birtokosnak sokkal előnyösebb ez a forma, mint a többi. Éppen ezért – idézte a hitbizományt engedélyező oklevelek unalomig ismételtgetett formuláit – szerfölött nagy s igen kiváló szolgálatok szükségeltetnek ahhoz, hogy valamely érdemdús nemes ily kiváltságot kaphasson.

– Felettébb nagy érdemek kellene – vigyorgott gúnyosan Dietrich.

– El kell adni érte a szabad királyválasztás jogát. Mint főuraink tették annak idején, nehogy felaprózódjon a birtok, avagy el kell árulni a nagyságos vezérlő fejedelmet – jött tűzbe Simon.

– Ez szó szerint így van a törvényben? – somolygott Dietrich a felségsértő kijelentések hallatán.

Simon becsapta a törvénykönyvet.

– Szó szerint éppen nem, de lényegét tekintve ez áll itt. No, nézd inkább, mit találtam a levéltárban.

Közben megérkezett a kért papír és pecsétviasz, de bánatukra most egy veres orrú inas hozta fel, aki ráadásul még pimaszul külön borralalót is kért érte. Simon kitergette az iratokat.

– Ez a legfontosabb – mutatta az iratokat kikérő főudvarnagyi hivatali levelet.

Dietrich gondosan végigolvasta.

– Bartis. Ez valami őse a megölt polgártársadnak?

– Igen, a nagyatyja. Az Alsó-Tolcsvay, az a nemesi előneve. De most inkább a dátumokat figyeld!

– Melyiket? A levélben elkért iratok legfrissebbike a családfa, ez 1770-ben kelt, a kikérő levél maga meg 1772-ben – vont vállat közömbösen Dietrich.

Simon diadalmasan ugrott fel.

– Nem tűnik fel semmi érdekes?

– Minek kellene feltűnnie? – értetlenkedett barátja. Simon felsóhajtott.

– Ez nem olyan, mint a hitbizomány, ezt minden jegyzőnek tudnia kell.

Mikori a levéltár áthelyezéséről kiadott pátenst?

– Ha jól emlékszem – húzta közelebb a pecsenyéstálat magához Urban –, 1769-ben kelt a legmagasabb kézirat.

– Kivételesen jól emlékszel. Az nyilvánvaló, hogy egy ilyen költözködés nem megy egyik napról a másikra, talán még ma is vannak olyan oklevelek, amiket eddig be sem csomagoltak.

– Meglehet. Kérsz ebből a szarvascomból? Fenséges íze van.

– Hagyjál belőle. Még egyszer kérdezem, nem tűnik fel semmi a dátumok körül?

Dietrich éppen tele szájjal falatozott, így csak tagadóan megrázta a fejét.

– Ha a ládát a kísérőokmány szerint 1771. július 3-án lezárták és mostanáig nem nyitották fel, akkor hogyan került bele az 1772 decemberében kelt levél?

A mártás kifröccsent a tálból, ahogy Dietrich kiejtette a kezéből a pecsenyét.

Tátott szájjal nézett Simonra.

– De te mondtad, hogy sértetlen a pecsét! Hogyan lehet ez mégis?

– Hát éppen ez az! – csapott az asztalra a jegyző. – Hogyan került oda? El is hoztam a pecsét darabjait, talán vallanak a tolvajról.

Az efféle fontos iratokat akkoriban gondosan őrizték, hiszen sokszor egyetlen régi oklevélen múltott sok ezer holdnyi birtok sorsa. Az irományokat tartalmazó megvasalt tölgyfa ládákat gondosan lezárták, nehogy illetéktelenek felnyithassák. Arra is gondoltak, hogy az esetleges betörést azonnal fel lehessen fedezni. A fedél és a láda oldala közé zsinórt fűztek, amit két helyen is lepecsételtek, az egyik pecsét a fedélre, a másik a láda oldalára került. A pecsétüket ráadásul nem kisebb úr nyomta az értékes ládára, mint Pálffy Miklós országbíró, a saját kezével. A kísérőlevélen szintén szerepelt a pecsétje, igazolva azt, hogy az ott felsorolt okmányok valóban megvannak. A kancellisták fejükkel feleltek a lista valódiságáért. Az oklevelek ellopásáért, meghamisításáért is szörnyű büntetés járt, amihez képest az egyszerű fejtétel már-már kegyelemszámba ment.

– A kérdés mármost az, ki, hogyan és kinek az érdekében cselekedett ily galádul, fejét kockáztatva? – hadonászott a villával Dietrich.

Simon elégedett arccal dőlt hátra székén.

– Az első kettőre már meg tudok felelni, a harmadikra való választ majd a tettes elmondja.

– Tehát ki légyen a levéltár betörője? – Most Dietrich ugrott fel.

– Csak sorjában, hogy ki tudj igazítani, ha mégis tévednék – szelt végre egy darab húst Simon. – Ne igyunk egy kis sört előbb?

Dietrich szolgálatkészen töltött. A nótárius korsóval a kezében kezdett sétálni fel s alá a szobában.

– Úgy nézel rám, mintha én lennék a delphoi orákulum, s maga Apollón súgna meg mindent – kezdte nem kevés önhittséggel a hangjában Simon. – Pedig csak meg kellett nézнем Dorfmeister úr irodájának a falán a listát, ki s mikor volt szolgálatban abban az időben.

– Tehát pozsonyi az illető? És csak írnok lehetett? – Dietrich kétkedve ingatta a fejét. – Lehetett a bécsi írnok is, de akár egy egyszerű betörő is hozzájuthatott.

– A bécsi levéltárnok nem lehetett. Tudod, miért? – bökött ujjával Dietrichre. – Én ugyan a kutyámat sem bízám az országbíróra...

– Ejnye, Simon! – tette a felháborodást Urban.

– Máshol nem mondom, ne félj. Egyszóval ha a gróf vagy megbízottja jelen van a láda lezárásánál, onnan ugyan egy hüvelyknyi papír sem vész el. A lajstrom, ami szerint az okleveleket a ládába rakják, mindig az ellenőr kezében van, s ha földről van szó, a mi nagyuraink éberek, akár a vizsla.

Dietrich helyeselt.

– Ott vallóban nem tűnhetett el. De ha valahogy szerét ejtette valaki a behatolásnak, és észrevétlenül ellopja a pecsétet?

– Nem olyan könnyű betörni a levéltárba. Te is láttad, – emlékeztette barátját Simon –, nagyon éberen őrködnek mindenütt, hiszen ott székel a magas helytartótanács is. Mindenütt örök, s akkora kutyák kóborolnak szerteséjjel, hogy bízást lehetne belőlük szalonna. – Megfordult, lovaglólülésbe helyezkedett a székén. – Van még gyanúok az írnok ellen, bőviben. Először is tudnia kellett, mit és hol keressen. Sok idő kellett a pecsételtávolítására és észrevétlen kicserélésére. Meg kellett csinálnia egy s más koholt iratot, ismernie kellett vagy neki vagy társának Ágvárt, az örökösöket. Csak belső ember tehetette.

Mindketten hallgattak egy darabig, csak a gyertyák sercegeése és a kályha pattogása hallatszott. Simon bármennyire logikusnak érezte is gondolatmenetét, nyugtalanul gondolt arra, hogy tévútra jut. Remélte, hogy Dietrich ellenvetései segítik a buktatók elkerülésében.

– Ezek szerint te az öröklési ügyre gondolsz? Ahogy láttam, szerezteél másféle iratokat is, azok kereskedelemre vonatkoznak. Mi mármost a merényletek közös oka, ha van ilyen egyáltalán? – Hirtelen elsápadt, és a Főudvarnagyi Hivatal levele után kapott. – Ez hamis!

Simon felugrott, majd átesve a széken.

– Mutasd, miért?

– Más a pecsét, mint kellene! Ezt a pecsétet legalább két éve összetörték, újat vésettek!

Simon örömeiben felkapta barátját.

– Igazad van, milyen számár voltam! Erre még egy filozófushallgatónak is rá kellett volna jönnie – szégyenkezett.

– Most már biztos, hogy az örökösödési ügy van a háttérben, legalábbis részben.

Dietrich megvakarta a fejét.

– Az még mindig nem világos, hogy ez miért zárja ki a másik kázust, a bérgyilkost, az meg még kevésbé, hiába töröm rajta szép, vörös fejemet, hogyan mászott be a hamis levél a lezárt ládába?

Simon különös műveletbe kezdett. Egy gyertya lángjánál megolvasztott egy darabka pecsétviaszt és a papirosra cseppentette. Elkérte Dietrich cirkalmas pecsétgyűrűjét – egyetlen örökségét –, és a lány viaszba nyomta.

– Most várjunk néhány percet, amíg teljesen megkeményedik. Tudod, arra gondolok – lépett a mosdótálhoz és vett elő egy borotvát –, valaki megorrontotta a nagy örökséget, s vagy magának, vagy egy leszármazottnak akarta megszerezni.

Urban megint tamáskodott.

– Egyiket Bartisnak hívják, ez rendben is lenne, itt örökösödési ügylet lehet. De a másikat, hogy is mondtad?

– Tarczalinak hívják, Tarczali Bertalannak.

– Ő a gazdagabb, ugye? – Simon helyeslésére folytatta: – Ott lehet mások is. Ez talán nem is nemes, mint az örökhagyó!

Simon elővette a Malonnától megszerzett listát a nemesi felkelésbe összeírtakról. Végigfutott a neveken.

– Nemesnek éppen nemes – lepődött meg maga is –, és ugyanabból a fegyverből lőtték meg.

Tanácsstalanul rázta meg a fejét, mintha bogár ment volna a fülébe.

Dietrich közben a lupén nézegette a kettétört pecsétet. Most már ő is jól látta, két különböző árnyalatú viaszból készült a darab.

– Ezt tényleg meghamisította valami bitang. De vajon hogyan?

Simon félretette gondjait kis időre.

– Ha a leányszemek helyett a históriában is olvasnál, kitalálhatnád. Engem ugyanis a história igazított el, még pontosabban a franciák királya. Nem ez a mostani, hanem VI. Valois Fülöp – élénkült meg ismét Simon.

– Ez derék dolog volt tőle, de hogyan tette?

– Leleplezte, hogy kedvelt bárója, ama híres Robert d'Artois és persze a királyné is hogyan hamisította meg az igazát bizonyító okleveleket.

Emlékezhetnél, adomázott erről professzorunk.

– Már akkor is ilyenek voltak a nagyurak?

– Még ilyenebbek. Most figyelj jól!

Simon leguggolt a kályha mellé, s addig tartotta a tűzbe a pengét amíg felizzott. Intésére Dietrich egy kis viaszt cseppentett a papiros másik felére is.

Kényes művelet következett. Simon egyik kezében a Vörös Rák patika tulajdonát képező csipesszel megfogta a pecsét szélét, majd egy gyors és ügyes mozdulattal, anélkül hogy akár a papír, akár a pecsét rajza megsérült volna, lemetszette az Urban-címert a papirosról. Felmutatta az álmélkodó Dietrichnek, majd erőteljes mozdulattal rányomta az előzőleg odacseppentett lágy viaszra. Az apró egyenetlenségeket eligazította a beretvával, s lám, az Urban-címer „úgy átkerült ama pergamen egyik részéről a másikra, miként lelkünk kerül által eme világból a másikra, minden törés és fogyatkozás nélkül” – mesélte később Simon az esperes úrnak.

– Nos, barátom, megéri, ha valaki jóban van Francia hon királyával? – mutatott diadalmasan művére az ágvári jegyző.

Dietrich tapogatta, forgatta a papírt, még nagyítóval is szemügyre vette.

– Ha valaki tudja, mi történt, látja a pecsét oldalán a vágást, de kinek jutna eszébe az ilyesmi? Miért jegyzősködünk mi tulajdonképpen? Amit most csináltál, abból sokkal jobban meg lehetne élni! – ütötte el tréfával a dolgot Dietrich.

– Erre már más is rájött – bólogatott Simon.

Urban visszatéri a szarvaspecsenyéhez.

– Rá bizony, mint például a mi Kesztyay kollégánk.

Most Simonon volt a csodálkozás sora.

– Erre meg hogy jöttél rá?

– Lám, mégsem vagyok én olyan tökfejű – farigcsálta késével a csontot –, a minap már Nagyszombatban eszemben volt, ugyan miért hagyta ott a levéltárat, ahol sok pénzt adnak csekély munkáért. Meg aztán éppen Somorján járt a bazini polgármester, ő említette, igaz csak futólag, hogy odaköltözött, még házat is vett.

– Házat és szőlőt, én is ezt hallottam – helyeselt Simon.

– Emlékszel te is, mindig szegény volt, nem mintha nem lett volna éppenséggel semmije, de szerette aranyozni kopott címerét meg nedvesítgetni a torkát. Most meg azt rebesgették, saját hintója van, s Trencsénben parádézott udvari emberekkel meg magas rangú tisztekkel. Van olyan is, mesélte a rezesorrú polgármester, hogy Bécsből jön hozzá vendég, vagy ő megy amoda.

Koccintottak, néhány percig csendben ízlelgették a finom morva sört.

– Úgy gondolom – morfondírozott Simon –, valami olyasmi lehetett a levelekben, hogy bizonyos ideig valakinek jelentkezni kell az örökségért, vagy efféle más kikötés. A családfán ott szerepel mindenki, így a valódi és a lehetséges későbbi örökös is. Marci megörönthatta az üzletet, valahogy értesítette a latort, és eladta az irományokat, a pénzből meg bevásárolt.

– Csak ő lehetett a tettes?

Ez a kérdés már Simonban is felmerült.

– Valószínű, nagyon is valószínű. A többi irattartót más írnok kezelte, csak ez volt Kesztyayra bízva. Jól sáfarkodott vele, mondhatom – dörmögte komoran.

Dietrich rendet csinált az asztalon, a leveleket tartalmuk szerint két paksamétába rendezte. Miután átlapozta valamennyit, némi keresgélés után egy ezüsttallért vett elő.

– Ha fej, akkor öröklés, ha írás, akkor kereskedés a sorozatos orvgyilkosságok oka, mert éppen annyi írás szól amellett, mint a másik mellett.

Simon kezdett megharagudni a folytonos tréfálkozásért Dietrichre.

– Ne feledd – mondta alig leplezett bosszúsággal a hangjában –, egy ember már meghalt ezek miatt az okok miatt, és a másik sem biztos, hogy életben lesz még, amikor hazamegyek.

Urban eleresztette a füle mellett Simon megjegyzését, belátta, igaza van. Elővett egy írást, azt olvasta inkább fel.

– Kegyelmes tábornok úr! – megfordította a levelet – von Strahlenbergről van szó, „legmélyebb tisztelem mellett”... és így tovább... ez az: „Kérem, barátom uram, vizsgálta meg, nem játszanak-e össze kegyelmed szállásmesterei és más élelembeszerezői holmi magyarországi borkereskedőkkel, kik a háborúkon oly szemérmetlenül meggazdagodtak, hogy még most sem hagyja őket a pénz incselkedése nyugodni. Hírlik, megkísérelték már pénzzel maguk felé fordítani egynémely urak figyelmét, így akarván biztosítani maguknak békében is a háborús hasznot. Különösképpen felhívom a figyelmét a soproni, a móri és az ágvári gazfickókra, különösképp Chalabok, Mátai és Tarczali urakra, kik városuk kereskedőinek hangadói.” Ez biz érdekes.

– Érdekes bizony – dörzsölgette fáradt szemét Simon –, ez még érdekesebb.

Egy rövid, de díszes levelet mutatott fel.

– „Mint már említtem, tábornok uram – olvasta fel a levél legfontosabb bekezdését –, haszonért összejátszanak az élelmi tiszték a kereskedő népséggel, ezért helyesebb megbízható nagyuraktól vásárolni meg a szükséges boritalt, így szíves figyelmébe ajánlom Apáthy és Körtvélyesdy gróf urak közeli szőlő birtokait.” Aláírás itt is az, mint az előbb, von Horowitz altábornagy, fő élelmezési biztos.

Urban átvette a levelet.

– Összejátszásról papol, pedig éppenséggel ő is azt csinálja, csak éppen nagyobb rész haszonért.

– Még egy dolog feltűnt, nem tudom, te is észrevetted-e? Mindkét levél végén az áll, hogy külön mellékletben felsorolja a gyanús tisztéket és a kereskedőket egyaránt. Látod? – bökött Simon a pipaszárral a levelekre.

– Azám, hol vannak a mellékletek? – kapott észbe Dietrich.

– Sehol. Eltűntek.

Urban elgondolkodott.

– Ebben is van pénz, amice?

– Mégpedig sok. Lehet zsarolni a tisztéket, lehet belépni az üzletbe, lehet a kereskedőket is adóztatni, lehet a gróf úrtól birtokot szerezni – Simon

idegesen harapdálta szája szélét –, mert barátom, Bazin vidéke éppenséggel Körtvélyesdy gróf úré.

Ez már sok volt Dietrichnek is, őt is elfogta a vadászszenvedély.

– Ezt is Marci orozta el?

– Bizonynal, ugyanabból a borítékból való, mint a többi, amit átnéztünk, valószínűleg azért, mert ez is, az is Veszprém megyéből való embereket említ.

– Akkor nincs baj, Kesztyay Márton szépen eligazít majd minket a szövevényben.

Simon komoran helyeselt.

– Holnap elmegyünk hozzá, és keményen, nagyon keményen kifaggatjuk.

A fogadás kérésükre kora hajnalban felébresztette a jurátusokat. A sebtiben elköltött reggeli alatt a földabroszon kiválasztották a legrövidebb utat a mindössze két magyar mérföldre fekvő Bazinba. Még a vasárnapi misét is elmulasztották, olyan korán vágtak az útnak. Az elsők között lovagoltak át a csikorogva feltáruuló városkapun. A vendéglőstől – Joachim gazdától – egy flaska jófajta borókavizet is vásároltak az útra, így egészen vidáman tértek be melegezni egy csárdába, s még nem harangoztak delet, amikor megpillantották a Baba-hegyet és tőle nem messze az Illésházy-kastély tornyát.

Átesve a meglepően szigorú vámoláson, a főtérre lovagoltak Kesztyay lakóhelye után tudakozódni. Egy frissen festett ház kapuján kellett zörgetniük.

Rizsporos parókájú, nyársat nyelt inas jelent meg, s noha kissé palócos hangsúllyal, de hibátlan németséggel érdeklődött, kit is tisztelhet az urakban, s jelezték-e érkezésüket. Szemmel láthatóan csak Dietrich nemesi „von”-ja enyhítette meg annyira, hogy hajlandó legyen beereszteni őket a „nemzetes úr” előszobájába. Noha súlyos ügyben jártak, mégis somolyogtak a bajszuk alatt, miközben az inas végre elindult bejelenteni őket, Kesztyay egészen másként élt emlékezetükben.

Néhány perc múlva kivágódott az emeleti ajtó, s lejött – mit jött –, levonult maga Kesztyay. A cingár, általában kopott ruhájú alak helyett testes, sujtásos mentéjű igazi úr közeledett kitért karokkal feléjük. Jól fizet a bűn – gondolta Simon, miközben örömet színelve átölelte Kesztyayt.

– Kedves barátaim, jeles kollégák, mi szél hozott erre benneteket? – örvendezett a házigazda.

– Itt jártunk Nagyszombatban, az univerzitáson. Jövőre folytatjuk a stúdiókat, azt intéztük. Csak nem kerülünk el, ha már erre járunk!

– Sánta Miklóstól, tudod, akinél az a jó rizling van, hallottuk, hogy itt élsz, hát útba ejtettünk! – lelkesedett a megbeszélés szerint Dietrich is.

– Jól tettétek, itt is maradtok legalább egy hétre – invitálta beljebb vendégeit nagy hangon Márton.

A két barát követte.

– Egy hétig semmiképp, de holnapig, ha megengeded, szívesen.
– Ameddig csak jólesik. Tegyétek le a nehéz bundát, s jertek utánam a szalonba – sietett előre intézkedni a vendéglátó.

Simonban rossz érzés támadt egy pillanatra; lehet, hogy ártatlanul gyanúsítja Kesztyt? Kicsit Júdásnak is érezte magát, mert csókkal üdvözölte a talán ártatlant, akit vesztesre szánt. Ahogy lehámozta magáról a bekecsket, átgondolta a dolgot. Az látszott, hogy Márton valóban örül jöttüknek, de szemében mégis volt valami félelem és ravaszság egyszerre. A nótárius azt is megfigyelte, hogy Keszty könnyű házicipót visel, amiből joggal lehetett arra következtetni, hogy nem szándékozott elmenni otthonról, s mégis nehéz kard himbálódzott oldalán. Sőt miközben átölelte, azt is megérezte, hogy a mente alatt pisztoly lapul.

Jó lesz vigyázni! – gondolta, óvatosságból sem ő, sem – intésére – Dietrich nem tették le könnyű jurátuskardjukat. A szalonban pattogó tűz mellett egy kancsó bort is elszopogattak, míg Simon nagy nehezen rászánta magát a támadásra. Eddig régi emlékekről, egyetemi történetekről folyt a szó, most – Dietrich ügyes szekundálása mellett – a pénzre, a meggazdagodás lehetőségére terelődött, Keszty meg sem lepődött hát, amikor Simon nekiszegezte a kérdést:

– Mondd, ha meg nem sértelek, hogyan tettél szert erre a szép kis házra? Örökölted netán?

Márton ugyan cseppet sem örült a kérdésnek, de tréfálkozva válaszolt:

– Értelek! Még hetvenből tartozom három forinttal!

Akár mennyire feszült volt is Simon és Dietrich s bizonytalannal Keszty is, az emléktől elnevettek magukat. A pár forintnyi adósság egy nagyszabású mulatság után keletkezett, mikor is Simon húsz forinttal váltotta ki vidám cimboráit és persze saját magát is a nagyszombati egyetem fogdájából. Azért kerültek oda, mert egy vizsga után összetörték egy mulató berendezését a tulajdonos néhány csontjával egyetemben. A többiek még annak idején visszafizették a reájuk eső részt, Keszty azonban – szokásához híven – adós maradt.

– Semmi furcsaság nincs benne – töltött vendégeinek Keszty –, hogy egy kissé megtollasodtam, örököltem egy keveset, mondhatom, meglepődtem, amikor hírt vettem, hiszen semmit sem tudtam az öregről. Mindegy, az egész tán felment kétszáz forintra.

– Az nem valami sok.

– Nem, de akkor megtudtam, hogy a tüzéreknél új zubbonyt akarnak bevezetni, így egy posztósnál befektettem a pénzt, s még azt is elintézttem, hogy hadiszállító legyen. Tudjátok, ismerek jó néhány tisztet, magas rangbéli is. A hasznot kiadtam kölcsönbe, a visszakapott pénzt újra.

– A pénz tényleg tud pénzt fialni – helyeselt Dietrich.

– A kamataim talán egy kissé magasak voltak, a papok meg is rónának érte, de hát könnyű nekik – kedélyeskedett a hajdani kölcsönkéregető.

– Haj! – sóhajtott álszenten Dietrich. – Ha nekem csak ennyi

gyónnivalóm lenne, s nem kellene felsorolnom a kalendárium női szentjeit mindenkor!

Simon türelmetlenségében ki akarta ugratni a nyulat a bokorból, s ezzel majdnem el is rontotta tervüket.

– Tán Marcinak is van még gyónnivalója a kamatokon kívül is!

Kesztay összeszűkülött szemmel nézett rá, de továbbra is mosolygott.

– Ugyan, amice, nincs titkom! Ha akarsz, kérdezz nyugodtan!

– Nem gyóntatlak én – visszakozott rögtön Simon –, meg különben is, nem a lélek rezdülései érdekelnek, jogász vagyok, nem pap. Ha bűnt találok, nem penitenciát szabok, hanem törvényt citálok. – A határozott szavakat tréfás hanghordozással próbálta enyhíteni.

Kesztay a dühtől remegve folytatta:

– Szigorú, a hangod, szinte sértő, amice. Mivel vádolsz, ki veled!

Simon hörpintett a kupából.

– Ha vádolnálak, dehogy jönnék ide csevegni veled. Éppenséggel egy ügyes embert keresünk egy jófajta üzlethez.

– Üzlet? Miféle üzlet? – Márton még mindig résen volt, de kezdett megnyugodni.

– Jó üzlet, mind a hárman jócskán kereshetünk rajta!

Kesztay ismerős területre jutott. Sokan keresték fel hasonló ügyekben, sikerült is néhány jó üzletet nyélbe ütnie.

– Vétel vagy eladás lenne?

– Bort kellene eladni.

– Ahhoz rám miért van szükség? – nézett a poharában csillogó borra. – Olyan helyen laktok, ahol jócskán terem bor, ott biztosan lehet szépen keresni!

– Lehet, de nem eleget. Mindent lefölnének a céhek. Kívülállónak csak a maradék vevő jut.

– Ez már igaz, magam is sokat kínlódom ezzel – bólogatott Kesztay.

– Nos, arról volna szó, hogy ha mi összeszedünk pár száz hordónyi bort, keresni kellene olyan vevőt, aki inkább ezt veszi, mint a kereskedőcéhek drágább borát – hunyorított Simon.

– Úgy látom, már van is ötleted a vevőre.

– Van bizony.

– S ki légyen a szerencsés?

– A királynő és Hadik marsall.

– Egyszóval a hadsereg? – Márton kényelmesen hátradőlt székén. – Nem rossz, nem rossz.

– Azért jöttünk, mert hallottuk, ismersz jócskán tiszteket, s az előbb magad is mondtál hasonlót.

Kesztay önhitten mosolygott.

– Ismerek néhányat, el is ámulnátok, ha megmondanám, kiket. De mekkora lenne ez az üzlet?

Simon most jó hasznát vette annak, hogy gondosan áttanulmányozta a

borkereskedők könyveit.

– Hát lehet vagy ezerötszáz forint, csak nálunk, Ágváron.

– Nálunk is vagy nyolcszáz – vágta rá Dietrich. Nem egészen értette a dolgot, csak találmóra mondott egy számot, de Kesztyay szemmel láthatóan elégedett volt vele.

– Persze lehet több is, de kevesebb is, ha ügy sikerül – biztosította a visszavonulás útját, ha kiderülne, hogy rosszul értett valamit.

– Tehát ha minden jól megy, több mint kétezer forint ára bort tudtok összeszedni a céhek háta mögött?

– Csak jó szüret esetén, de lehet, hogy akkor még többet is.

Kesztyay számolt magában.

– Mennyi haszonra számíthatok?

– Legalább húsz percent, még ha olcsón adjuk is.

Márton jelentőségteljesen hallgatott egy darabig, majd ünnepélyesen bólintott.

– Talán tudok segíteni.

– Úgy gondoljuk, hogy szíves közbenjárásodért első évben huszonöt, utána meg húsz-húsz százalék lenne a részed.

Simon olyan ügyletet ajánlott Kesztyaynak, ami kevés munkával jelentős hasznot hozhatott. A hadiszállítás igen jól jövedelmező vállalkozás volt, a sereg pontosan fizetett, s különösebb minőségi kifogásai sem voltak. Amint az von Horowitz altábornagy leveléből kiderült, csak ismeretség kellett ahhoz, hogy a beszerzők kitől és mennyi italt vásároljanak. A hírek, mint sajnos oly gyakran, most is közelgő háborút emlegettek, ami nemcsak a királynőnek, hanem a hadiszállítóknak is jó üzletet jelenthetett.

– Erre kezet adhatok! – ugrott fel végre Kesztyay.

Dietrichen volt a sor.

– Nem olyan egyszerű ez. Mi összeszedjük a bort, ez könnyen megy. De vajon te valóban tudod-e hozni a tiszteket?

– Minden szállásmester és a beszerzéssel megbízott többi tiszt is jó ismerősöm – bizonykodott Márton.

– Itt a környéken? – feszegette Urban.

– Ugyan, egész Morváig mindenütt. A von Strahlenberg-regimentet, az Andrassy-regimentet, mindenkit ismerek. – Karjával nagy kört írt le. – Még a von Horowitz úr alárendeltségébe tartozó többi hivatalt és regimentet is.

Ballag már a verem felé – konstataulta örömmel Simon, de azért mogorván megrázta a fejét.

– Az nem lehet, ezek hétpecsétes titkok!

– Az ember hall itt-ott egyet s mást, nem olyan nagy dolog – erősködött Márton.

Simon adta az elégedetlent.

– Nézd, amice. Mi nagy pénzt bízunk rád, te meg csak ígérgetsz.

– Így igaz, lehet, hogy ismered a tiszt urakat, de vajon meg tudod-e fogni őket az üzlethez? – kötötte az ebet a karóhoz Urban is.

Marci magabiztosan nevetett.

– Nemcsak a neveket és a beosztásokat tudom, de még a gyengéiket is!

– No persze – biggyesztette a száját Simon. – És ezt higgyük el csak úgy?

– A szavam nem elég?

– Az természetesen felbecsülhetetlen értékű... A volt joghallgató legyintett.

– Igazad van, üzletben nincs helye a megfontolatlan bizalomnak. –

Kiment a szobából, néhány percet várniok kellett, míg visszatér. Néhány irattal a kezében lépett be hamarosan.

– Nézzétek meg, hiteles listák minden számba jöhető egyenruhásról.

Simon végigfutott a listán, s máris látta, hogy taktikájuk sikerrel járt.

Kesztay mohó kapzsisága a kezükbe adta, az okmány ugyanis nem volt más, mint von Horowitz altábornagy levelének ellopott melléklete. A levél felső sarkán fel volt tüntetve, hogy a levéltár számára készített kópia arra szolgál, hogy a „levélben megnevezett megyék fő- és alispánjai, nemkülönben a városok előljárói tudomással bírjanak némely polgárok és tisztek nem éppen egyenes útjairól”.

– Remélem, Márton, ebben semmi törvénytelen nincsen? – nézett fel a nótárius.

Kesztay felhúzta a vállát, sunyin mosolygott.

– Keresni akarsz avagy jogot studiózni? A kettő együtt nem megy. Nem mintha megvennénk valakit, arra nincs is pénzünk. Éppen csak erre hajlítjuk egy kicsit a tiszt urak fegyelmét.

– Mivel?

– Ahogy sikerül. Pénzzel a legtisztább, de lehet mással is. – Kesztay ismét kezdte kellemetlenül érezni magát.

Simon felállt.

– Nem erre gondoltam, hanem arra, hogy szerezted ezt a levelet.

– Egy írnok volt szíves elveszíteni – hetvenkedett azért még mindig

Márton.

– Akkor jó – húzta elő Simon a kölcsönkapott eredeti okmányt –, már azt hittem, ennek a levélnek a levéltárládájából ellopott része. Add elő békével a többi ellopott iratot is! – vált keménnyé Simon hangja.

Kesztay visszahanyatlott a székébe, az arca falfehér lett. Érezte, szorul a nyakán a hurok, a pallos is felrémlt előtte. Már régebben is félt attól, hogy üzelmeire előbb-utóbb fény derül, s tudta, akkor könnyörtelenül meg fogják büntetni. Amióta elkerült az egyetemről, szinte mást sem tett, mint mindenféle gyanús emberekkel üzletelt, visszaélve a reá bízott titkos okmányokkal. Rádöbrent arra is, hogy az elorzott listán kívül Simon más okleveleket is számon kérhet rajta.

Az ágvári jegyző nem is sejtette, hogy Kesztay máris súlyos életveszedelemben van ezek miatt az iratok miatt: múlt vasárnap este, amikor a volt joghallgató hazafelé tartott a litánia után, valaki rálőtt a sötétben, a golyó átfúrta kalapját, s a kapufélfába csapódott. Kesztay még látta az utca

sarkán beforduló lovas alakját. Ettől kezdve rettegett, ki sem mert mozdulni a házából, állandóan fegyver volt a keze ügyében. A dohányosszelencéjében lapuló golyóbis emlékeztette bűneire meg arra, hogy így vagy úgy felelni fog értük.

Ahogy mindez átfutott az agyán, hirtelen előntötte a düh és valami vak elszántság. Kardot rántott, s a közelben ülő Dietrich felé vágott. Urban még idejében észrevette a gyilkos szándékot, félig felugorva kardjával védte a szörnyű sújtást.

Könnyű szablyája elpattant, markolata felett alig arasznyira. A második csapást csak úgy tudta elhárítani, hogy székestül hátravetette magát. De addigra már Simon is kardot rántott. Az asztalt Kesztyay felé lódította. Márton megíngott, de nem lehetett közelébe férkőzni, vadul csapkodott maga körül.

A zajra berontott az inas, de megállt az ajtóban. Esze ágában sem volt gazdája segítségére sietni, jobban féltette saját irháját. Dietrich vérző fejfel tápázkodott fel, de ugyanazzal a mozdulattal székét mindjárt Kesztyay felé hajította. Az kardjával még félre tudta ütni a széket, de ezzel alkalmat adott Simonnak a támadásra. Az ágvári jegyző ügyes vágása végigsújtott a tolvaj jobb karján. Kesztyay ordítva ejtette le a kardot, pisztolyáért kapott. Előhúzni azonban már nem maradt ideje. Mindkét támadója rávetette magát, saját szíjával pillanatok alatt megkötözték. Hamarosan az értetlenkedő inas is hasonló sorsra jutott, félő volt ugyanis, hogy fellármázza a várost. Simon a fiókban talált keszkenőkkel bekötötte Dietrich és Márton sebeit, mindegyik jelentéktelen karcolás volt csupán.

– Ezzel megvolnánk, most viszont beszélj.

Kesztyay dühösen rángatta szíjait, de nem felelt.

– Marci, Marci, ha nem válaszolsz – biztatta Simon –, elviszünk Pozsonyba, és az országbíró úr ökegyelmességének az asztalára tesszük az iratokat s bizonyítékokat a többi lopásról.

– Nem loptam semmit! – mordult fel dühösen Kesztyay.

– Nocsak, megjött a hangod? Szívesen sorolom: nemesi levél, hitbizományi alapítólevél és a hozzá való engedély öfelségétől, egy tucatnyi levél és más kiegészítő irat, köztük az alapító úr és rokonainak családfája. Még tovább is soroljam?

Kesztyay belátta, hogy végképp elveszett, dühében és félelmében sírva fakadt.

– Mindent elmondok, csak ne adj át az országbírónak! – könyörgött megtörtén.

– Minden csak rajtad múlik – figyelmeztette Simon – mindent bevállasz-e, s utána eljössz-e velem Ágvárra?

– Hogy ott üssék le a fejem?

– Rútul eljátszottd az életedet, de azért megőrizheted, ha segítesz.

Kesztyayban feléledt a remény.

– De mi a biztosíték?

Simon elképedt.

– Még te kérsz biztosítékot? Ha nem jössz, csak annyi a választásod, hogy Pozsonyban vagy Bécsben akarod-e leütni a fejed.

Mindkét város bakója ügyes kezű, gyakorlott szakember volt, de valahogy mégsem volt jó válogatni köztük, már csak azért sem, mert ellenpróba nemigen adódott lehetőség.

A megtévedt joghallgató beleegyezett most már mindenbe, s a borospince egyik öreg hordója mögötti rejtekből előkerültek a keresett iratok. Simon fáklyafény mellett mindjárt át is nézte őket. Dietrich közben szemmel tartotta a volt barátot, a pallos árnyéka már sok emberből csinált „hóst”. Az iratok igazolták a gyanút, de sajnos mindkettőt. Bőven volt bizonyíték az örökösök ellen, de a kereskedők összejátszásáról is. Megdöbbenésére azt tapasztalta, hogy egy személynek mindkét okból érdeke lehetett a két kereskedő életének kioltása. Éppen annak, akire a legkevésbé gyanakodott. De a víz nem is ezért verte ki a pince hűvösében. A családfa ágas-bogas rajzából jól látszott, hogy még további három gyilkosság is előfordulhat, ha nem siet azonnal haza.

– Na, te szerencsétlen, megmentettem az életedet. Ha a gyilkos lator végzett volna szörnyű munkájával, te is sorra kerültél volna. S ha most nem viszünk el, két héten belül véged, akár odaadod neki a papírjaidat, akár nem.

Figyelmesebb vizsgálat után Simon rábökött a papírra.

– Melyik vett rá a lopásra, ez vagy amaz?

Kesztay szemével igazította el.

– De nem hiszem, hogy ő ölt volna. Van más módja is megszerezni azt a vagyont, nem kell oda gyilkol. Engem is meg akart valaki ölni, rám lőtt.

Dietrich, kérésére, előhúzta a fogoly tubákosszelencéjét.

Simon, bár azt látta, amit várt, mégis felkiáltott meglepetésében. Ahogy összemérte saját golyóbisával a merénylőét, azonnal felfedezte, hogy annak átmérője éppen egynegyed bécsi hüvelyk.

De vajon miért akarta egyszerűen megölni segítőtársát a lator?

10.

– Eddig rendben lennénk – zárta rá a kamra ajtaját Kesztyara Dietrich –, csak az a kérdés, hogy megyünk haza a foglyunkkal.

Simon megvakarta a fejét.

– Valahogy csak sikerül. Láttam egy hintófélét két szép lóval. Márton bizonyára szívesen kölcsönadja.

Urban a térképet nézegette. Ágvár bizony elég messze feküdt Bazinhoz.

– Hintón menjünk? Nem lenne gyorsabb és egyszerűbb hátason? Vagy attól félsz, megugrik a Marci?

– Attól nem nagyon, mert megértette, hogy csak Ágvárott van biztonságban a feje a nyakán. Sok a csomagunk is, meg ennek a nyomorultnak a holmiját is el kell vinnünk. Ezért, ahogy apámuramat ismerem, így nem fog morogni, hogy ha rabkoszton is, de ingyen etetjük Kesztyart – öntötte magába a lelket Simon, a világerő sem árulta volna el, hogy valójában magától a lovaglástól tart.

– Ez már igaz – egyezett bele Dietrich, aki szintén nem volt valami híres lovas. – Ha jókor reggel elindulunk és sietősen elintézzük a levéltári dolgokat, már akár Óváron éjszakázhatunk, és vagy kedd estére, vagy szerda délre Ágváron is lehetünk.

– Az pedig éppen a kellő időben van, s abból a jófajta rizlingből is ihatunk – zárta le a kérdést Simon, s indult a postaállomásra a váltófogatok ügyét elrendezni.

Itt igazolódott be, hogy ember tervez, a magas Haditanács pedig végez. Az állomáson ugyanis plakát hirdette, hogy megváltozik a postakocsik indulásának rendje, s a közelgő karácsonyra tekintettel minden úton lévő és szabadságos tisztnek legkésőbb huszadikán jelentkeznie kell a legközelebbi regimentparancsnokságon eligazítás végett.

Ha nem sietek – gondolta Simon –, a gyilkos bizony megugrik előlem, lehet, újabb rémtettet hagyva maga mögött.

– Nem olyan nagy a baj – vigasztalta barátja. – Pozsonyig együtt megyünk, a levéltárban csak te tudsz eligazodni. Ott szépen lovat bérelsz – ha igaz a feltételezésed, talán még akkor is idejében –, kedd délutánra hazaérsz. Mi meg megyünk a hintóval utánad.

Tetszett vagy nem, más választásuk nem volt, így hajnalban – alig múlt öt óra – átlépték a pozsonyi útra nyíló kaput. Egészen Racsáig eseménytelen volt az utazás, amikor Dietrich, aki magára vállalta a kocsis szerepét, hogy Simon a nagy lovaglás előtt pihenessen, gyorsan közeledő sűrű foltokat fedezett fel.

– Simon, Márton, nézzétek! – vágott a lovak közé. – Farkasok!

– Nézzük, nézzük, de csak innen a kocsiból – szellemeskedett Simon, de azért kimászott a bakra tájékozódni.

A látvány nem sok jóval biztatott. Jobbról, alig százszázhusz ölnyi messzeségben vagy húsz farkas közeledett. A lovak hiába szedték egyre

fürgébben a lábukat, gyorsan fogyott a távolság. Pozsony ugyan már alig egy magyar mérföldnyire volt csak, de hiába, a farkasok nemigen értenek a geográfiahoz, már közvetlenül a kocsi mögött loholtak. Utazóink nem annyira a maguk életét féltették – a kocsi biztonságot nyújtó vastag deszkákból készült –, hanem a lovakat. Ha a fogatot itt elvesztik, bizony gyalog kell bekullogniuk Pozsonyba, s ki tudja, mikorra sikerül újabb lovakat szerezniök. Ha tovább akartak jutni, fegyvert kellett ragadniok. Dietrich, a kiváló céllövő átadta a gyeplőt Simonnak.

– Hajts, ahogy csak bírsz, én majd távol tartom ökelméket.

Valamennyi pisztolyukat övébe tűzte, s felmászott a robogó hintó tetejére, összeszámolta a lövéseket: neki egy pár finom művű, duplacsövű pisztolya volt, mellé egy kisebb zsebpisztoly. Mártontól is zsákmányoltak egy hasonlót. Simonnak volt egy öreg, megbízhatatlan négycsövű velencei mordálya, ez összesen tíz lövést jelentett. Újratölteni nem lesz idő – állapította meg Urban –, utána a fejszéken, kardokon a sor, de hát azzal kell harcolnunk, ami van. Egyre fenyegetőbbé vált a veszély.

Dietrich bevárta, amíg a farkasok egészen közel értek, csak akkor lőtt. Az egyik ordas felvonított, félrehemperedett. A második lövés is talált. A farka egy pillanatra megtorpant, de rögvést újra nekilendült, ha lehet, még dühödtebben. Az újabb lövés és találat néhányat már jobb belátásra bírta, néhány toportyán lemaradt. Heten-nyolcan, a legeszántabbak – vagy tán a legéhesebbek – folytatták a hajszát, sőt egyik megpróbált előlről ráugrani a lovakra. Az apró zsebpisztoly csodát tett, a támadó egy pillanat alatt a kerekék alá zuhant a szeme közé kapott lövéstől. Ismét Dietrichen volt a sor. Most kiderül, tudnak-e Velencében pisztolyt csinálni, vagy csak a mérgekhez értenek – fohászodott.

A pisztoly jó volt, csak éppen öregeske. Négy lövésből három talált, de a negyedik cső virág módjára szétnyílt. Ennyi is elégnek bizonyult azonban, a farkasok lassan lemaradoztak, majd mindegyik kapott sebet. Urban visszamászott a bakra.

– Elfogytak, de legalábbis elment az étvágyuk. Hanem az a régi, szép pisztoly odavan.

– Kár – pattintott ostorával Simon –, még apám szerezte ifjúkorában. De az a fő, hogy leráztuk őket.

– Le bizony, sőt még maradt is két lövésem – dicsekedett Dietrich.

Az út kanyarulatában, egy dombocska kopár fái mögül egy pillanatra előbukkant a pozsonyi vár négy saroktornya. Itt már más utazókkal is találkozottak, parasztszekereket, kényelmesen dőcögő hintókat előztek meg.

– Jó kis utazás ez, farkaskalanddal kezdődik, s azzal is folytatódik – sóhajtott Simon. – Arról meg nem is szólok, mennyi kétlábú ordással találkoztam már az elmúlt néhány hét alatt. Setét dolgok derültek ki olyanokról is, akikre nem is gondoltam volna.

– Kőpatakyl Bélára gondolsz?

– Réá is. De nehéz elhinni, hogy ő lenne a gyilkosságok kiagyalója!

– Hiszen minden ellene szól, még Marci is az ő nevére bökött.

– Ez így igaz – hagyta helyben Simon –, valami azonban nem meggyőző ebben a kázusban. Mintha az idővel lenne baj. Trencsén azért elég messze esik a Dunántúltól, még egy olyan jó lovasnak is, mint Béla úr.

– Meg aztán – adta át a gyeplőt Dietrichnek – a nyomokból meg más jelekből én is, Ballió úr is magas emberre következtettünk. Kőpataky Béla pedig ellenkezőleg, alacsony termetű.

– Ám neki az öröklés miatt is, meg a borok miatt is érdeke volt Bartis úrra lóni! – emlékeztette Urban.

Simon megigazította a bundáját.

– Igaz, igaz. De én sehogyan sem tudom elképzelni, hogy ő lett volna az orvlövész. Nem olyan a jelleme. S ne feledd, nem csak ő gyanús!

– Ugyan már, Simon, ne légy lágy szívű. A pénz sok emberből csinált már orvgyilkost – rántott egyet a gyeplőn Dietrich.

– Nem tudom elhinni – rázta a fejét elkeseredetten Simon. – Ilyen ember nem lesz gyilkos haramia.

– Azt hiszed, lehetetlen? Most nyáron, nálunk Kőszegen a kovács egyszerre csak leütött egy kereskedőt, és megugrott a pénzesládájával. Komáromnál fogták el a vármegyei darabontok. Azelőtt meg soha egy hangosabb szót ki nem ejtett a száján.

– Hát igen, bűn volt mindig is, már Ádám óta – bölcsekedett az ágvári nótárius. A baj az, hogy bátran tehet rosszat, aki az emberek tunyaságára alapoz. Ha egy kicsit is agyafúrt, soha el nem fogják. Mire való az a sok pandúr is Bécsben? Nem a bűnöst keresik, hanem a gondolatra vetnének hámat, ha lehetne.

– Ha nem lenne bűn, nekünk sem kellene koptatnunk az egyetem padjait – vélte Dietrich. – Hanem most már pihenj, ha tudsz, még aludj is egyet, sokat kell majd még – ezúttal lovon – koptatnod az ülepedet.

Pozsonyban sikerült mindent elintézniük, Simon nem sokkal ebédidő után már el is vágatott a maga útjára. Dietrich, barátja kérésére még felment a várba a regimentparancsnokságra, de három körül már elindulhatott foglyával a pozsonyligeti révhez.

A nótárius három mérfölddel keletebbre ekkor már javában alkudozott egy révesszel, vinné át a Dunán. Úgy látszott, igaz lesz a közmondás, lassan járj, tovább érsz, mert a sunyi tekintetű révész sehogyan sem akart kötélnek állni. Végül képtelenül magas árért vállalkozott. A folyam közepén azonban egyszer csak meggondolta magát, keveselni kezdte a kapott három forintot. A ravasz azt gondolta, hogy a sietős úriember, ha ráijeszt, szívesen áldoz még néhány aranyat a célba jutásért. Fel is csillant kapzsi szeme, amikor Simon a tarsolyába nyúlt. Pénz helyett azonban utasa pisztolyt vont elő, és mindjárt a kakast is felhúzta. A révész rögvést mindent értett, csak úgy repült a csónak ezután.

Partot érve a mély és kissé olvadt hóban nehezen haladt a nótárius,

kénytelen volt egy Győr melletti csárdában megszállni. A nádtetős, kopott fogadó csaknem teljesen üres volt, amikor belépett, csak az ivó egyik sarkában iszogatott néhány pásztor. Az idegen láttán elnémultak, csak sokára kezdtek újfent pusmogni. A jegyző óvatosságból rézpénzzel fizetett, még ha így csak rosszabb szobát kaphatott is, a subák alatt ugyanis jól látszottak a fényes fejű fokok. Baj azonban nem történt, a társaság estére odébb állt. Simon, borát szürcsölgetve, hosszan gondolkodott az eddig végzett munkán. Hiába mondogatta magában, hogy nem tehet semmiről, mégis gyötörte az önvád. Órákon keresztül ült szemtől szembe a gyilkossal, gyanútlanul beszélgetett vele, még városbéli dolgokról is, mit sem sejtve.

Csoda, hogy még élék egyáltalán – gondolta, mielőtt nagy sokára elaludt.

Hajnakra fagyott. Nehezebb volt így elviselni a szemébe vágó szelet, ám a ló könnyebben ügetett. A jegyző Szent Márton hegye felé vette az utat, s mint mindig, most is megcsodálta a hétszáz éves kolostor szépségét. A postaállomáson lovat váltott, bekapott egy tányér gőzölgő birkapaprikást, s ment is tovább. Ravazdon a korcsmában megivott egy pint forralt bort, ez már hazáig melegen tartotta. Talán túlságosan is. Sokorópátka után, amikor lova megriadt egy lecsapó varjútól, majd a nyakát szegte, a ló meg eltűnt a sűrűsödő, korai alkonyatban. Jó fertályóra távol lett, amíg sikerült megfognia.

Néhány órányira vagyok már csak Ágvártól, de még összetöröm magam addig – bosszankodott.

A Kövér Henrik hétórás prédikációja épp a Kishídon érte. A kaput már zárva találta, ilyen időben sokszor már hatkor becsukták, úgysem jön már senki. Hosszas dörömbölésre került csak elő az ör.

– Ki légyen ily hangos? – kiáltott le mogorván a bástyáról.

– Mihály mester, én vagyok az, a nótárius! Eresszen be!

– Csakhogy újra itthon – enyhült meg a hang. – Rögvest nyitom.

Simon a gyors parolázás után egyenesen a városházára sietett. Bundáját a folyosón vetette le kutyafuttában, úgy jelentkezett a bírónál. A medvés teremben szokás szerint a bíró mellett ott ült még Menyhárt úr és Ballió szenátor is és – Simon nem akart hinni a szemének – a felkötött karú, sápadt Tarczali úr is.

– No, kedves fiam – ölelte át Tardy Ákos –, csakhogy itt vagy már. Mit végeztél, míg távol voltál?

– Jót is, rosszat is hoztam, apámuram, Tudom, ki lehet a gyilkos, de meg még nem fogtam.

– Be is van bizonyítva? – lépett a terembe Mándoki kapitány, szinte végszóra.

– Van bizonyíték, nem is kevés, hanem ne ülünk itt tétlenül, azonnal indulnunk kell.

A bíró meghökkent.

– Hová s mi célból?

– A Kőpatak-kúriába, megfogni a gyilkost!

– Ott lapul talán a gyilkos? – bolydult fel értetlenkedve a társaság.

A bíró behívott egy szolgálot.

– Azért ülj már le, s egyél valamit – nyomta le fiát egy székre.

Simon leült, de legszívesebben mindjárt le is feküdt volna aludni, úgy érezte, menten kiszalad a föld a lába alól.

– Nem lehet, bíró uram, lehet, máris elkéstünk, Ha meg nem, minden perc késedelem emberéletet követelhet. Kérem, intézkedjen apámuram, részletesen elmagyarázok majd mindent.

Az urak egymásra néztek. A bíró néhány pillanatnyi habozás után bólintott.

– Úgy legyen, kapitány úr, nyergeltessen egy tucat darabontot.

– Szalasszon egyet mindjárt Dávid mesterhez, jöjjön ő is – tette hozzá előrelátóan Harasztí szenátor.

Akárhogy siettek is, a lovasok összerelése jó háromnegyed órába is beletelt. Simon ezalatt egy kicsit pihenhetett, miután röviden beszámolt a nyomozás eredményeiről az apjának.

Hamarosan megérkezett az álmából felriasztott seborvos is. Simont meglátva csodálkozva kérdezte:

– Nem vagyok ugyan túlságosan kíváncsi természetű, de árulja már el, hol hagyta az én derék famulusomat, tudja, a Selymes Imrét?

A jegyző fáradtan nézett az orvosra.

– Kedves magiszter úr, engedje meg, hogy előbb ama gyilkost fogjam meg, az elkódorgott diákat majd csak utána keresem.

Az orvos furcsálkodott.

– Ha jól veszem ki, nem is találkozott vele?

– Nem én, elutazásom előtti nap láttam utoljára – nyomta el ásitását

Simon.

Dávid mester mutatójja köré csavarta szakállát, ami nála az erős izgalom jele volt.

– Ezek szerint nem jutott el magához? Nagy baj lehet, hiszen már több mint egy hete elindult Bécsbe.

– Akkor viszont nincs baj, megvan a fiú! – mosolygott Simon.

– Már hogy lehetne meg, ha egyszer nincs meg? – Az orvos nem értette a dolgot.

– Pedig egyszerű a dolog, Dávid úr! Én ugyanis nem Bécsben, hanem Pozsonyban voltam.

– De hiszen azt mondták, hogy a levéltárba megy!

– Ott is voltam, csakhogy a levéltárat, legalábbis az engem érdeklő részt, egynéhány éve Pozsonyba helyezték!

Az orvos a homlokához kapott.

– Örökké vádolni fogom magam, hogy figyelmetlenségem és feledékenységem miatt, nem, balgaságom miatt baj történt. Hogy is lehettem ilyen szórakozott – sopánkodott –, hiszen magam is hallottam a hivatalok áthelyezéséről.

Simonban feltámadt a kíváncsisága.

– Ne vádolja magát, doktor, inkább azt árulja már el, miért csinált futárt a jeles famulusból.

A mester fekete kaftánja mély zsebéből előhúzott egy kis szelencét, benne a két apró pisztolygolyóval. Simon fütyentett egyet. Körzöt, lupét vett elő – mindkettőt Pozsonyban vásárolta –, és a bírói asztal gyertyáinál alaposan megvizsgálta, mindkettőt. Azt tapasztalta, amit várt. Mindkettő a rejtélyes gyilkos fegyveréből kerülhetett ki.

– Jól vannak a múltkori csata sebesültjei? A betyár meg a többi? – kérdezte végül.

– Igen – hökkent meg az orvos a váratlan kérdéstől – mindegyik életben maradt, még az Alpár nevezetű is, ha életnek lehet nevezni a siralomházat. Volt időm ápolgatni őket, nem volt most semmi baleset vagy más efféle a városban.

Simon tarsolyába rakta a golyóbisokat.

– Magister úr, nincs oka az önvádra, nem késtünk el, legalábbis a leletek miatt nem. Ha előre tudom a vizsgálatok eredményét, tán hamarabb gyanakszom valakire, de tettét nem tudtam volna bizonyítani.

– Haszontalanul nyargaltattam volna világgá azt a szerencsétlen Imre gyereket?

– Nem, éppenséggel nem. E két golyóbis sok mindent tisztázott. A fiú meg értelmes, hamarosan hazatalál.

A beérkező darabontok köréjük tódultak, a bizalmas beszélgetés lehetetlenné vált. A zaj, a rohangálás, a városkapitány és a bíró harsány parancsszavai szinte elnyomták az orvos halk hangját, a zűrzavarban nem is tudta elmondani részletesen, hogyan is tett szert a két lövedékre. De úgy látta, a jegyzőt ez nem is igen érdekli.

Biztosan elmondták már neki az eseményeket – morfondírozott a teremtettző darabontokat figyelve. Ebben azonban tévedett felfedezéséről nem tudott senki, de Simon, aki most már ismerte az előzményeket magától is sejtette, miről is van szó. Beszélgetésre már amúgy sem volt idő.

A darabontok hosszas lökdösődés, káromkodás után nagy nehezen sorba álltak, sáros csizmáikkal összetaposva a medvés terem padlóját Mándoki gyors szemlélt tartott felettük, egyiket, aki alig állt a lábán, s ráadásul fegyvere is piszkos volt, hazazavarta. A fegyveresek zajos kivonulása után az urak is elindultak. Az orvost csak nem hagyta nyugodni Simon látszólagos közömbössége.

– Nem volt talán hasznos, hogy elküldtem a medikusomat?

– Dehogynem, magister, holnap mindent részletesen elmondok majd, de most másra van gondom.

– Mire? – faggatta az orvos. – Új fejlemények vannak netán?

– Lehetséges, bár ne lenne igazam – sóhajtott gondterhelten a nótárius. Többen voltak, akik nem hittek a nagy veszedelemben, mégis nyolc óra körül valóságos karaván indult el az órányira lévő Kőpataky-kúria felé. Jobb félni, mint megijedni – vélték. A város címeres díszhintóján utazott a bíró Simon

Menyhárt úr és az orvos társaságában, a másikon Ballió szenátor Mándoki kapitánnyal. A darabontok fáklyákat vágta, hogy úgy-ahogy láthassák az utat.

Alig értek fele járásnyira, amikor szemben is felbukkant egy fáklyás lovascapat. Vármegyei hajdúkra ismertek bennük. Tizedesük előreugratott.

– Megállj, hé! – emelte fel a kezét. – Nem szabad továbbmenni.

A hajdúcsapat fenyegetően körülállta a városiakat. A darabontok tizedese persze nem hagyta magát.

– Ugyan miért nem? Ihol jó őkegyelme, tekintetes Ágvár szabad királyi város főbírája és kísérete!

A hajdú azonnal hangot váltott, lekapta süvegét.

– Elnézéséért esedezem, nemzetes uram. Éppen Ágvárra tartunk a szolgabíró úr parancsaival, melyben több kérés foglaltatik.

A bíró kihajolt a hintó ablakán.

– Adja elő szaporán a kéréseket, mert szerfölött sietős az utunk.

– A nagyságos szolgabíró úr kéri a tekintetes bíró urat, hogy méltóztasson darabontokat és fegyveres polgárokat kirendelni a Kőpatak-kastélynak és környékének szemmel tartására!

A városiak döbbenet néztek egymásra, csak Simon sejtette, mi történhetett. Ki is ugrott a hintóból, s egy vezetéklóra kapaszkodott. A hajdúcsapat parancsnokának még volt mondandója, de ő már nem várta be. Annyit azért hallott, hogy az orvos után tudakozódott.

– Kéreti a szolgabíró úr ama híres doktort is elküldeni, ugyanoda!

– Elkéstünk, mégis elkéstünk! – kiáltotta Simon nem is törődve már azzal, hogy hallják-e még. Sarkantyúját a ló vékonyába vágta.

Tardy Ákos úr csak most jutott szóhoz.

– Az orvos itt van velünk, s magunk is a Kőpatak-házba tartottunk.

– Akkor méltóztassanak sietni! – kezdte rendezni csapatát a hajdú.

– De mi történt?

– Gyilkosság. Szörnyű, rút gyilkosság! – kiáltott egy hajdú.

– Ki ölt meg kicsodát? – döbben meg Menyhárt bácsi.

– Ma este, alig egy órája meglőtték szegény jó Kőpatak László urat. Tán még él, de nem sok ideje lehet hátra.

– Ki tette, ki tehette? – ugrott ki a kocsiból feldúltna Ballió szenátor úr is.

A tizedes keserűen ingatta a fejét.

– Ez a szörnyűség éppen. Gyilkosa nem volt más, mint tulajdon édesöccse, Kőpatak Béla.

11.

A Kőpataky-udvarházban nagy nyüzsgés, valóságos megyegyűlés fogadta Simont. A járás szolgabíróján kívül ott tüsténkedett Jánossy Kálmán úr, ama balemlékű vadászat résztvevője, két-három környékbeli nemessel együtt. A nótárius meghajolt a karosszékben trónoló nagy bajuszú, hármas tokájú szolgabíró előtt.

A meghajlás szögét mintha szögmérővel szabták volna ki, tiszteletlen biccentésnél több volt ugyan, de nem érte el a szokásos fokozatot. Abrudnay szolgabíró régi pereiben kemény ellenfele volt a városnak, de ezen a környéken már ő parancsolt.

– Nagyságos uram, engedelmével Tardy Simon, tekintetes Ágvár szabad királyi város nótáriusa vagyok, ki előreküldettem, hogy nagyságodnak jelenthessem, miszerint nevezett város tekintetes főbírája s több szenátora, nemkülönbén a kért orvos és fegyveres kísérete mihamarabb megérkezik – mutatkozott be a szolgabíró fülének oly kedves ékes latin nyelven.

A messzi Erdélyből elszármazott Abrudnay Gedeon csak úgy ültében fogadta a köszöntést, a fiatal jegyző apja sok borsot tört már az orra alá. Maga is Cicero nyelvén válaszolt.

– Sajna, mindhiába volt minden segítség és igyekezet, a kitűnő nemes, az oly sokra hivatott Kőpataky László úr immár nem lakozik a mi világunkban, de reméljük, gyilkosa mielőbb Veszprém főterén fejezi be rút életét.

A járás szolgabírójája bizonynal még jó ideig szónokolt volna, Simon azonban egy lélegzétvételnyi szünetet kihasználva közbevágott:

– A hajdú úgy mondotta, az eset az eddigi ismeretek szerint testvérgyilkosság. Vajon valóban így történt?

Gedeon úr habozott, megsértődjön-e, nem szokta meg, hogy szavába vágjanak. Mégis úgy döntött, ezúttal félreteszi a nemesi büszkeséget, mert most igen nagy szükség lesz a polgárok segítségére.

– Szó szerint így igaz, öcsém. Hanem hogyhogy már itt a bíró? Alig félórája indultak el csak a hajdúk!

– Tekintetes Tardy Ákos, a város választott elöljárója és a királyi személynök úr ökegyelmessége által megerősített főbírája – cirkalmazta apja összes címeit Simon – annak okáért sietett ide, hogy megakadályozza eme rémtett bekövetkeztét. Sajnos a gonosz úgy akarta, szándékát ne koronázza siker.

A szolgabíró nem válaszolt azonnal, díszes mentéjének csatjait nézegette. Amikor úgy vélte, a tüsténkedő ifjonc már kellően feszeng, csak akkor szólalt meg:

– Nagyszerű, hogy ennyire szíven viseli mindenki gondját-baját a tekintetes bíró úr, de ezen a környéken én bízattam meg a jog s az igazság szolgálatainak nehéz hivatásával.

Jánossy Kálmán úr, látva a beszélgetés elfajulással fenyegető fordulatát, a szolgabíró karjára tette kezét.

– Kedves barátom, semmi jogsértés nem történt, a városi urakat a legjobb szándék hozta erre, nem a jogbitorlás. Bizonytalán valahonnan hírért vették Béla úr rossz szándékainak, azért siettek ide.

Az agg nemes híres jogtudornak számított, tekintélye messze túlnőtt a járás határain, így a szolgabíró kénytelen-kelletlen engedett a jussából, sőt abba is beleegyezett, hogy Simon körülnézzen a gáztett színhelyén.

A nótárius élt is az engedéllyel, s mire a bíró és kísérete megérkezett, néhány dolgot már sikerült kiderítenie. A két fivér közül elsőként, még szombat reggel Béla úr érkezett meg.

Úgy látszik, kissé elhúzódtak az ügyei – gondolta a nyomozó –, milyen sietősen jutott Pozsonyba, napokkal előbb itt kellett volna lennie. Mi lehet a késedelem oka? – morfondírozott. Az idősebbik testvért, e királyi tábla bíróját később érte a hír, mert éppen úton volt Balassagyarmat felé, de így is berobogott saját hintáján szombat estére, ő is egyedül jött, családja nem lévén. A mindentudó Sztanek úr, az egyik szomszéd hosszasan ecsetelte, hogy miért nem nősült meg korábban, s most is miért fontolgatta még csak a házasságot. Simon alig tudott elmenekülni a pletykaáradat elől.

A két úr vasárnap először a temetőbe ment, a családi kriptához, utána gyászmisét mondatnak az esperes úrral, majd a családi kápolnában is a káplánnal. Béla úr ezután a szomszédok meglepetésére nem maradt otthon. Belovagolt Ágvárra, s az éjszakát is ott töltötte – tudomásuk szerint – a város által adományozott Püspök utcai házban, s csak a rémtett napján, délfelé tért vissza. Hogy mit csinált a városban, kikkel találkozott, a szomszédok nem tudták, erre csak a hamarosan berobogó szenátorok válaszolhattak. Mialatt a városbíró és Abrudnay úr ékes latinsággal szóval tartották egymást, Simon kifaggatta efelől Menyhárt bácsit és Ballió szenátort.

– Nem sokat láttam, a házában rendezkedett, hozatott néhány széket meg Hermanntól több tucat gyertyát – ingatta ősz fejét Menyhárt úr. – Mi is lakozik némelyekben?

– Hétfőn elvágatott Pápára az ulánusokhoz, bizonytalán csak jelentkeznie kellett, mert estére már visszatért. Milyen remek lovas! – csillant meg Ballió úrnak, a berlini huszárcsíny résztvevőjének szeme. – Bevált volna Hadik altábornagy úrnál is 1757-ben!

Haraszti szenátornak eszébe jutott még valami.

– Hogy visszajött, emlékszem, elment a postamesterhez, érdeklődött a postakocsi után is.

– Ez az! – csapott le a közben odaballagó szolgabíró. – Tudakolta, merre oldhatna kereket!

Ballió úr védelmébe vette katonatársát.

– Amilyen jó lovas volt, nem kellett neki sem postakocsi, sem postaló. Mint katona, sokkal fürgébb váltólovakat találhatott az őrállásokon.

– Az iránt érdeklődött tőlem – erősítette meg szenátortársa szavait Ákos úr –, hogyan, s mikor hozathatja ide a családját. Az asszonyfélének kellett a postakocsi.

– Nagyságos uram, uraim – összegezte Simon a hallottakat –, úgy látszik, hacsak ördögi gonoszsággal nem állunk szemben, Béla úr hosszas itt maradást tervezett, s arra is rendezkedett be.

– Igaz, ami igaz – néztek, egymásra az urak. – Aki gyilkosságot tervel ki, ráadásul szörnyű testvérgyilkosságot, nem hozatja a tett helyére családját, gyermekeit.

Gedeon úr mondta ki a szentenciát.

– Könnyen megeshet, hogy csak a gonosz indulatosság vezette tettében s nem az előre kitervelt gonosz szándék. De – emelte fel mutatóujját – akárhogy van is, ez szörny-tettét nem menti.

Simon lassan már beletanult a nyomozó nehéz mesterségébe, így néhány, ügyes mondattal észrevétlenül sikerült rávenni az urakat arra, hogy beszéljék el az est történetét. A szolgabíró visszaült trónusába sűrűn hörpölgötett poharából, majd széles karmozdulatokkal kísérve szavait, szónokolt:

– Itt vendégeskedtünk már második napja, mondhatom, szegény boldogult Benedek barátom bizonyonnyal örült volna annak, hogy mily kitűnő vendéglátó a fia. Maga jött el hozzám Pápateszérre, ahol éppen időztem, hogy a szükséges teendőket megbeszéljük. Egyébiránt László úr csendesen elüldögélt itt körünkben – ugye igaz, uraim? –, csak egyszer ment el, vasárnap, a misére. Kőpatakyl Bélát sem sokat láttuk, egészen a mai szerencsétlen vacsoráig.

Sztanek úr nagy műgonddal megtömkölte pipáját.

– Igen keveset szólt László úr, de melegen érdeklődött minden járásbeli újdonság iránt, mint aki maga is vissza akar ide térni, talán végleg. Ha sejtette volna, hogy ténylegesen is itt fog lakozni az idők végezetéig – sóhajtott fel színészies karmozdulatot téve. – Még a házassági terveiről is mesélt.

Jánossy úr, aki maga is a parázsfogóval mesterkedett, míg végre sikerült rágyújtania, nem állta meg szó nélkül.

– Nem is annyira ő mesélt, mint inkább te faggattad, kedves öcsémuram, ha meg nem bántalak. Édesatyja végrendeletéről volt inkább szó a mai vacsora közben is.

– Azt hiszem, kedves Kálmán barátom, te találtad fején a szöveget – ragadta magához ismét a szót a járás előljárója. – Délután, már azelőtt is, hogy a megtévedt Béla úr hazatért volna, erről folyt a disputa. – Szemmel láthatóan a jogászokdás ösvényére készült áttérni Abridnay.

Simonnak nem volt ráérő ideje, így gyorsan a tárgyra tért.

– Nagyságom uram, mennyi lehetett az idő, amikor Béla úr megérkezett?

– Mennyi is? Olyan négy óra körül járhatott – orrolt meg a gyors félbeszakításért a szolgabíró.

– Jól méltóztat sz emlékezni, nemzetes uram – helyeselt Jánossy –, nem sokkal később ültünk estebédhez, öt órakor – biccentett a kandallón álló porcelánóra felé. A táncoló parasztokat ábrázoló óra épp ekkor ütötte el a tízet.

Sztanek György megpödörte ritkás bajuszát.

– Előbb csendesen beszélgettünk, pipázgattunk, de később – lehetett vagy hat óra? – a két testvér bizony összeszólalkozott.

– Veszekedtek?

– Nem éppen, inkább csak vitatkoztak, de aztán László úr feljebb vette a hangot.

Simon a részletekre is kíváncsi volt

– László úr kezdeményezte hát-a veszekedést?

– Mondom, kedves fiatal barátom, akkor még nem volt semmi efféle – igazította helyre Sztanek úr. – Az idősebb testvér jogán hibáztatta Béla úr helytelen magaviseletét apja iránt. Azt mondta, hogy mindig csak szomorúságot okozott apjának macacsságával, újmódi dolgaival.

Felelemlette – lendült bele a szomszéd – a házasságát is meg azt, hogy nem törődött kellően előmenetelével. Mikor Bécsben járt, akkor is annak a Bessenyei György nevezetű testőrtiszt úrnak a színi darabját nézegette, pedig az udvar bizony helytelenítette ezeket! – borzadt meg.

A szolgabíró kegyesen leereszkedett az ágvári jegyzőhöz.

– Ezen kezdtek el veszekedni is. László úr szerint csak azért jött haza az öccse, hogy beüljön a birtokba. Béla meg azt kiabálta, hogy László ki akarja forgatni a vagyonából, s már régebben is ellene uszította apjukat. Ezért is kellett elmennie itthonról – így vádolta bátyját. Való igaz, Benedek barátom, isten nyugosztalja szegényt, nem kedvelte a bécsies módit – mérte végig Simon ruházatát rosszállóan Gedeon úr.

Simon legszívesebben már régen otthagya volna az urakat, de még valamit tisztáznia kellett.

– Azt mondják, néhai Kőpataky Benedek úr kitagadta különféle okok miatt ifjabbik fiát az örökségből.

– Rosszul tudja, öcsém – tiltakozott Abrudnay. – Pontosabban, valóban szó volt kitagadásról, de a gondoskodó és megbocsátó atya ezt visszavonta, amikor megszületett második unokája. Szegény nem tudta, kire pazarolja jóindulatát.

A nemesurak most már végképp áttértek a végrendeletek különféle fajtáinak megvitatására. Simon egy darabig még hallgatta a disputát, de mert semmi újat nem sikerült megtudnia, Menyhárt bácsit és apját hátrahagyva, elmenekült a pipatóriumból. Mindenekelőtt László úr szobáját sietett felkeresni.

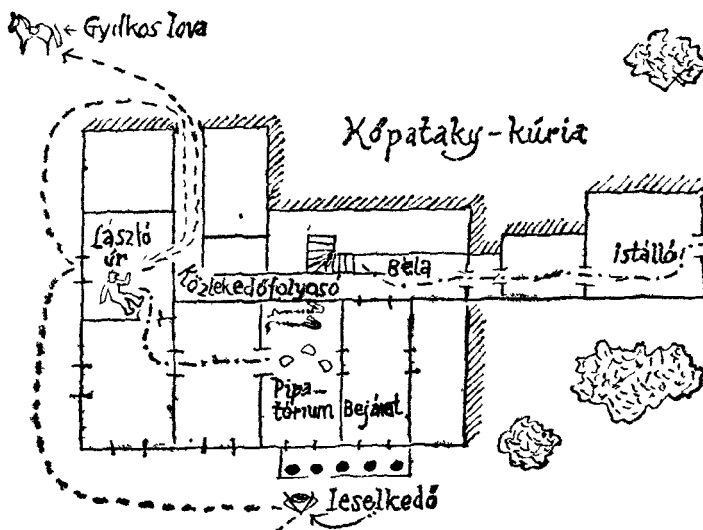
A szolgabíró titkárának válla fölött belepislogott a jegyzőkönyvbe. „Nemes és nemzeti Kőpataky László, a tekintetes királyi tábla bírása korosszékeiben ült, kezében szépen faragott pipájával s a Tripartitum kötetével, amikor is egy ismeretlen személy, ki kerüljön mihamarabb a földi és égi igazságszolgáltatás elé, belökte volt a kisdud szobácska ajtaját, s még azon pillanatban a védtelen úrra sütötte pisztolyát, minek következtében az áldozat a bal mellkasát ért lövéstől a rémesetet követő egy órával elhalálozott. A megboldogult csak egyetlen rövid percre nyerte vissza eszméletét, mikoron a következő szavak hagyták el ajkát; az úr által

leginkább” használt német nyelven: »ne jöjjön a katona« és később: »Béla öcsém, ne haragudjon senki«. A mondatok további részeit, mik tán megvilágosították volna pontosabb értelmüket, elnyomta a mindent lebíró halál közeledte.”

Dávid mester maga is megerősítette a jegyzőkönyvet, de saját halottkémi jelentése még nem volt készen, az ágyra fektetett holttest mellett tüsténkedett. Famulusa helyett egy idős asszony segédkezett szomorú munkájában, akinek fel-felcsukló zokogása is elárulta, hogy valaha ő volt a fivérek dajkája.

Simon alaposan megvizsgálta a szobát. Mintegy kétszer három öl területű volt a gerendamennyezetes szoba, az ajtó a rövidebb falrészről nyílt. Vele átellenben, a kályha mellett állt az a karosszék, amelyben László urat a halálos lövés érte, éppen háttal az ablaknak. Ha valaki belökte az ajtót, anélkül vehette célba az üldögélőt, hogy belépett volna a gyertyák fénykörébe. A mit sem sejtve olvasgató áldozat talán fel sem nézett az ajtó nyílására, joggal hihette, hogy csak az inas jön valamiért.

A nótárius körülmélt a szoba előtti folyosón. Egyik irányban a konyha felé nyíló keresztfolyosóba vezetett az út, a másik irányban a pipatóriumba lehetett menni. A takaros kúria bejárata innen, a dohányzó mellett lévő előszobából nyílt. A szokatlan elrendezés oka az volt, hogy a ház igen régen épült, az évszázadok mindig hozzátoldottak valamit. Ez lehetett annak is a magyarázata, hogy a pipatóriumot elkerülve, egy folyosó az istállóba is elvezetett.

Ily módon nem kellett ugyanis a sárban caplatni ahhoz, hogy a lovas bejuthasson a házba. A kellemetlen szagokat tágas szellőző és átjárószoba rekesztette ki. Az udvarház földszintjén tizenkét helyiség volt, ezek, szokás

szerint, többnyire egymásba nyíltak, a folyosó arra szolgált, hogy az inas kívülről fűthesse a díszes mívű cserépkályhákat. A földszinten kapott helyet a lakószobákon kívül a könyvtár, a pipatórium és az ebédlő is. Béla úr szobája fenn volt az emeleten, ahol összesen négy szobát tartottak fenn, főként a vendégek számára. Az ötfőnyi személyzet a konyha melletti kamrácskákban lakott.

Simon három kijáratot is megszámlált tehát, amelyiken anélkül lehet elhagyni a házat, hogy bárki is észrevenné a távozót. Érthető, hogy senki nem látta Béla urat elmenni abból a tíz emberből, aki a házban időz jelenleg is – gondolta a nyomozó.

Az ifjabbik Kőpatak fivér szobáján látszott, hogy hosszú évek óta senki nem lakta, a bútorokat még mindig védőhuzat borította. A berendezés már több nemzedéket is kiszolgált, egyszerű, régi darabokból állt. Az ablak alatt hevert Béla tömött nyeregátkája; a csákója és a köpenye az ajtó melletti fogason lógott. Az asztalon feküdt hosszú, egyenes dragonyoskardja és vaskos tarsolya. Simon nem törődve az illemmel, belenézett. A szokásos tárgyak – pipázószerke, egy könyv s néhány más nélkülözhetetlen apróság mellett bársonnyal bélelt pisztolytartót is talált a tarsolyban. A gondosan elkészített tartóban két fegyver számára volt hely, az egyik – nagy, kétcsövű katonai mordály – a helyén is volt, a másik – kisebb, egycsövű fegyver – azonban hiányzott. Simon kereste a golyóbisos szelencét is, de azt sem találta. Meglelte viszont Béla úr passzusát és erszényét is, benne csaknem háromszáz forinttal.

Egész kis vagyon – mormolta. Még szívesen vizsgálódott volna, de a belépő inas megzavarta. A meglett korú, sántikáló szolgán még mindig meglátszott a katonamúlt.

– Láttam a fényt, tekintetes uram, feljöttem hát megnézni, parancsol-e valamit – állt meg mereven az ajtóban.

– Nem, köszönöm – rezzent össze a jegyző –, azaz mégis. Mondja...

– Gáspár, kérem tisztelettel – hajolt meg az inas.

– Mondja, Gáspár, kend szolgált fel az uraknak a pipatóriumban?

– Igenis, szolgálatára.

– Mit látott-hallott a Kőpatak urak vitájából?

Az inas zavarba jött.

– Nehéz erről szólanom, de hát amúgy is tetszik tudni már róla. Igaz, ami igaz, igencsak összeugrottak.

– Máskor is megesett ez?

– Kérem tisztelettel, én a fiatalurakat nem láttam együtt már vagy tíz esztendeje, hiszen mindketten távol éltek innen. De a többiek mondogatták, gyermekkorukban nemigen szívelték egymást.

Simon jól látta, az inas őszinte, de nem szívesen mond rosszat gazdájáról. Nem is firtatta hát a dolgot.

– Előbb Béla úr ment ki a pipatóriumból?

– Igenis, valósággal kirohant. László nagyságos úr még időzött egy

darabig, tán két-három miatyánknyi időt, de aztán mondotta, visszavonulna, mert igen megfáradt.

– A lövést nem hallották a személyzeti fertályon?

– Nem, tekintetes uram, csak arra lettünk figyelmesek, hogy a vendég urak hátrarohantak.

Egyébiránt csak hárman vagyunk itthon, én meg a lovasz elöl voltunk, dadus meg – megbocsásson a szóért – teljesen süket. A kocsis meg a szakács Ágvárt vannak, vásárolni.

– Később még látta az ifjabbik urat? – kérdezte kissé már reményvesztetten a jegyző.

– Igenis, szolgálatára – készségeskedett a szolga. – A lépcsőnél találkoztam vele, puskával a kézben jött le az emeletről.

– Puskával? – döbrent meg a nótárius.

– Igen, a finom mívű kis madarászpuskájával. Kérte a ködmönét, az erdőre menne, mondotta. Mindjárt nyergeltetett is.

– Lekísérne az istállóba?

– Szolgálatára, uram – hajolt meg Gáspár.

Simon dohogott magában, az inastól néhány perc alatt többet tudott meg, mint a szolgabírótól és jeles kompániájától félóra alatt.

A kései óra ellenére a lovasz a szolgabíró deresét csutakolta, kelletlenül válaszolatott Simon kérdéseire, ugyancsak szeretett volna már nyugovóra térni. Mindazonáltal mogorván bár, de megmutatta, hol állott Béla úr lova. A rekesz mellett most is ott lógott a dragonyos mívesen munkált török nyerge.

– Szőrén ülte volna meg a lovat? – simította végig a finom szattyánbórt a jegyző.

– Nem a' – mutatott a lovasz az istálló távolabbi sarkába –, ott van ni, egy tucat vadásznyereg. Azokból vetett egyet a lovára.

Hiába volt a fénylő ezüstpénz, a lovasz felderült ugyan tőle kissé, de ennél többet nem sikerült kiszedni belőle.

A kúria hátsó traktusából nyílt a személyzet bejárója. Simon, kezében egy kétkarú gyertyatartóval, utóbb ezt vizsgálta. A konyha melletti kis ajtó nem volt bezárva, csak éppen betámasztva. Simon maga mellé tette a gyertyát, és letérdelt. Ahogy figyelmesebben nézte a kőpadlót, halovány, de éles körvonalú nyomokat fedezett fel, hasonlatosakat, mint az első gyilkoságnál.

Kegyes az idő hozzám, jókora sarat csinált az olvadás – örült meg a szerencsés leletnek. Óvatosan, hogy el ne törölje a lábnyomokat, négykézláb óvakodott befelé. A folyosó kanyarulatánál kis híján apjába ütközött, aki valamely emberi szükséglettől hajtva jött ide hátra.

– Hát te, fiam, mit vesztettél el? – érdeklődött a bíró nem kis álmélkodással a hangjában, látva a különös pózt.

– Én semmit, de a gyilkos itt hagyta bemutatkozó levelét! – mutatott a padlatra a nótárius.

A tekintetes bíró úr is nagy óvatosan térdre ereszkedett, megroppanó

derekát tapogatva. A csizmanyomok egyenesen László úr szobájához vezettek, ott sajnos már összetaposták őket. Szerencsére, ha még halványabban is, de kifelé menet is felfedeztek két-három árulkodó jelet, sőt a küszöböt egy helyütt sarkantyú karcolta meg.

– Fiam – nyögte a bíró feltápáskodva –, a galád erre jött be, és ugyanitt vitte is ki az ördög. Kövessük ökelmét künn is.

A sárban és a hóban könnyű volt felfedezni a nyomok folytatását. A lator a háztól harmincölnyire kötötte ki a lovát egy kis szénaboglya fedezékében. A sövény takarását kihasználva körüljárta a házat, s először a pipatórium ablaka alá kuporodott – olvasták ki a nyomokból, innen már a ház fala mellett osont hátra, bár egy farakás miatt el kellett távolodnia kissé.

Bizonytal a megjelenő gyertyafény mutatta meg, hol kell áldozatát keresnie, az ablakon át jól láthatott mindent, ami a házban történik. A két nyomolvasó maga is belesett a halottas szoba ablakán, ahol Dávid mester hivatalos jelentését fogalmazta. Azt is megfigyelték, az öblös karosszék csak a benne ülő lábát engedhette látni.

– Summa summárum – foglalta össze a bíró a nyomozás eredményét –, odébb ment a lator, a kisajtón keresztül egyszerűen besétált, lőtt, majd ahogy jött, odébb is állt. (Mint később megtudták, végül is mindegy volt neki, melyik Kőpatakya testvért öli meg.)

Simon tarsolyából egy darab papirost vett elő, s a nyomhoz mérte.

– Az meg mi, fiam?

– Emlékszik még rá, apámuram, hogy lerajzoltam a Bartis-portán, majd utóbb Tarczali úrnál is a merénylő lábnyomát?

– Hogyne, persze! Ez lenne az? – bökött a papírból kivágott nyomra a bíró.

– Ez, s mint láthatja is, teljességgel oly méretű és formátumú, mint az itteniek.

Valóban, még a bécsi csizmadiák három ötszöge is jól látszott a havon. A bíró fázósan ütögette meg karját, hiszen csak egy mentében jöttek ki a házból.

– Akkoron pedig be van bizonyítva Béla úr bűnössége, most is és a városunk béli esetekre nézve is – állapította meg elégedetten.

Simon előreengedte apját a hátsó ajtóból, csak bent válaszolt:

– Avagy éppen ellenkezőleg. Lehet, hogy ez igazolja ártatlanságát.

12.

A pipatóriumban még mindig a végrendelet alaki kellékeiről folyt az egyre tekervényesebb jogvita, Menyhárt úr, amennyire csak tudta, igyekezett álmoságát leplezni. A bíró az órára pillantott, már fél tizenegy is elmúlt, s azon kívül, hogy futárokat küldtek széjjel, még semmi érdemleges intézkedés nem történt.

Talán már nem is érdemes – gondolta –, a gyilkos árkon-bokron is túl lehet már. Mándoki kapitány a maga szakállára átkutatta a környéket, de a ténykedés alaposságára jellemző, hogy a szénaboglya mögött rejtőzködő gyilkos lovának nyomait nem fedezték fel. Felfedeztek viszont valami mást. Az istállóból – bár az érkező városi és megyei urak jócskán letaposták a havat – azért kivehetők maradtak a patkónyomok, éppen az átellenben fekvő Kopasz-hegy felé nyargalhatott el a lovas. A vármegyei uraktól elvonulva egy félreeső szobácskában egyeztettek eredményeiket a polgárok.

– Egyszerű a dolog, bíró úr – vélte Mándoki kapitány, aki szemmel láthatóan már eldöntötte, ki a gyilkos –, elvágattat a lator a hegy irányába, majd egy nagy karéjt leírva, visszatért.

– Nem lehet, hogy két lovas is járt erre? – vetette ellen Simon.

– Meglehet – vont vállat a kapitány –, de én úgy vélem, csak egy volt, az pedig Kőpatak Béla.

A bíró csillapítóan szólt közbe:

– Én nem vagyok vadászember, mint te, szenátortársam. Nem lehet valamiképp kitudni, melyik nyom a korábbi?

– Hát éppen lehetne, ha nem volna éjszaka, meg ilyen se tél, se tavasz, amikor minden hol olvad, hol meg fagy. Nem – tárta szét a karját –, most nem lehet bizton eldönteni még azt sem, egy avagy két lóról van-e szó.

– Lám, lám! – vágott közbe a halálosan fáradt nótárius a kellenél élesebben. – Mégis azt mondja, kapitány úr, csak egy lovas volt!

A kapitány keményen készült megválaszolni, de Ákos úr megelőzte a kirobbanni készülő perpatvart.

– Rendre! – süvített a hangja. – Nem elég, hogy itt késlekedünk, még ráadásul össze is vitatkoznak szégyenszemre?

Tardy Ákos ritkán parancsolt, de ha mégis, jobb volt szó nélkül engedelmeskedni.

– Bármeddig disputálunk is arról, ki lehet a gyilkos, ebben a szobában meg nem fogjuk, hacsak vissza nem imádkozzuk, mint némelyek a lelkiüket a pokolból – dörögte fojtottan. Sarkon fordult, visszarobogott a pipatóriumba, Simon és Mándoki lecsendesedve követték. A bíró egy kézmozdulattal megszakította Jánossy úr előadását, és a szolgabíróhoz fordult.

– Nagyságos uram, mily intézkedéseket méltóztatott foganatosítani a gaz lator kézre kerítésére? Azért vagyok bátor ezt megkérdezni, hogy magam s polgártársaim minden erőnkkel mihamarabb támogathassuk az üldözést, tekintettel arra, hogy bizonyosságot lertünk afelől, miszerint eme gyilkos

haramia öldökölt városunkban is – szólott ékes latinsággal. A szolgabíró bizony elszégyellte magát egy kissé, hogy kötelességére mások figyelmeztetik.

– Nemzetes főbíró uram, valóban kénytelen leszek igénybe venni minden felajánlott segítséget. Magam már iderendeltem a környékbeli csendbiztosokat. Nemkülönbön parancsot küldtem Zircre és Pápára is, onnan is igyekezzenek a hajdúk elreteszni az utakat.

Jó nagy szája van a zsáknak, nehezen dugjuk bele a rókát – gondolta a bíró –, ráadásul Ágvár felől nyitott, pedig a Kopasz-hegy mögött egyenesen arrafelé visz az út.

– Mi ez, esetben felajánljuk, hogy – nagy ívet írt le kezével Ákos úr – az arra eső vidéket darabontjaink és fegyvert ragadott polgáraink átvizsgálják. Remélem, még nem késtünk el.

– Magam is reménykedem, hogy hamarosan elfogjuk a testvérgyilkossá vált Kőpatakyl Bélát – helyeselt Abrudnay, s kisetett megsürgetni a hajdúk parancsnokait. Simon alig várta, hogy visszatérjen.

– Nagyságos uram, miből méltóztatik gondolni, hogy Béla lenne a gyilkos?

– Ki más lenne? – bosszankodott az örökös zaklatásért Gedeon. – Világosan kiderül minden tényből és körülményből, különösképp abból, hogy így elmenekült.

– Nem zárhatjuk ki azt sem, hogy valaki idelopózkodott, s az követte el a merényletet. Egy magas állású bírónak bizonyítva igen sok ellensége lehet – erősködött a jegyző.

A szolgabíró megfogadta magában, hogy nyájasnak fog mutatkozni.

– Ugyan, fiam! Hiszen ellentmondasz magadnak. Miért keresnénk másutt az ellent, ha itt van a házban, hiszen – emelte fel vastag mutatójúját – ki más volt László úr legnagyobb ellensége, mint az öccse?

– Szerfölött gyanús valóban, de azért, hogy ne essen még véletlenül se folt nagyságos uram közmondásosán alapos igazságszolgáltatásának hírnevén, méltóztatnék még egy-két dolgot újfent megvizsgálni, s ennek okáért néhány kérdést hadd bátorkodjak feltenni – bizonyította Simon, hogy nemhiába tanult retorikát is az egyetemen.

A szolgabíró hirtelenjében nem is értette, most vajon bókol-e a kötekedő fiatalember, avagy újfent akadémikodik valamiért.

– Kérdezz csak, öcsém, vizsgálódj, mindannyian lakat mögött szeretnénk tudni a pernahajdert.

– A dörrenésre azonnal hátrasiettek?

Abrudnay megvakarta tokáját,

– Nem, nem azonnal, nagyon halk volt, alig ütött zajt.

Menyhárt úr összeráncolta a homlokát.

– Itt a házban sütik rá valakire a mordályt, s nem hallani jól?

Gedeon úr egy pillanatig tanácstalanul nézett körül.

– Nagyon furcsa, hallottuk a lövést, de előszörre azt hittük, kint lőtt

valahol egy vadász. Még tanakodtunk is, milyen vadra mehet ilyenkor valaki, az erdőn. De ez nem is érdekes – legyintett –, ahogy kinéztünk az ajtón, még láttuk a szemközti dombon elvágtatni Béla urat.

– Milyen irányban? – hajolt előre izgatottan Simon.

– Jobb kézre, jól láttuk, mert éppen kisütött a hold – emlékezett vissza Jánošy úr.

Simon diadalmasan pillantott apjára. A bíró maga is megértette: a gyilkos lator tán szintén a Kopasz-hegy felé vette az irányt, de nagy kerülővel, hacsak később el nem kanyarodott másfelé. Maga elé idézte a háznak és a környéknek a képét. Többfelé sziklák meredeztek, és mély horhosok húzódtak. A városkapitány és Abrudnay bizony tévedtek, csak egy táltos hátán lehetett volna megtenni a jelzett utat fertályórán belül.

A beálló csendet a szolgabíró törte meg:

– A gyáva menekülés nem nemesemberhez méltó, ha már tett valamit, úgy vállalja az érte járó, törvény szerinti büntetést.

– Fejvesztve menekülhetett, hisz itt hagyta minden pénzét, iratait, fegyvereit – helyeselt Simon. – Vajon miért? – szegezte hirtelen a kérdést Gedeon úr mellének.

– Ugyan honnan sejdíthetném, mi jár a gonosz fejében? – vont vállat kissé mérgesen.

– Valóban, Simon öcsém, ne akadékoskodjon – szólt közbe Mándoki is –, megijedt, kapkodott, hát könnyen elfeledhetett effélét.

– Csakis ez történhetett. A nagy kapkodásban még saját, kéznél lévő finom nyergét sem volt érkezése lovára vetni, inkább tíz öllel odébb keresgél a könnyű vadásznyergék között megfelelőt – fordult a bíró szenátortársa felé, de azért szeme sarkából jól látta a szolgabíró dühtől elveresedő ábrázatát.

Simon már néma figyelt a vitára. Dávid mester, nem várva ki az indulás idejét, beöködött a terembe, s valamit Simon kezébe csúsztatott. A nótáriusnak nem kellett már sem nagyító, sem cirkalom, tapintásával bizton megismerte a hollandi pisztoly újabb lövedékét.

Az öreg kúria lassan olyan képet öltött, mint háború idején a vezérkar sátra. Futárok érkeztek jelentéssel, hogy Zircből és Pápáról hamarosan megindulnak a hajdúk és néhány fegyveres kisnemes átkutatni az erdőt, elzárni az utakat. Megérkezett Ágvárról is a hírnök, Tasnády és Zsámboki szenátorok elkezdték a hajsza megszervezését. Ballió úr és a kapitány maguk is elrobogtak, hogy személyesen irányítsák a kutatást, s bizonytalán már jó utat meglehetett a Veszprémbe küldött hírvívó is, hogy már kora reggel jelenthesse Kohonczy alispánnak a rémesetet. A kúriában hamarosan már csak a szolgabíró és kísérete maradt, mert Tardy bíró és kísérete lassan útnak eredt. Nem lehet mondani, hogy túlságosan tartóztatták volna őket.

– Inkább az éjszakai kocsikázás, mintsem reggelig szónokolni Abrudnaynak – egyengette fáradt csontjait a hintó kényelmes ülésén a városbíró. Arra is gondolt, hogy Simon hazafelé részletesebben is beszámol

hosszú utazásáról, de látta, erre igazán nem kényszerítheti fiát: alighogy elindultak, Simon valósággal eldőlt az ülésen, és pillanatok alatt elaludt. A bíró maga mellé ültette Menyhárt urat és az orvost.

– Hadd pihenjen, ennyit nem lovagolt öt év alatt, mint a napokban!

Menyhárt úr elgondolkozva vakarta meg a fejét.

– Mondd, kedves bíró uram, ha jól vettem ki, sem te, sem Simon öcsém nem hisz igazán Béla úr bűnösségében.

A bíró megfontolta a választ, de helyeslően bólogatott.

– Sok szól ellene, az igaz, de Mándoki barátomon kívül szerintem mindenki észrevehette a mentesítő okokat is.

– Hát ha ártatlan, akkor miért ez a nagy hajsza ellene?

A város előljárója ravaszksán elmosolyodott.

– Éppen ezért, Menyhárt bátyám! Ha netán tényleg nem bűnös, csak a városunkban bizonyíthatja ezt be. Ősi statútumunk szerint, melyet még az igazságos emlékezetű Mátyás király erősített meg, joggal ítélkezhetünk fölötte.

– Az ötödik paragrafusra gondolsz?

– Éppen arra. Mindenki, aki városunkban házzal rendelkezik, polgárnak tekinthető, magasabb kiváltságai csorbítása nélkül. Ezen paragrafus alapján polgártársunk Dávid magiszter is – fordult az orvoshoz.

– Amiért örökké hálás leszek! – hajolt meg ültében a seborvos.

– Mi tartozunk köszönettel nem egy eset miatt – vizsonozta a meghajlást Ákos úr. – De ne kerüljünk messzire Menyhárt bátyám kérdésétől. Ha nem mi fogjuk el az ifjabbik Kőpatak urat, beviszik Veszprémbe, tán ki sem hallgatják, máris viszik nyakazni.

Az orvos megigazította Simon lecsúszni készülő köpenyét.

– Ítélet nélkül végzik ki?

– Ha kell – legyintett a bíró –, egy fertályóra alatt megvan az ítélet is.

Dávid doktor gondolkodva simogatta szakállát.

– Bíró úr, e kérdésben bizonyára önnek van igaza, én csak egy egyszerű orvos vagyok, nem ismerhetem a veszprémi iuris prudentiát. De mit teszünk, ha végezetül mégiscsak Béla úr bizonyul bűnösnek?

Tardy Ákos összehúzta magán a bundát.

– Hát, magiszter, ez ugyan nem nagyon valószínű, de ha mégis így adódna, ott van a mi bakónk.

A seborvos nem válaszolt. A maga részéről az volt a véleménye, hogy a pallos még senkit sem tett jobb emberré, és az öreg Sándor hóhért már vagy két esztendeje kezelte csúz ellen. Korántsem lehetett benne biztos, hogy még elbírja-e egyáltalán a súlyos szerszámát.

– Az azonban bizonyos, hogy ügyének rendes kivizsgálását csak Ágvárt remélheti Béla úr – vélekedett.

Menyhárt úr is átlátta a bíró vetélkedésének ésszerű okát. Az üldöző csapatok felállításából következett, hogy a városi darabontok hamarabb megelhetik az üldözöttet; mint az ellenkező irányból érkező hajdúk.

Jóval napkelte előtt már teljes erővel megindult a kutatás és a hajsza. A polgárok három csapatot alakítottak; Mándoki kapitány, Nowak mester és Ballió szenátor vezetésével. Arról természetesen szó sem lehetett, hogy Simon is velük tartson, bár felrezenve megkísérelte a lóra szállást. Haza azonban végképp nem volt hajlandó menni, a városházán keresett egy kamrácskát, ahol egy ládára terített medvebőrön aludt végre néhány órát. A bíró őrt állított az ajtó elé, nehogy valaki óvatlanul felzavarja, így jócskán elmúlt tíz óra, amikor szemét dörzsölve megjelent a medvés teremben. Izgatottan kérdezősködött Menyhárt úrnál a fejlemények iránt, de az öreg sajtkereskedő semmi jelentősebb eseményről nem tudott beszámolni. Simont nemcsak a hajsza kimenetele foglalkoztatta, de aggódott Dietrich késedelmeskedése miatt is. Nem tehetett mást, a városháza konyháján egy furcsa formájú edényben valami fekete kotyvalékot főzött magának. Ákos úr furcsálkodva szaglászott a levegőben.

– Mi legyen ez a fekete tinktúra? – érdeklődött.

– Kávét főztem, atyámuram, jót tesz az ilyenkor – nagyképűsködött, pedig csak most tanulta Pozsonyban az újmódi kávécsinálás fortélyait. – Nem parancsol egy findzsával?

A bíró fintorgott.

– Nem én, ittam már ilyet sokszor, de keserű volt, mint a fene.

– Ha meg már keserű, én inkább sert iszom – sietett helyeselni Haraszti úr is.

– Akkor próbálják meg egy kis cukorral és tejjel elkeverni, nem lesz már keserű. Nem álmos tőle, aki issza egész nap – biztatta a jegyző őket.

Az idősebb Tardy kötélnek állt.

– Keverj nekem is egy csészével, de ha keserű, én bizony rád öntöm.

Menyhárt úr azonban nem követte, inkább hozatott Jónás úrtól egy korsó jéghideg sört, mondván, amíg van a korsóban, azért nem alszik el, hogy nehogy megmelegedjen, ha meg elfogyott, a bosszúság tartja ébren, miért is nem két korsóval hozatott.

De talán nem is lett volna szükség semmilyen mesterkedésre, mindenki feszülten figyelt a kapuk felé.

Délre járt már az idő, amikor rohan ám az őr a toronyból.

– Jönnék az erdőből – üvöltötte már a tér közepén –, jönnék, szekér is van velük!

Simon feledte a fáradtságot, rohant a lépcső alján várakozó lovászhoz. Csikós módra, a kengyelt alig érintve repült a lóra, és már vágatott is a sokadalmon keresztültörtetve a Nagyhíd felé. A tiszta napsütésben már messziről látszott, hogy Ballió szenátor csapata közeledik, s bizonynal szerencsével jártak, mert egy szekeret fogtak közre.

Még alig pirkadt, amikor az agg, de sasszemű Tasnády szenátor valamiféle mozgást észlelt a völgy túloldalán, Rögvest arra vették az irányt, Ballió úr természetesen nem mulasztott el „oldalbiztosító járőrt” kiküldeni –

így mondotta a csapat nem kis értetlenkedésére –, hogy meg ne lepjék őket. Főlöleslegesen óvatoskodtak. Alighogy közelebb értek a völgy mélyén csordogáló patakhoz, már jól látták, hogy két ló poroszkál a szemközti oldalon a kantárjukkal összekötve. A hátsón – konstatálták megdöbbenve – egy összekötözött férfiú utazott keszkenővel bekötözött szájjal, de az elülsőn is aléltan billegett a lovas a paripa nyakára borulva. Ahogy körülvették, őket, még inkább meglepődtek, a rövid bunda alatt mindkét ismeretlen katonamentét viselt.

A szenátor megálljt kiáltott; de a két furcsa lovas mozdulatlan maradt, csak a lovak álltak meg kedvetlenül.

– Halottak lennének? – suttozta Tasnády szenátor. Véres volt a fogoly és a fogva tartó egyaránt.

De nem. Az egyik lovas lassan felemelte a fejét.. A körülötte állók nehezen ismerték fel a fájdalomtól barázdált arcot. Kőpatakya Béla nézett rájuk vérekes szemekkel.

Ballió úr szaporán rendelkezett. A sebesülteket óvatosan leemelték a lóról, amennyire lehetett, bekötötték sebeiket. Tasnády szenátor két fiatal darabont kíséretében elvágtatott egy közeli tanyára szekérért. A jobbágy néhány forintért szívesen átadta a szekérért, még arra is vállalkozott, hogy elhajtsa Ágvárig.

Fürgén haladt a csapat Ágvár felé. Ballió urat, mint mindig, ha útról érkezett haza, megörvendeztette az emelkedőn magasló város képe, a templomok és a városháza tornyainak komor derűje. Még látta, hogy a hídon valaki veszettül vágat feléjük, a szembejövők alig tudtak elugrani előle, amikor szinte a semmiből – eddig egy kis tölgyes takarta őket – hajdúcsapat bukkant elő. Két minutába sem telt, már körül is vették őket. Vezetőjük, Badonyi Dénes hadnagy lecövekelt Ballió szenátor orra előtt.

– Kit hurcolnak ezen a szekéren? – kérdezte pökhendien, köszönés nélkül.

– Mi köze lenne hozzá? – kérdezett vissza hasonló hangnemben a szenátor.

A hadnagy nyújtogatta a nyakát.

– Az ott két sebesült? – nyomakodott előbbre.

Ballió almásderese a hadnagy csődőre felé kapkodott, lovasa alig tudta féken tartani.

– Ha sebesült, ha nem, ecsém, menj az, útról! – dühödt meg Tasnády úr. Badonyi rá sem nézett az öregre.

– Ez itt a gyilkos Kőpatakya Béla!

– Az meglehet, hogy ő Kőpatakya Béla, az meg, hogy gyilkos-é, majd elvállik.

A hajdú megragadta a gyeplőt.

– Parancsom van rá, ha bárhol megfogom, vigyem Veszprémbe!

Ballió szenátor határozott mozdulattal kirántotta a hadnagy kezéből a kantárt.

– Ha parancsa volt, miért nem teljesítette?! Kőpataký Bélát mi fogtuk el, nem maga!

A hajdú úgy vélte, lejárt a vita ideje, kardjához kapott.

– Nekem a szolgabíró úr azt parancsolta, hogy vigyem, hát akkor én el is viszem!

Kihúzni már nem volt érkezése, Ballió úr úgy vágott pecsétgyűrűs kezével orcájához, hogy a derék hajdúhadnagy bizony lezuhant a nyeregből, ami pedig igen nagy szégyen egy lovas katonára nézve.

Emberei pillanatnyi habozás után, parancsnokukat cserbenhagyva szerteszaladtak. Ekkor érkezett Simon a tethelyre.

– Szépen csinálta, szenátor uram! – kiáltotta már messziről.

Tasnády úr huncutul elmosolyodott.

– Ugyan, öregszik már az én Ballió barátom! Nézzék, már tápáskodik is a cudar!

– Hát igen – sóhajtott fel tetetett szomorúsággal Ballió szenátor –, a karom nem a régi már. Amikor 1757-ben Hadik altábornagy úrral megsarcoltuk Berlint, egy porosz dzsidást úgy sikerült képen törölni, hogy csákója elrepült, a lándzsát meg összetörte estében.

Simon, aki eddig tamáskodva fogadta Ballió úr regéit a régi háborúkról, szentül megfogadta, hogy ezentúl mindent elhisz neki. Most azonban sürgősen tovább kellett indulniuk, mert féltő volt, a hajdúk előbb-utóbb észreveszik, hogy túlerőben vannak, s megkísérlik erővel elragadni a foglyot. Azok azonban nem mertek semmibe sem fogni, úgy vélték, aki így mer viselkedni, annak bizonynal joga is van hozzá.

– Jól járt el, szenátortársam – helyeselt Tasnády úr, mialatt lassan közeledtek a hídhöz. – Tanulják meg ezek, hogy a polgár is ember. Ez a fickó már nem fog a városok jogai ellen kiabálni a megyegyűlésen!

– Ez bizonyos, de ha mégis, akkor nagyon pöszén, mert két fogát is a hóba pökte – büszkélkedett Ballió úr.

Simon hátra maradt a sebesülteket szállító szekér mellett. A két fogoly lassan felocsúdott egyébiránt nem túlságosan súlyos sebéből. Ahogy egymást méregették, jól látszott, ha nem lenne összekötve a kezük, bizony egymásnak ugranának. Simon egyelőre nem akart beszédbe elegyedni velük, hiszen még mindig nem tudta pontosan, vajon melyikük a gyilkos, ha egyáltalán kettejük közül az egyik az. Az éretlen gyanú felfedése csak bajt csinálhat – emlékezett vissza a nyomozás korábbi baklövéseire. Még szerencse, hogy a csapatból csak a szenátor urak ismernek minden körülményt pontosan, így nem lesz szóbeszéd tárgya a mai latorfogás. Addig legalább nem, amíg tisztában nem látunk – vélte. Hogy elkerülje a piac szájtáti tömegét, a sikátorokon keresztül vezette kis csapatát a városháza hátsó traktusához. Váratlan örömeben egyszer csak felkiáltott:

– Dietrich!

A vörös hajú jogászjelölt éppen most segítette le Kesztyát a hintóból. Márton kezén könnyű, inkább csak jelképes bilincs jelezte rab mivoltát.

Bátortalanul még inteni is próbált Simonnak, aki komoly, de nem elutasító bólintással üdvözölte.

A bíró sietett le a keskeny csigalépcsőn.

– Okosan cselekedtetek, akkora a tömeg a Piactéren, mintha már ma lenne a nyakazás. Szaporán mindenki, aki odavaló, kerüljön a tömlőcbe, a többiek meg jöjjenek a medvés terembe, fontos tanácsot kell tartanunk.

A két sebesültet leemelték a szekérről, a darabontok óvatosan pokrócra fektetve vitték őket. Ákos úr rájuk pillantott, de csak intett, menjenek tovább. Kesztyt is gondozásba vette egy törvényszolga.

– Na, gyerünk, ha kend is nem akar pokrócra kerülni!

Márton elkeseredetten pillantott Simonra, de az éppen apjának jelentette az eseményeket. A megtévedt jogász és őre utat adott a sebesültvivőknek. Keszty egyszer csak nem bírta tovább. Kitépte magát a darabont kezéből, és a foglyok felé ugrott.

– Átkozott Kőpatak, megbűnhődsz végre, velem együtt, lehet, de véged!

– Ha meg nem ragadják, bizony ráveti magát a fogolyra.

Dietrich éppen kulacsát nyitotta, amikor Keszty megugrott. Annyira meghökkent, hogy a bor kifolyt a túlcsordult pohárból. De valósággal megdermedtek a szenátorok is, csak a bíró és Simon néztek elégedetten egymásra. Dietrich hangját végre visszanyerve felnyögött:

– De hiszen ez...

– Jöjjön velünk, fiatal barátom – vonta magával a bíró, belefojtva a szót.

– Ezt ráérünk a medvés teremben megtárgyalni.

13.

A Latros egyetlen valamirevaló fogadójának, a Farkasúzőnek különterme rég látott ilyen csodát. Nem kevesebb mint húsz környékbeli asszony esett neki kopott falainak, padlójának különféle takarító szerszámokkal. Egy csapatuk a székeket vette gondozásba – néhányat most hoztak át a városházáról –, mások az ablakot mosták átlátszóra. Estefelé megérkezett Hermann, a gyertyás, és három tucat szép világítóalkalmatosságot adott át a munkálatokra felügyelő Zsámboky szenátornak. Az asszonyok csak akkor orroltak meg igazán a város elöljáróira, amikor nem sokkal később Menyhárt úr is megérkezett, Jónás úr kíséretében. A messze földön híres Fehér Barátokhoz címzett fogadó tulajdonosa fitymálóan nézett körül.

– Én tisztelem a hagyományt, de ide nagyméltóságú urakat hozni, tekintetes szenátor uram?! Nem a legjobb híret viszik a városnak.

A Farkasúző fogadó tulajdonosa, Ádám gazda csak vállat vont. Nála mindig telt volt az ivó. Csak akkor mordult fel egy pillanatra, amikor Jónás úr fehér kötényt végighúzva vizsgálta meg a kármentő tisztaságát. Haraszti szenátor azonban egy szemvillanással belefojtotta a szót.

– Nos, Jónás úr? – kérdezte.

– Nagyságra éppen megfelel, majd áthordatok néhány hordócska rendesebb bort meg tiszta poharakat – biggyesztette a száját leereszkedően.

Ádám gazda majdnem Jónás úr fejéhez röpítette a kezében szorongatott levesestálat, de hallgatott. Haraszti úr túl sokat tudott holmi adókésedelmekről meg effélékről, jobb volt nem handabandázni. És különben is – pillantott némi büszkeséggel egy látszólag jelentéktelen, de vastag ponyvával borított asztalra – ilyen sem a Fehér Barátokban, sem a Fekete Sasban nincs. A két szenátor intésére néhányan körülállták a terem közepén álló, padlathoz rögzített lábú asztalt. Haraszti szenátor úr vezényszavára egyszerre emelték le a ponyvát. Menyhárt bácsi maga fogott meg egy darabka prémet, hogy letörölje az öregségtől fekete asztal lapját. A többiek szájtátva nézték az asztalt és a lapjába belevágott kardot, melyeknek külön története van. A török időkben a város és a vármegye éppen haragban állt egymással. A viták és alkalmasint a csatározások már vagy másfél évtizede folytak egy hozzávetőleg tízholdnyi földdarabért. Az efféle torzsalkodás másutt sem ment ritkaságszámba, itt sem vetett rá ügyet senki sem, nem számítva persze azokat, akiknek hozzátartozóját megölték valamelyik összecsapásban. A kedélyes birtokvitának a török közeledte vetett véget. Thury György, a környék főkapitánya, megkísérelt rendet csinálni, de ez csak részben járt sikerrel, egy parcella, éppen amelyen egy kis útszéli csárda állott, még mindig vitatott jogállású maradt. A kapitány ide hívatta hát össze a peres feleket.

A fogadó hosszú asztalánál megint csak órákon át folyt az eredménytelen perlekedés a földdarab státusáról, mindkét fél megkötötte magát, Thury egyszer csak megunt a szalmacséplést, kardot rántott, s dühében rásújított az

asztal lapjára. A vitázok szétrebbentek, a kard meg valósággal beleragadt a fába. A krónikás feljegyezte a heves vérű kapitány kifakadását. (A fogadó falán lógó másolatból az esperes úr néhány magvasabb mondatot kihúzatott.) „...avagy legyen vége rögvest ezen fölös és fertelmes disputának, amikor nyakunkon az tereknek hada, ezen vágás léssen a határ... örök időkre, avagy mindenkinek feje vétetik egy szemhunyas alatt, Isten engem úgy segéljen!” Ezentúl az asztal egyik fele a városhoz, a másik a vármegyéhez tartozott.

Az elmúlt másfél század során sok minden megváltozott, kiépült errefelé a Szent Rita külváros, de a hagyomány megmaradt. Ha vita támadt a megye és a szabad királyi város között, itt a Farkasúzó fogadóban, ennél az asztalnál vitték dülőre a dolgot – feltéve ha sikerült. A bíró úr ennek okáért rendelte el a rendcsinálást.

– Oly biztos, miként a nap felkél, egykettőre itt lesz az egész vármegye, hogy elégtételt vegyen rajtunk. Fogadjuk őket illendően, akkor majd nem kíváncsoznak hamarost vissza hozzánk.

A város tanácsosai jól tudták, hogy ilyen főbenjáró bűnügyben a vármegye is hallatni akarja a hangját, a karácsony és az újesztendő közeledte pedig éppenséggel meggyorsítja az események folyását. Amire máskor talán hetek vagy akár hónapok kellettek volna, az most napok alatt is elintézhető – reménykedett Tardy bíró. Már csak azért is joggal gondolhatta ezt, mert megtudta, hogy január közepén össze fog ülni a megyegyűlés is.

– Körültekintő és bölcs uraim! – kezdte ünnepélyesen beszédet Ákos úr a medvés teremben, majd gyakorlatiasabban folytatta: – Maholnap, ha emberismeretem nem csal, legalább kéttucatnyi nagyúr fogja tiszteletét tenni városunkban, és egyik sem lesz elégedett azzal, ami eddig történt. Annyi pandúrt meg hajdút nyargaltattak szerte a megyében futárként, hogy minden rabló bízvást szabadon járhat-kelhet bárhol. Egy a reményünk, maholnap itt a karácsony, mindannyian igyekeznek majd hazafelé. Ha kellően megfontolunk jó előre mindent, néhány nap alatt berekeszthetjük a szörnyű bűnesetek kivizsgálását, és elítélhetjük a tetteseit is.

Erre egy kupa bort ürítettek, majd a bíró folytatta:

– Hogy minden úgy történjék, ahogyan azt mi szeretnénk, s megnyugodjanak a vármegyei nemesurak is, mindenki úgy tegye a dolgát, miként arról most itt határozunk. Lajosházy fiskális uram, kegyelmed előbányássa a városi kiváltságlevelünk összes vonatkozó passzusát, minden későbbi privilégiumunkkal egyetemben, amely az efféle bűnesetekre vonatkozik. Mándoki kapitány úr... Uraim, hová tűnt el szenátortársunk?

Mindenki önkéntelenül is a kapitány üres székére nézett. Tasnády úr a fejéhez kapott.

– Kint felejtettük az erdőn, ő még mindig a szökött latrot keresi valahol! Haraszi úr Simon füléhez hajolt.

– Tán nem is olyan nagy baj, hogy lovagol egy cseppet, már majd akkora a pocakja, mint nekem – suttogeta kajánkodva, de nem elég halkán.

A bíró pedig nem volt éppen tréfás kedvében.

– Kegyelmetek ne sugdolózzanak most, hiszen ha bakot lövünk holnap, abban nem kevés részük lesz kelmeteknek!

Tardy Ákos még hosszasan sorolta a teendőket, kijutott mindenkinek a tennivalókból. Simonnak csak késő délután volt érkezése arra, hogy részletesen beszámoljon mindenről, amit elvégzett. A tájékoztatás – Dietrich, Menyhárt úr és Dávid doktor kiegészítésével – némiképp megnyugtatta a város elöljáróját. Néhány nehéz kérdés azonban még mindig megoldatlan maradt. Szerencse, hogy ezek közül egyet a bíró úr időközben elintézett.

– A Körtvélyesdyekre most nem kell figyelmet fordítani, magam tárgyaltam néhány órát a gróf úrral, amikor Bécs felé utaztában megszállt a városban. Talán egyelőre sikerült egyet, mondom, csak egyet – ismételte nyomatékkal – elhárítani a reánk leselkedő veszedelmekből.

Estefelé, amikor a Latrosból verbuvált csapat még mindig csinosította a várost, fényezte a városháza helyenként már rozsdás díszzeit, almozta a fogadók istállóit, Simon kedveszegetten lépett ki a tömlöc ajtaján. Hiába faggatta a karcserben levő foglyokat, volt még nem kevés homályos pont a súlyos kázusban.

Kevés már az idő, lám, a pápai városbíró meg is érkezett a holnapi nagy tárgyalásra, hogyan lehetne holnapig fényt deríteni a hiányzó láncszemekre? – kesergett magában. Ha meg nem ragadják a kabátujját, bizony köszönés nélkül elmegy Tarczali Bertalan mellett, aki felesége karjára támaszkodva végezte köteles sétáját a Püspök úton. A sebesült szenátor nagy örömmel ölelte meg.

– Kedves öcsém, rám sem nyitod az ajtót, ámbátor tudom, sok most a teendő!

Séta közben beszélgettek egy fertályórát. Bertalan úrnak még mindig voltak fájdalmai, de nehéz vállsebe már gyógyulófélben volt, s kezét is tudta mozgatni. Simon megjegyezte:

– Kegyelmed már minden bizonnal részt tud venni a januáriusi megyegyűlésen!

Tarczali úr elmosolyodott.

– Mit keresnék én ott! Az efféle armálisos nemeseket, mint én vagyok, nem látják ott szívesen. Még a nagyatyám nemesi levele sincs otthon, Medárd atyánál tartom, a sekrestyében.

Mint akit kígyó csípett meg, úgy perdült meg Simon.

– A sekrestyében van a levél?

Tarczali úr meghökkent.

– Ott hát, az öreg páter azt mondta, nem fért már az irattárban. Van ott még jó néhány hasonló pergamen.

– Ezért nem leltem meg, amikor a hiteles helyi iratokat böngésztem!

Simon sebtiben elköszönt, és rohant a kolostor felé. A kapus fráter kelleetlenül nyitott ajtót, morogva közölte, hogy Medárd atyához csak félóra múlva lehet bemenni. Ahogy Simon letelepedett a lócára, nézelődés közben valami furcsát vett észre. A fráter – felavatását váró novícius – tett-vett a

portáján, tüntetően hátat fordítva a nótáriusnak. Valami minduntalan reá, pontosabban csuhájára vonzotta a jegyző tekintetét. Aztán egyszerre minden megvilágosodott. Simon felpattant, és engedelmet kérve elrohant a városházára, ahol néhány perc múlva abban a ládában turkált, amiben három vaskos lakat oltalmában a bűneset tárgyi bizonyítékait tartotta. A foglyoktól frissiben elkobzott dolgokon kívül sok minden hevert már az éberem őrzött vasalt tölgyfa ládában.

Egykettőre megtalálta, amit keresett. A különválogatott okmányok, a lányomokról vett papirosminták és természetesen a golyóbisokat tartalmazó szelece mellett ott hevert karikába csavarva a Tarczali-kertben talált kötél is. Simon magához vette, és két darabontot előparancsolva sietett vissza a kapucinusok kolostorához. Most már nem kellett várakoznia, Medárd atya éppen végére ért a litániának. Az öreg páter a kapusfülkében fogadta.

– Kedves testvérem, ne hibáztass a várakoztatásért, de tudod, igen szigorú a mi regulánk, a napirendet mindenkor pontosan be kell tartanunk.

Simon tisztelettudóan meghajolt.

– Sohasem bátorkodnék szent foglalatosságuk közepette betörni ide, ha a szükség rá nem szorítana. Most is néhány kérdés hozott csak e helyre.

Medárd atya kedvesen invitálta beljebb.

– Csak nem ama régebbi esetben tudakozódsz még mindig? Nem hinném, hogy még valami újat tudnék mondani, hiszen már az irattárunkat is felforgattad!

– Éppen ez lenne az egyik kérdésem, atyám. Minden régi irat a levelesházban van?

– Nem, nem fért ott el mind. Az ötven évnél régebbieket a sekrestyében tartjuk.

A jegyző az illendőnél egy kissé hevesebben faggatta az agg papot.

– Miért nem mondotta ezt akkor, amikor itt kutattam?

Medárd atya csak mosolygott.

– Egyszerű, kedves testvérem. Nem kérdezted. Te akkor csak az újabb okiratokat böngészted.

Simon elvörösödött, valóban így esett a dolog, a levéltáros testvér készségesen lekísérte volna a pincébe is, ha kéri.

– Bocsásson meg, atyám, valóban én tévedtem – mentegetőzött. – Akkor még más nyomot kajtattunk. Most nem lehetne megnézni?

A szerzetes sajnálkozóan csóválta meg a fejét.

– Holnap reggel minden további nélkül eljöhetsz, testvérem, de most már szigorú szilencium van. Igazság szerint nekem sem lenne szabad beszélgetnem veled.

– Akkor rögvest el is távozom, csak kérem, még egy utolsó kérdést, ha lehetne... – állt egyik lábáról a másikra Simon.

A pap, makacssága láttán, elnevette magát.

– Már egyetlen szó is vétek lenne, a további szaporítás csak fokozná bűnömet, ha nem lenne kivétel is a regulában sürgős életveszély esetére.

Most meg éppen ilyen ügyben nyomozol, nemde?

– Tisztelendő atyám bizvást fiskális lehetne, ha méltónak tartaná magához e hivatást – köszönte meg Simon a segítőkészséget. – Úgy hallottam, szilencium idején mindenki a cellájában elmélkedik.

– Igen – helyeselt a kolostor előljárója. – Kivételképp a templomban is lehet, ha azt én külön engedélyezem. A magányos meditáció ugyanis nagyon épületes...

A teológiai kitérőt Simon, némi furfanggal úgy állította meg, hogy könyökével lelökött egy könyvecskét az asztról.

– Prior atyám, ha valaki a cellájában meditál, nem kószálhat el észrevétlenül?

– Néha a fiatalabb testvéreknek tán eszükbe jut ilyesmi – somolygott a páter –, de nem sikerülhet. A cellasor egyetlen kijáratát én csukom és nyitom.

A pap egyre jobban furcsállta a kérdéseket, de nem akart a kíváncsiság bűnébe esni, majd csak kiderül, miért faggatja a jegyző – gondolta.

Simon előhúzta a kötelet.

– Ismeri ezt, atyám?

A pap arca felderült.

– Ó, mennyit kerestük! A három új páter egyikének szüksége lett volna rá! Ez a kötél csuhánk megkötésére szolgál, tudod, ebből szabjuk a cordát. Egyenesen Itáliából hozatjuk, nagyon finom anyagból fonják. De hogy került ez hozzád, testvérem?

– Egy gyilkosság színhelyén leltem, ezen ereszkedett a lator a kertbe, hol rémtettét elkövette – vált keménnyé Simon hangja.

Medárd atya keresztet vetett.

Dadogva szólalt meg:

– Ez nem lehet, egyetlen testvérünk nem tenne ilyet...

A nótárius részvétellel nézte a szemlátomást összeomló papot.

– Hol volt a helye ennek a kötélnek?

– A raktárban, a sekrestye mellett – válaszolt szórakozottan a páter.

– Honnan lehet belépni abba a kamrába? – firtatta Simon.

– Kétfelől, a sekrestyéből és a kert felől, mert ott tartjuk a kerti szerszámokat is.

Simon nyomon volt.

– Kulcsra van zárva az ajtó?

– Hogyne. A kulcsár páter, Johannes atya őrzi a párja meg Gergónél, a kertészünknél van, hisz ő akkor is dolgozhat, amikor nekünk tiltva van.

A prior kezébe temette az arcát, úgy felelt a kérdésekre.

– A kert a városfalra szolgál?

– Igen, hiszen már te is láttad.

A jegyző maga elé idézte a kolostorkert képét. A kertész ház a templom falához volt ragasztva, a mellette álló szín a városfalra támaszkodott.

– Atyám – kérdezte lassan –, milyen embernek ismeri a mindenesüket?

Medárd atya szemében könnyek látszottak.

– Értelek, testvérem. Gergely olyan, mint a többi ember, gyarló. Csak a jó fizetségért szegődött hozzánk három esztendőre.

– Menjünk le hozzá – kérte Simon.

Johannes atyát csak a szent engedelmesség nevében lehetett rávenni, hogy a kulcsokat elővegye, és vezesse a nyomozót és a priort. A kerengőről kis rejtekajtón léptek be a sekrestyéhez vezető folyosóra. A sekrestyében Simon futtában megvizsgálta az okleveleket tartalmazó vasládát. Jól látta, az egyszerű lakat nem jelenthet komoly akadályt annak, aki kíváncsi a benne levő iratokra.

A nótárius elkérte a kert kulcsát, maga nyitotta ki az ajtót. A gyertyát elfújva lopakodott a kertészház ablakához, a két pap némán követte. Az apró, kormos üvegablak keveset engedett látni, de kivehető volt, hogy a kertész még nem feküdt le, asztala mellett ül, előtte nagy borospohár.

Simon belökte az ajtót. Gergely ijedten meredt rá, keze a sarokban álló fokost kereste.

– Mit tetszik itt keresni? – rémült meg, amikor meglátta Medárd atyát is.

A nótárius észrevette, hogy a mindenes jócskán ivott, az előtte álló kancsó csaknem kiürült.

– Miért iszol annyit, félsz? – dörrent rá.

A kertész falfehéren tördelte ujjait.

– Nem, uram, csak úgy... Hát csak szabad... Megszomjaztam.

Simon a szegényes ágyhoz lépett, váratlan mozdulattal földre dobta a szalmazsákokat. Súlyos csörrenéssel egy zacskó arany hullott a padlóra.

Medárd atya rámeredt a pénzre, de a regula szerint nem érinthette. A jegyző viszont gyorsan felemelte a zsákocskát, tenyerével mérlegelte súlyát.

– Ez aztán szép summa. Honnan szerezted?

Gergely sápadtan figyelte, hogy a nótárius kibontja zsinórt. Az aranyak között egy rozsdás kulcs búj meg.

A kertész hátán folyt a víz. Johannes atya saját kulcsosomójára meredt, s megszegve a szilenciumot felkiáltott:

– Éppolyan, mint az okleveles láda lakatjának a kulcsa!

Simon komoran bólintott.

– Büntársad már a városháza tömlöcében várja ítéletét. Te is odakerülsz, amiért segítetted galád terve végrehajtásában, meglopva a kolostort, a testvérek bizalmával rútul visszaélve. Itt búj meg az orvgyilkos, akit te szabadítottál a városra!

Gergely nagy nehezen megszólalt:

– Nem, uram, segítettem, de nemcsak én. Kegyelmezzen! Medárd atya – borult térdre –, ne adjon ki a városnak!

A priornak meggörnyedt a válla.

– Ahol vétkeztél, ott bűnhődj. Imádkozom, majd az irgalmas ítéletért

14.

A kegyelmes personalis úrnak írott jelentés hosszasan cifrázta az ítékezés napjának reggelén egymás nyomában berobogó nagyurak címeit és rangjait. „Alig ütötte el az óra a kilencet, amikor érkezésével megtisztelte városunkat méltóságos báró Rohonczy Zsigmond, a nemes Veszprém vármegye alispánja, kíséretében nagyságos Bain Gyula kanonok úr, a királynő őfelsége kamarása, nemes és nemzetes Alszeghy István úr, valamint a nagyságos szolgabíró, nemes Abrudnay Gedeon úr. A fentebb mondott idő után igen kevéssel megérkezni méltóztatott ifjabbik gróf urunk, nagyságos Körtvélyesdy Mihály János, s a pápai vitézlő ulánus regiment parancsnoka, báró Hammer Egon ezredes úr, hogy csak a legelőkelőbbekről essen itt szó.”

A város kapujában négy alabárdos fogadta az érkezőket. Mándoki kapitány, a baleseteket elkerülendő, erre kiszemelt darabontjait már este bezáratta a városháza egyik termébe, nehogy valahogy boritalhoz férközzenek.

A bíró a pajzsos teremben üdvözölte az érkező urakat. Jobbján Sipos Károly, a jeles posztókereskedő, Pápa város bírójának foglalt helyet, mögötte díszbe öltözött sorakoztak a szenátorok és a céhek elöljárói. Tardy Ákos maga is díszruhát öltött, nyakában díszelgett aranyláncon a város címeres nagypécsettje. Amikor szólásra emelkedett, csend támadt a teremben.

– Abból a célból gyülekeztünk össze a mai nagy napon, hogy fényt derítsünk az elmúlt száz esztendő minden bűneinek legsúlyosabbikára. Ősi jogaink és hagyományaink szerint ítélni jogunk és kötelességünk a bűnösök felett, s mert ezen eset oly rendkívüli és súlyos, hogy a város magában nem gyakorolhatja igazságszótó hatalmát, kérem a nagyságos vármegye és a tekintetes szabad királyi város itt megjelenni méltóztatott jeles képviselőit, régi szokás szerint a Farkasúzó fogadó kardtermébe átvonulni szíveskedjenek, hol pontban déli tizenkét órakor az ítékezés nehéz munkáját megkezdeni fogjuk – szónokolt. A városbíró elődök megfeketedett portréi bólogatni látszottak a bíró ékes latinságát hallva.

A menet élénk érdeklődést keltett a hasonló látványossághoz nemigen szokott polgárok között, mindenki kicsődült az utcákra. A kapitány elrendelte, hogy minden ablakban integető fehérszemélyek legyenek, a tornyokra kitűzték a város kék-sárga lobogóját. Ballió szenátor még azt is szerette volna, hogy német mintára zenekar legyen a főtéren, de ezt a többség elvetette.

A Farkasúzóban a vármegyei urak a külső, tehát a hagyomány szerint a vármegyéhez tartozó oldalon foglaltak helyet, a szenátorok az asztal másik végén csoportosultak. A vendégek és az elöljárók a falak mellé állított székeken ültek, a város polgárai meg jobb híján az ablakokon bámultak befelé. Simon és Menyhárt úr még az utolsó pillanatokban is izgatottan rendezkedtek, de a harangzúgás elültével már minden a helyére került.

A város bírójának nyitotta meg a keménynek ígérkező tárgyalást:

– Nagyságos alispán úr, szolgabíró úr, tekintetes szenátus! A mai nap bizonytalán örök időkre emlékezetes marad kicsiny és jelentéktelen városom történetében, mert bearanyozza az érdemekben oly dús nagyurak jelenléte, miről minden időben a hála és megtiszteltetés érzésével eltelve fogunk beszélni. Illendő, hogy mikoron tanácskozni és majdan ítélkezni fog a város és a vármegye egyeteme, mindenekelőtt a kiváló és jeles vendégeink közül is kiemelkedő Rohonczy alispán úr szóljon hozzánk.

A jegyzőkönyvet vezető Lajosházy fiskális úr minden szót feljegyzett.

Simon is jegyzetelt, ám az ő papirosán csupán ennyi szerepelt: „Örülünk, ha itt vannak, még jobban, ha elmennek.” Az alispán körülményesen igazgatta díszes kezelőjét, mielőtt megszólalt volna.

– Nemes uraim, tekintetes főbíró úr, körültekintő és bölcs uraim, Ágvár szabad polgárai! Mióta a pogány török kiűzetett, s ennek immár majdnem száz esztendeje, béke és barátság honol vidékünkön, béke és barátság van a nemes Veszprém vármegye és a tekintetes Ágvár szabad királyi város között, mit nem felhőzött be soha semmi.

Menyhárt úr oldalba bökte Ballió szenátort.

– Nem emlékszik a koma, milyen zsinatolást csapott, amikor nem adtuk oda az Akasztódombot Körtvélyesdy grófnak.

– A békeesség egyaránt szolgálja a város, a vármegye és – emelte fel hangját Rohonczy – öfelsége, a királynő javát, kinek adjon isten hosszú életet!

E kenetteljes tirádára az egész terem talpra ugrott, és éljenezni kezdett, csak a kissé nagyothalló Tasnády úr késlekedett egy pillanatig.

– Ennek okáért igen nehéz, kellemetlen feladat számomra, hogy most egy olyan dolgot kell e gyülekezet elé tárnom – folytatta orációját a hangzavar elültével –, ami, ha nem tudnám, hogy ez lehetetlen, arra utalna, hogy némelyek itt e városban nem kívánják a vármegye és a város barátságát.

Illő szörnyülködő és helytelenítő mormogás után az alispán a levegőbe bökött.

– Mi is légyen ez az eset? A város egyes polgárai erőszakkal kiragadtak egy, a vármegye joghatósága alá tartozó nyilvános gonosztevőt az elfogására igyekvő közegek kezéből, s ezek hadnagyát kézzel illetve, annak súlyos sérülését idézték elő.

Az alispán elhallgatott, figyelve a hatást, de a várt helyeslés csak az asztal vármegyei oldalán hangzott fel. Beszédét most már kurtán-furcsán bevégezte.

– Mivelhogy az eset bizonytalán csak félreértésen alapulhat, kérem, a kellemetlen és haszontalan, nemkülönben veszélyes incidens okait tárjuk fel, s a barátságunkat elfedő fellegetek mihamarabb szétoszlatni ne habozunk.

A városbíró megvárta, amíg az alispán körülményesen helyet foglal, csak azután állt fel, hasonló körülményeskedés közepette.

– Mily nehéz nekem, egyszerű polgárembernek szólanom egy oly hadi és békebeli érdemekben szerfölött gazdag férfiú után, kit retorikai remekelése is csak Ciceróhoz mérhetővé tesz, s kinek jelenlétében magam

jelentéktelensége túlon túl is szemmel látható. Mégis – szorította látványosan szívére kezét Ákos úr – ellentmondásra kell vetemednem. Kérem tekintetes bírótársamat, Pápa város főbíráját, a nemes és kitűnő gyülekezetnek merészségem okait előadni szíveskedjen.

A pápai bíró a késő esti megbeszélés alapján már készen állt.

– A jogtudományunk legfőbb és helyettesíthetetlen elve, hogy világos és jól elhatárolt fogalmi legyenek tárgykörébe eső dolgokról, elsősorban az eljárásra vonatkozó szabályokról. Ennek okáért elsősül – mert a nagyságos alispán úr által éppenséggel ez tétetett panasz tárgyává – azt vizsgáljuk meg, jogos-e az az igény, hogy a fennforgó bűnesetben, mivel kapcsolatban itt, Ágvárt is történtek súlyos gaztettek, fentebb nevezett város ítélkezzen, azaz az igaznak, valamint a méltányosnak művészetét gyakorolja.

Sípos mester körmondatát elismerő hümmögés kísérte, a hallgatók nem tudták, hogy csaknem szó szerint másolta ki Simon tanácsára egy római jogi traktátusból. Az alispán meglepődött, Abrudnay szolgabíróra nézett. A szolgabíró arról egy szót sem ejtett, hogy ezek a polgárok ítélkezni is akarnak, ő csak a fogoly elragadását ecsetelte igen sötét színekkel. Ez bizony egészen más kázu s, fanyalgott Rohonczy alispán, kemény harc várható. A szolgabíró gondosan kerülte a tekintetét. A pápai bíró ezenközben folytatta:

– Ennek okából üssük fel a város kiváltságlevelét anno domini 1473, mit őfelsége, II. Ferdinánd legkegyelmesebben megújítani méltóztatott 1628-ban. Kérem fiskális uramat, olvassa fel az ide vágó paragrafusokat és articulusokat.

Lajosházy Mihály félretette a pennáját, felemelte az első pergament. Mindenekelőtt körbemutatta a régiségtől barna oklevelet, mindenki meggyőződhetett a pecsétek és az aláírások hitelességéről. Amikor a bíró úr az eredeti okiratok felolvasatása mellett döntött, s nem egyszerűen a kinyomtatott városi törvénykönyvet vettette elő, meg is mondta, mi vezérli ebben:

„Lássa az a Rohonczy, hogy mi már akkor is rendezett város voltunk, amikor az ő ükapja kondért tisztogatott a feketeseregben.”

Az ügyvéd ünnepélyes hangon olvasta a privilégiumokat biztosító okmányt.

– Ügyünket leginkább a negyedik articulus érinti:

„Hogy minden vita száműzessék, az, ki városi polgár, s akár a városban, akár azon kívül latorkodott, avagy nem polgár, de városbéli kárára rosszat tenni merészelt, s a várostól egy magyar mér földön belül a poroszló vetette rá a kezét, az kerüljön a város bírāja elé, s a tárgyaláson, ha óhaj t, legyen ott a vármegeye ura is.”

Az alispán már kezdte megérteni, hogy bizony itt másról lesz szó, mint amire a szolgabíró hívta. Egyelőre átengedte a szólás jogát Abrudnay úrnak.

– Jelen bűnesetben nemesembert gyanúsítunk, az pedig len nem tartozhat város joghatósága alá, uraim!

– Kivéve – vágott közbe Lajosházy úr, engedelmet kérően pislogva a

bíróra –, ha érvényes rá az ötödik articulus.

– Olvassa, de csak az ideveendőket. – Ákos úr nem akart időt hagyni a megyei uraknak esetleges ellenvetéseikhez.

– „Mindenki, hacsak jogaitól a szenátus meg nem fosztotta, polgárnak tekinthető, ha városunkban házzal rendelkezik akár öröklés, akár vétel, akár bármilyen néven nevezhető adomány útján – feltéve hogy sem erőszak, sem álnokság nem segítette birtokba jutását.”

A kérdő pillantásokra az ügyvéd készséggel magyarázattal szolgált a jogtörténeti bűvárlás okáról.

– Tudvalevő, hogy városunkba némely gonosztettel gyanúsított férfiak hozattak. A felsoroltak valamelyike mindegyikükre áll!

Abrudnay öregebb róka volt annál, hogy néhány poros oklevéllel el lehessen hallgattatni.

– Ügyvéd uram geográfiai jártassága bizonyonnyal kevesebb, mint a jogi, a Kőpatak-udvarház ugyanis jó két mérföldre van ide. De a fő kérdés az – csapott az asztalra –, hogy nemesembert csak rendes bíróság ítélete alapján lehet letartóztatni! Ez benne van már Werbőczy Tripartitumában is!

Ballió szenátor válaszolt a felbőszült szolgabírónak.

– A Kőpatak-kúria valóban messzebbre esik, de a bükkös, ahol megtaláltuk, már nem! – kiáltotta ingerülten.

– Így igaz – ragadta magához a szót csillapítóan a fiskális –, a Tripartitumhoz meg annyit, hogy mint nagy királyaink által megerősített statútumunk írja: „A városban lakozó nemesurak magasabb kiváltságaik sérelme nélkül a város igazságszító hatalma alá tartozzanak, különösképp főbenjáró bűnök és tettenérés fennforgása esetén, ha elsőként a város vetette rájuk kezét.”

Halk sugdolózás kezdődött. Egy idősebb nemes szomszédjához fordult.

– Még ha csak a latorra vetettek volna kezét! De szegény Badonyi Dani fogai bánták a jogvitát!

Sípos mester megköszörülte a torkát.

– Mint mindannyian hallhattuk, az ítélezés terhes, da felettébb fontos feladata megilleti Ágvár városát.

Mindenki csalódására a kitűnő posztós további szónoklat nélkül leült. Az alispán elkérte az okleveleket, elolvasta a vonatkozó passzusokat.

Éppenséggel lehetett volna vitatkozni néhány paragrafus értelmezéséről, mérte fel a helyzetet, de a lényeg változatlan marad, nem történt jogsértés. Abrudnay, aki a nemesi kiváltságok lábball tiprásával vádolta reggel a városiakat, ismét magán érezte a rosszalló alispáni tekintetet. Az alispán a következő pillanatban már ismét mosolyogva állt föl.

– Senki nem vonta kétségbe tekintetes uraimék jussát ítélet mondására – a hajdú ügyében majd máskor vitázunk gondolta közben –, mi csak azért siettünk ide, hogy az ősi szokásokon alapuló kiváltságlevélben foglaltak szerint részt vegyünk a tárgyaláson. Ha bármiben is más vélekedés támadt, arra csak azt mondhatjuk: *errare homini est*.

– Errare humanum est, azaz tévedni emberi dolog – kottyantott közbe a káplán úr, aki a latinul nem tudóknak fordította a beszédeket. Még évek múltán is eszébe jutott az eset, olyan sokszor ütötték el a régen várt plébánosi helyektől grammatikai jártassága miatt.

Az első összecsapás a vártnál jóval rövidebb idő alatt és kevés szalmacsépléssel zajlott le – vélték a városiak. A városi büntetőjog sokkal egyszerűbb volt, kevesebb bonyodalmas formát ismert, mint az országos, és költségei is jóval alacsonyabbak voltak. Az alispánnak sem volt ellenére a dolog különösebben, a kiváltságokon nem esett sérelem, s egyelőre ez volt a legfontosabb. A szolgabíró ugyan dúlt-fúlt mérgében, de nem mert ellenvetésekkel élni, félt, hogy újra bakot talál lőni. A városbíró néhány perc szünetelést rendelt el, jólesett kinyújtóztatni a lábakat.

Az orvos összehúzta kaftánját, a szél hirtelen feltámadt.

– A jogászi leleményt értem, de hol a politika?

A fiskális a vármegyei urak élénken vitakozó csoportjára mutatott.

– Ha ezeket most kirekesztenénk a tárgyalásból, óriási vita kerekedne belőle, nagy pör, talán még a nádor öngyméltósága is tudomást szerezne róla. – Az ügyvéd egy pillanatra elgondolkozott, számára igen sok pénz hozna a pör, ám a város kiváltságait kockáztatná benne.

– Így viszont a szenátor urak ítélkeznek, a vármegyeiek meg elmondhatnak mindent, ami szívüket nyomja. Ha részt nem kapnak is az ítélkezésből, mégis ott vannak. Ez a politika: megbékíteni őket, anélkül, hogy engednénk nekik.

A városháza előtt a darabontok kísérletet tettek arra, hogy távol tartsák azokat, akiknek semmi dolguk az ítélkezéssel. Sikerült néhány érdeklődőt lebeszélni a részvételtől, de a többség bizony benyomakodott a terembe. Nem lehetett mást tenni, a terem hátsó részében elkerítettek egy jó darabot a vendégeknek. A bíró úr nem engedte elküldeni az idegeneket sem.

– Vigyék csak hírét, hogyan s mi módon folyik az ítélkezés itt, Ágvárt.

Simon az ifjú gróf kísérete közelébe keveredett. A gróf – tizennyolc év körüli, pelyhedző állú fiatalember – kísérőjével érkezett bécsi utazásáról. A jegyző fülét megütötte a név: Colomann Henrik, az idős gróf szekretáriusa-volt a kísérő. Látva, hogy Mihály gróf az alispán és a titkár kíséretében néhány lépést sétál a Farkasúzó előtti terecskén, mielőtt a pár száz öles út kedvéért hintóba szállna, magához intett egy báméskodó suhancot.

– Akarsz egy ezüstöt keresni?

A fickó gyanakodva végigmérte.

– Előbb mutassa meg kegyelmed.

A jegyző előkotort egy fényes pénzdarabot.

– Ihol a pénz.

– Mi a dolog? – kérdezte a kamasz.

– Látod amott azt a szürke kabátos urat? – mutatott Colomannra.

– Én igen. Milyen sokáig nézzem az ezüstért?

Ez már sok volt Simonnak, de türtőztette magát. Papírt húzott elő, s egy

kis darab szénnel együtt a suhanc kezébe nyomta.

– Jegyezd meg, hova lép, s ha mindenki bement, rajzold ide, de pontosan, a csizmája nyomát, aztán rohanvást hozd a városházára. Meghagyom az őrnek, engedjen be.

Nem szívesen bízott meg a szemmel láthatóan nem mindig egyenes úton járó suhancban, de más megoldás nem volt. A fickó azonban, úgy látszik, becsületesebb volt a vártnál, vagy legalábbis a pénz nagyon kellett neki, mert még el sem helyezkedtek a városháza pajzsos termében, amikor Simonhoz furakodott.

– Ehol a rajzolat, a jobb is meg a bal is, mert nem mondta, melyik kő.

Simon szó nélkül és örömmel fizetett. A suhanc nem csapta be, maga is jól megnézte a titkár lába nyomát, csak éppen lerajzolnia nem volt módja.

A szolgálak szaporán töltögették a kupákat, Jónás úr felügyelete alatt kis tálkákon sonkát, süteményeket hordtak körbe. A hosszadalmas helyezkedés és koccintgatás után a városbíró szólt ismét:

– Nagyságos és tekintetes uraim! Eleink dicséretes rendelése, hogy a főbenjáró bűnperekben a bíróság a szabad királyi város szenátusából álljon, s előlülője a város személynök úr által megerősített főbírája legyen.

Mindenfelől helyeslő hangok hallatszottak, csak az alispán gyanakodott, hogy ismét valami ravaszság készül. A bíró beszéde azonban látszólag ártatlanul folytatódott:

– A szükség és a gonoszság lehetlenné teszi, hogy bíróságunk szabály szerint felállhasson, hiszen három szenátortársunk érintett az ügyben: Tarczali Bertalan úr majd áldozatul esett, Haraszi Menyhárt és Mándoki kapitány úr pediglen mint nyomozók vettek részt a súlyos latorság földérintésében. Így csupán nyolcan maradtunk, kik ítélkezhetünk, a státútum azonban világosan előírja, miszerint páratlan számú esküdt szükségeltetik. Mit tegyünk? – nyúlt a vaskos jogkönyv felé, és felütötte egy helyütt. – Írva vagyon, hogy ily esetekben bárkit, ki városunk érdemdús polgára, a fentebb említettek szerint meghívhatunk esküdttársunknak.

Zsámboky szenátor kért szót.

– Mivel érintve van a vármegye is, javallanám, a megyében is tekintéllyel bíró esküdtet hívjunk meg a tanácsba.

– S ki légyen az? – töprengett hangosan Ballió úr.

– Nagyméltóságú gróf urunk, Körtvélyesdy Mihály János úr! – adta meg a választ Zsámboky.

A meglepetéstől nagy zúgás támadt a teremben. Az alispán és a szolgabíró elképedten bámult egymásra. Jog szerint nem volt hiba a meghívás körül, a státútum szerint a gróf e tekintetben kétségtelenül a város egyeteméhez tartozik, de maga az ötlet elképesztőnek tűnt. A kemény politikai harcokban megedzett Rohonczy Zsigmond átlátta a ravasz fordulat értelmét is. A gróf részvétele a bíróság munkájában jócskán megemeli majd az ítélet tekintélyét is, nehéz lesz utólag megtámadni. Ha megakadályozza viszont Mihály úrfi részvételét a bíraskodásban, a városbíró meg sem áll a

személynek úrig, s a királynő újabban támogatja a városok gazdagodását.

Mindenki az ifjú grófra tekintet, akinek arcán egyszerre látszott a góg, a hiúság és az öröm is. Haraszi szenátor elgondolkodva figyelte, amint sugdolózva szót vált kísérőjével és az alispánnal.

Milyen ifjú – gondolta –, s milyen szerencsés. A születés mindent meghoz, nem kell sem univerzitás, sem hadi tapasztalat néki!

A néhány percnyi tanakodás után az ifjú földesúr beleegyezően bólintott.

– Érett megfontolás után úgy döntöttem, hogy az engem érdememen felül ért megtiszteltetést köszönettel elfogadom.

Előző éjjel, a medvés teremben a bíró így indokolta ravasz ötletét:

– A szavazás titkos, az ifjonc azt szavazhat, amit akar, szavazata csak egy a kilencből. Ha az alispánnak időt hagyunk a megfontolásra, ki tudja, kit varr a nyakunkba.

A bíróság megalakítása is várakozáson felül könnyen végbement. Ha a szembenálló felek nem ily készségesek persze – ki-ki a maga érdekét követve –, ez a procedura hónapokig elhúzódhatott volna.

A pincérek és a szolgák újfent bort hordtak körbe, s porcelántégelyekben finomra pácolt külhoni pipadohányt kínálgattak a dohányosoknak. Némi mocorgás és helycserék után nem volt immár akadály a érdemi munka megkezdésének.

Mindenki ünnepélyesen felállt. Két ifjú írnok a bíró vállára terítette prémes szegélyű kék-sárga köpönyegét, ezüsttálcán jelképes értelmű pálcát helyeztek el asztalán.

Belépett Sándor bakó is, ősrégi veres csuklya borult fejére. Pallosára támaszkodva megállt a bíró mögött.

A bíró dörgő hangon szólt:

– A tekintetes szabad királyi város egyetemének bírósága ím előállott. Ki kíván vádat emelni előtte?

Abrudnay hasonló ünnepélyességgel válaszolta

– Megvádolom gyilkolással és más latorsággal nemes Kőpataky Bélát!

– Akarja-e a vádlott előállítását?

– Akarom.

– Úgy legyen.

A bíró jeladására mindenki leült. A bakó pallosával háromszor a földre ütött, úgy kiáltotta:

– Nemes Kőpataky Béla, lépjen a bíróság elé!

15.

A megidézett vádlott botra támaszkodva, egy darabont kíséretében lépett a terembe. A feszes nadrág alatt jól látszott a kötés.

Kérésére a bíróság engedélyezte, hogy ülve hallgassa meg Abrudnay úr vádbeszédét.

– Eme nemesi címére méltatlan lator ezen esztendő novemberének negyedik napján ismeretlen okból megölte e város tekintetes polgárát, Bartis Vince urat. Ugyanezen hónap tizennyolcadik napján merénnyt követett el Tarczali Bertalan úr ellenében is. Ez azonban bízvást eltörpül szörnyűbb vétke mellett: mindössze néhány nappal ezelőtt a bűnök legsúlyosabbikába, testvérgyilkosságba esett. Hogy mi legyen mindezen gonoszságok forrása? Nem hinném, hogy tévedünk, ha az újmódi divatokkal s a pénz mindent lebíró éhségével magyarázzuk meg őket.

A szolgabíró magával elégedetten ült vissza helyére.

A bíró Simonhoz fordult.

– A kirendelt nyomozati inkvizítor úr kíván-e szólani avagy kérdéseket föltenni?

Simon felállt.

– Igenis, tekintetes főbíró úr. Ha tisztem nem akadályozna ebben, mindenekelőtt a szolgabíró urat kérném meg, tárja gyarló elménk elé azokat a bizonyító erejű tényeket, mik a vádlott bűnét igazolják.

Abrudnay vasvillaszemeket meresztett a nótáriusra, aki azonban zavartalanul folytatta mondókáját:

– A tények feltárása és a bíróság elé vitelük azonban ránk bízott, Mándoki kapitány úrra, Haraszi szenátor úrra s reám, míg a következtetések levonása a nálunknál érdemesebb vádló urakra.

A bírónak tetszett ugyan a szolgabíró megleckéztetése, de most már figyelmeztetően intett, nem szabad tovább feszíteni a húrt.

A nótárius a vádlotthoz fordult.

– Ön nemde von Strahlenberg tábornok úr szárnysegédje?

– Igen – felelt készséggel a vádlott –, immár három éve van szerencsém betölteni ezt a hivatást.

– Kőpatak úr, ez nyilvánvalóan azt jelenti, ön köteles mindenkor kísérni a tábornok urat?

A megvádolt tiszt helyeselt.

– Hacsak kivételesen el nem enged maga mellől, vele kell lennem, akár Bécsbe vonul, akár a végeket vizitálja, mint most, ősszel is.

A szolgabíró közbekiáltott:

– Ne bújjon a tábornok úr háta mögé!

Mándoki kapitány szaporán csatlakozott Gedeon úrhoz:

– Bizonyítékot követelünk, mondani mindent lehet!

Simon hálásan pislogott az ajtórésen bekandikáló Dietrichre. Az előtte fekvő tarsolyból egy iratot vett elő.

– Uraim, ez itt a nagyméltóságú Haditanács jelentése a legkegyelmesebb Helytartótanács számára, miben tudósítják a tanácsot, a honunkat is érintő katonai mozdulatokról. Kérem, a tekintetes bíróság méltóztasson a megjelölt részt megtekinteni.

A bíró átfutotta a Pozsonyban nem kevés furfanggal megszerzett hivatalos okiratot, majd a legifjabb bírótársnak, Körtvélyesdy grófnak adta tovább. Mihály gróf erős német akcentussal olvasta a latin szöveget.

– „Ezúton azt is közöljük, hogy lovag von Strahlenberg tábornok úr szemleútján felkereste Trencsény, Turóc és Árva vármegyék valamennyi várát, erősségét és katonai táborait, s megvizitálta azt is, milyen állapotban leledzenek az ott telelni készülő katonák. Ezen hosszú, de igen alapos szemle szeptember hónaptól november végéig tartott, s a tábornok urat belsőbb tisztjei, úgymint nemes Tóvizy Eduárd ezredes úr, gróf Domszky András őrnagy úr és nemes Kőpatak Béla kapitány úr kísérték el.” Eddig szólt a megjelölt rész – tette le a papírt a gróf.

– Kőpatak – súgta egy német vendég a mellette ülő Nowak mester fülébe –, milyen nehéz kimondani az efféle neveket. Németül mit tesz ez?

Nowak úr szórakozottan lefordította.

– Steinqueller vagy Steinbacher, illetve, hogy nemesről van szó, von Steinbach avagy von Steinquelle. Úristen! – kapott a fejéhez. – Vajon a bíró úr is tudja már?

A bajor utazó értetlenül pislogott, nem értette a dolgot.

– Mi a baj? Mi történik amott?

Nowak úr megszokta, hogy ne kételkedjen a bíró bölcsességében, így türelmetlenül leintette a mellette ülőt, inkább a tárgyalást figyelte. Az egyértelmű bizonyíték hatására a szolgabíró kénytelen-kelletlen visszavonta a vádat, már ami a városbéli gyilkosságokat illeti. Az alispán magához ragadta a szót:

– Örömet hallom, hogy a vádlott mentesül a reá irányuló gyanú egy része alól. Sajnos azonban még mindig éppen elegendő okunk van arra, hogy testvérbátyja rút megölésével vádoljuk. Bárha ez alól is sikerülne felmentenünk – sóhajtott fel álszentem.

Simon kissé heveskedve közbevágott:

– Nagyságos uram, igen könnyen bizonyíthatom, hogy nem Béla úr a tettes.

– Nono, az azért nem lesz olyan egyszerű – figyelmeztette Ákos úr.

– Kérem a nagyságos alispán úr és a bíróság bocsánatát – hajolt meg a jegyző észbe kapva. – Néhány faktumra szeretném felhívni az urak figyelmét.

– Hallgatjuk! – biztatta Tasnády úr.

– Szerfölött valószínűtlen, hogy ha Béla úr elmenekül, hátrahagyja minden iratát, pénzét, fegyverét és kitűnő paripáját is.

– Recte – hagyta rá Rohonczy –, ám a tarsolyból hiányzó pisztolyra van-e magyarázat? – bökött a Kőpatak-házban felvett jegyzőkönyv megfelelő

passzusára.

Simon elővette a kérdéses fegyvert.

– A megvádolt úr zsebében megtaláltuk a pisztolyt. A tapasztalt vadászok megállapították, bárki ellenőrizheti, hogy meg van töltve, s hetek óta nem is lőttek vele.

– És a madarászpuska?

– Három öl távolságról bizonynal átütötte volna az áldozat testét. S még valami. A gyilkos nyomai befelé mutattak a házba. Ha Béla úr a tettes, az istállón keresztül kellett kimennie, hátrafelé megkerülni a házat, mert ha előremegy, megtaláltuk volna a nyomait a kertben is.

– Csak így történhetett – kapott a szón az alispán, nem is sejtve a kelepcét.

– Ez esetben át kellett volna másznia a pajtán és a két kerítésen, ennek viszont nem leltük nyomát sehol.

Bármennyire igyekezett is visszafojtani a nevetését, Ballió úr furcsát nyikkant a nagyúr zavarát látva. Köhögéssel igyekezett leplezni tiszteletlenségét. Az alispán mérgesen szortyogtatta a pipáját.

Simon heveskedő természete ellenére ez egyszer visszafogta a hangját, pedig most következett el az a pillanat, amiért oly sokat fáradozott.

– A nagyságos alispán úrnak azonban igaza van, Béla úr ártatlanságát csak a valódi lator leleplezése igazolhatja. Ezért a rám ruházott hatalomnál fogva perbe idézem Ignaz von Steinbachot.

Döbönt csend támadt, a főhadnagyot, a császári Haditanács futárját mindenki jól ismerte, s nem voltak kevesen, akik magas rangja miatt mély tisztelettel tekintettek rá. Von Steinbach, két darabonttól kísérve, felkötött karral belépett a terembe. Hajdan hófehér egyenruháján sárfoltok éktelenkedtek.

A dermedt némaságba hasított a nótárius hangja:

– Ignaz von Steinbach, önt Bartis Vince úr és Kőpatak Benedek úr, valamint fiának, Lászlónak megölésével, Tarczali Bertalan és Kőpatak Béla urak elleni gyilkos merénylettel, nemkülönben álorcássággal, oklevélhamisítással, gonoszra való szövetkezéssel, megvesztegetéssel vádoló!

Zavaros kiáltozás tört ki, Simon túlharsogta a zajt:

– Valamennyi vádpontot napnál világosabban fogom bebizonyítani, úgy tanúk eskü alatt tett vallomásaival, mint beszédes tárgyi bizonyítékokkal!

– Legalább tízszer kell majd lenyakazni a latrot – sügta szomszédjának Zsámboky úr – vagy egyszer, de akkor alaposan.

A szolgabíró magából kikelve ugrott fel.

– Protestálok! Felségsértés! A királynő öfelsége tisztjét mi okból, mi jupon merészelték idehurcolni!

Rohonczy alispán magasra ugrott szemöldökén látszott, legszívesebben ő is tiltakozna, de előbb ki akarta várni, van-e az agyafúrt polgároknak valamiféle magyarázatuk. Nem várakozott hiába.

Meg sem várva az izgatott zsvaj elültét, Tardy Ákos úr megadta a választ. Szándékosan halkan beszélt, így egy pillanat alatt mindenki elhallgatott, hogy értsék szavát.

– Az ímént kimerítően megvitattuk, van-e jogunk jurisdictiónk alá vonni Kőpataky Bélát. Ha arra jogunk van, hogyne lenne az őt megsebző felett is pálcát törnünk, ha kell?

A szolgabíró rákveresen igazgatta parókáját.

– Mindazonáltal, uraim, mindazonáltal...

A bíró érdeklődve fordult felé.

– Ezenkívül még mivel méltóztatik kiegészíteni észrevételeit?

Abrudnay bosszúsán legyintve zökkent vissza helyére. Simon türelmesen kivárta a vihar elültét, most a bíró jeladására folytatta beszédét:

– Ha eme lator összes bűneit számba kívánjuk venni, úgy három évet, ha az okokra is kíváncsiak vagyunk, kilencven esztendőtt kell visszafelé mennünk a múltba, mert akkor került e viszály almája városunkba.

– Miféle alma? – hökkent meg Zsámboky szenátor. – Én azt hallottam, földről meg szőlőről van szó!

Tasnády úr megnyugtatta szenátortársát.

– Ez csak amolyan képes beszéd.

A jegyző zavartalanul folytatta:

– Először is, nehogy úgy járjunk, mint az ímént, hiteles tanúkkal igazolhatjuk, hogy von Steinbach főhadnagy az összes gatzett napján városunkban tartózkodott, szokásos futárútja ugyanis minden második héten erre vezetett. Éppen ez, a bűnesetek szabályszerű ismétlődése volt az egyik ok, ami arra vezette gondolkodásunkat, hogy a gyilkost kívül keressük városunkon.

Körtvélyesdy gróf kért szót:

– Mily gyanúkok mutattak még erre?

Simon meglepődve pillantott a pipájával küszködő ifjú főnemesre, nem várta, hogy az egyáltalán követni fogja a tárgyalást.

– A merényletek során a gyilkos kockáztatta a maga életét is, ha helybéli, könnyűszerrel talált volna jobb alkalmat is. Igen jó lövész volt, ez is kiderült, hiszen Tarczali úr élete is két hüvelyken múltott mindössze. S végül, ám nem utolsónak a bizonyítékok sorában, minden lőtt sebben ugyanolyan golyóbobist találtunk, amint azt Dávid magiszter, városunk hites orvosa bizonyíthatja.

– Azt értem, s szükségesnek is találom – szólt közbe az alispán –, hogy a sebesültekből ki kell emelni a gyógyulás okából a golyóbobist. De vajon minek bolygatni a szerencsétlen megboldogultak nyugodalmát?

A kérdés az ájtatos hang ellenére, főleg az orvosra nézve veszélyes volt, de a nótárius felkészült rá.

– Nem egy esetben gondolnunk kellett az öngyilkosság esetére is, így az esperes úr kérésére az orvosunk, ha szabódva is, de ráállott az alaposabb vizsgálatra.

Salva esperes úr ráncolta a homlokát, sehogyan sem emlékezett erre a

kérésre. Ámbátor, ha Simon mondja, biztosan kért valami effélét. Hiába – sóhajtott fel magában –, egy bizonyos kor után nincs másként, jobban emlékszik már a szemináriumban töltött időre, mint a két hónappal ezelőttre.

– Azóta is így teszünk a bíró úr szigorú, ám kivételes parancsára minden lövésből eredő sebesülés esetén – fejezte be a jegyző.

Ákos bíró éppúgy nem emlékezett a parancsára, mint az esperes, de mosolyát elfojtva komoran rábólintott Simon szavaira.

– Kezünkben volt egy lista – vette lát a szót Haraszti szenátor –, amely tartalmazta mindazokat, kik a mondott időben városunkban időztek. Ahogy szaporodtak az események, csak három név volt állandó a papiroson: páter Hieronimus, de ő szakadatlanul elmélkedett a kapucinusok kolostorában, különben is igencsak idős és köszvényes, Colomann Henrik titoknok úr és von Steinbach. Colomann urat azonban ha nem is azonnal, de szintén kitörölhattük listánkról. Ennek oka az volt, hogy...

Colomann úr pipacspirosan tiltakozott:

– Talán nem szükséges részletezni.

Menyhárt úr alig észrevehető kajánsággal a hangjában erősködött:

– Enélkül biz nem győzhetjük meg ártatlanságáról a bíróságot.

– De titkár úr, mi titkolnivaló van abban, hogy segít másoknak özvegyességük során váratlanul megnövekedett terheiket elviselni? – vetette közbe értetlenséget mímelve Mándoki kapitány úr.

– Igen – kapott a szón a szekretárius –, a birtokadományozás az nehéz... meg az özvegyesre jutás... sok gonddal jár...

A helyzethez nem illő derültség öntötte el a termet. A bennfentesek név szerint is megnevezték azokat az úrhölgyeket, akiknek felettébb szívesen segített üzleti ügyeit intézni a titkár.

– S még egy. Mindenütt nyomokat leltünk, miket azonnal rögzítettünk is. Ebből aztán leszűrhattuk, hogy a titkár úrnak igen nagy a lába, s szinte soha nem hord sarkantyút, mint a gyilkos lator. A kapucinus barát meg fasaruban jár-ke, s nem lovaglósizmában.

– Megengedem, bizonyos gyanúokok így valóban háramlanak a futár úrra, de – egyáltalán nem megnyugtató számomra, hogy pusztán negatív okokra hivatkozva őrizetbe lehetett vétetni egy nemesurat – élt az ellenvetés jogával az alispán. – Arról meg nem is szólok, hogy városbéli még így is lehetett a tettes. Avagy mindenkinek lerajzoltatták a nyomait?

Simon megrázta a fejét.

– Nem, alispán úr, erre valóban nem volt módunk, de nem is csak a lábnyomok miatt fogtuk le von Steinbach urat. Mindenekelőtt okát kerestük a merényeknek, sokat törve fejünket, mi lehet az a közös kázus, ami miatt az áldozatok életére törtek. Az okot itthon nem, csak Pozsonyban, a levéltárban leltem meg. Íme, itt vannak azok a levelek, amelyek végül is a helyes útra terelték nyomozásunkat. Az elsőt Bartis Vince úr, a másikat Tarczali úr ládájában leltem.

Simon két pergament emelt ki vaskos tarsolyából s nyújtotta a fiskálisnak.

Lajosházy úr illő körülményeskedés után felolvasta őket:

– „Kedves atyámfia. Ha a múlt kódébe vesző emlékezet nem csal meg, úgy kegyelmed és az én Istenben megboldogult uram egy nemzetségnek fiai, imígyen az én jó uramnak testamentuma s az ország törvényei szerint kegyelmed lenne minden vagyonnak örököse, feltéve, hogy hét esztendőn belül átveszi a jogok és kötelezettségek egyetemességét. Ezen időből hat esztendő immár letellett, késedelme kegyelmednek amennyire fájdalmas, annyira meglepő is, annál inkább, hogy immáron négy esztendeje annak, hogy a nagyságos leváltáron keresztül kegyelmedet a halálesetről értesíttem volt. Nemes Palotás Erzsébet, nemes Alsó-Tolcsvay Bartis Zsigmond úrnak meghagyatott özvegye. Kelt anno Domini 1773, július havának nyolcadik napján, Gyöngyös városában.”

Izgatott, ugyanakkor kissé értetlen suttozás futott végig az asztal mindkét oldalán. Vajon mit akar ezzel mondani a jegyző?

– Most bizonytalán kegyelmedek is azt kérdezik, miért nem válaszolt már annak idején, tehát 1769-ben Bartis Vince úr az özvegy levelére. Mert én ezt kérdeztem – lendült bele a magyarázatba Simon –, ám hiába túrtam fel az egész leveles szekrényt, nyomát sem leltem ama előbbeni levélnek. Tán meg is feledkeztünk volna erről az írásról, ha Bertalan úr ládájában nem találjuk meg a most felolvasandó levelet.

Az ügyvéd már olvasta is a kezében tartott okmányt:

– „Igen tisztelt úr! Kérem megválaszolni ama tisztelettel kérdéssünket, miszerint rokonságban áll-e kegyelmed nemes Sigismund Alscho von Toltschwa úrral?” A Főudvarnagyi Hivatal levelét 1771-ben keltezték – állt vissza helyére a fiskális.

– Erre a levélre Tarczali úr nemleges választ adott még ugyanazon évben, honnan is sejthette volna, hogy a nagyságos Főudvarnagyi Hivatalban senki sem tud sem magyarul, de még egy nevet sem képesek rendesen leírni.

Az alispán úr a rebellis beszéd hallatán felkapta a fejét, mint katonaló a trombitaszóra.

– No de fiatal barátom, szép is lenne, ha a birodalom minden nyelvén kellene tudniok. Ott a német meg a latin, az éppenséggel elegendő.

Simon még idejében lenyelte a kikíváncozó választ, folytatta:

– Most már világosan láttuk, van összefüggés a két úr elleni merénylet között, s nyomára bukkantunk rég feledésbe ment rokoni szálaknak is.

Tarczali úr hökkenten dőlt hátra, óvatosan tapogatva vállát.

– Úgy érted, barátom, én meg Vince úr? Mi ketten rokonok lennénk?

A nótárius bólintott.

– Ezek a levelek, valamint a nemesi felkelésben részt vevőkről készített lajstrom mutatott először erre.

Tarczali úr számolni kezdett. Ha ténylegesen is bebizonyosul, hogy Vince úr atyjafia volt, akkor Julika részén felül bizony jelentős rész száll rá örökségként. Julika gyermeke, törvénytelen lévén, csak anyja után örökölhet – gondolkodott magában.

– Hogy világosabban láthassak, kénytelen voltam elutazni a koronázó városba, hogyha levéltárban vizsgálódhassak. A levéltárat azonban – itt a hatás kedvéért szünetet tartott – kifosztva találtam!

– Még kimondani is szörnyű! Ki a tettes? – kiáltoztak többen is.

Simon felemelte a hangját.

– A tolvaj itt van, bűnét szánva mindent hajlandó elmondani, amit csak tud! Kesztyay Márton... – kezdte Simon a vádba hívó formulát, de az alispán kézfelemeléssel megállította.

– Ha a fickó bűnös, úgy azonnal át kellett volna adni az országbíró úr ökegyelmességének. Mi ok volt idehurcolni?

– Tanúként kell meghallgatni.

– Nemtelen bűnös nem lehet tanú egy nemesember ellen! – csapott az asztalra a szolgabíró.

Ismét a bíró szólott:

– Kesztyay úr nemesember, ettől még senki nem fosztotta meg. Bár városunk kirendelt nyomozati inkvizítora leleplezte, de ide, Ágvárra önként jött, hogy számot adjon bűneiről s büntérsairól, arról, aki belőle, nemesből szárandó bűnöst csinált. Mint az ügy bírása – vetette fel az állát – ragaszkodom meghallgatásához.

Abrudnay még vitakozott volna, de az alispán helytelenítő tekintetét látva elhallgatott.

Bevezették a terembe Kesztyay Mártont, aki nyugtalanul nézelődött körbe. Simon néhány szóban ismertette az előzményeket a gyülekezettel, majd a vádlotthoz fordult.

– Most, mint tanút hallgatunk meg, de ügyed elbírálásában nyomatékmal esik latba igazmondásod, úgyhogy apróra mondj el mindent úgy, ahogy megesett.

– Tekintetes bíróság, szabad polgárok, nagyságos uraim, mindenben oly tiszta igazat fogok mondani, miként gyónáskor. Kérem esperes uramat, ilyenképpen hallgasson ő is.

– Úgy lesz – bólintott az esperes.

– Nem kívánom rabolni a becses időt, azonnal elismerem, hogy minden, amivel vádolnak, igaz. Megvesztegettek, loptam, méltatlan lettem a királynő öfelsége bizodalára. Tettem oka a pénzsóvárság volt, mert őseimtől örökölt rangomnak megfelelően kívántam élni: s az, hogy ezt nem iparkodással próbáltam meg elérni, mint a szabad polgárok, onnan eredt, hogy soha nem élhettem szabad királyi városban.

Az asztal városi végén szemmel láthatóan megennyhültek az arcok.

– Tudom, nem mentség, de felbujtásra cselekedtem – folytatta vallomását.

Simon megállította.

– A felbujtót hogy hívják?

– Nemes Kőpatakya Béla.

Nem törődve a csodálkozó morajjal, a jegyző folytatta:

- Itt van a teremben?
- Igen – csodálkozott már a vádlott is.
- Mutasson rá!

Kesztay bátortalanul fordult a darabontoktól körülvevett két tiszttel felé.

- Amott ül – mutatott a felbujtóra.

16.

– Keszty Márton, figyelmeztetem, élete függ a vallomásától! Jól megfontolt mindent? – hajolt előre a bíró.

A tanú hol elsápadt, hol elvörösödött, nagyon halkán válaszolt:

– Igen, nemzetes főbíró úr, ő Kőpatak Béla. Rávett arra, hogy iratokat adjak át neki jó pénzért.

– Honnan tudod, hogy mi a neve?

Márton csodálkozva húzta fel a vállát.

– Hát kérem, bemutatkozott, mutatta a címerét, hozzá írott leveleket, ahogy ez szokás.

A nagy csendben csak a fiskális tolla percegett. Ballió úr mondotta ki végül a szentenciát:

– Ama lator, kire a tanú mutogatott, von Steinbach, s nem Kőpatak Béla, ez így vétessék jegyzőkönyvbe. Folytassa kegyelmed vallomását.

Keszty reszkető kézzel igazgatta haját.

– Igenis, uraim. Ezelőtt két és fél esztendeje eljött hozzám Kőpatak, azaz von Steinbach úr, és iratokat kívánt megtekinteni. Ez még Bécsben volt.

A bíró felmutatta a másodjára felolvasott levelet.

– Mutatott valami hasonlót?

– Igen, hasonló szövegű az is.

– A címezést nem is nézte meg?

– Nem, kérem, csak másolatot hozott, mondván, a családi levéltárban van az eredeti. Megmutattam neki a kért iratokat, s másolatokat is készítettem róluk.

– Ez kötelessége volt?

– Nem, de megfizette, s amúgy is, ha kéri, írásban, hiteles kópiát is készítünk.

– Akkor azonban nyoma marad a kérésnek – jegyezte meg Simon.

Márton folytatta:

– Jó ideig nem találkoztam vele, csak a múlt őszen. Véletlenül állított be a levéltárba, meghívott Trencsénybe meg Brünnbe. Ott hozta elő... szóval a Hóhérhoz címzett serfőzdebén... – A hóhér szót kimondva elakadt Keszty szava.

– Nomen est omen, de beszélj, hisz ettől függ az életed.

– Igen, tudom, rútol eljárásztam – hebegett a megtévedt írnok. – Ott mondotta, hogy szerezzem meg a hiteles okleveleket úgy, hogy nyoma se maradjon a levéltárban. Azt mondta, tud rá módot, hogy a többi örökös előtt megszerezze a vagyont.

– Ezt elhitte? – álmétkodott a bíró.

– Nem hittem el, de sok hasonlóról hallottam. Ha valaki ismer némelyeket az udvarnál, mindent el tud intézni. Néhány hétre rá hozott egy levelet a Főudvarnagyi Hivataltól, amelyben a kérdéses iratokat hivatalos tanulmányozásra kérték el. Az oklevél mellé letett egy zacskót ötszáz

arannyal, mondván, úgy vegyem ki, hogy ne lehessen észrevenni. És hát én megvettem.

– Ez volt a levél? – mutatta fel Simon a Pozsonyban beszerzett okmányt,

– Igen, kérem, ez volt.

– Tudta, hogy ez hamisítvány?

A feszült csendben nagyon halkán válaszolt Kesztyay:

– Tudtam, a pecsétről mindjárt észrevettem.

Simon a két pecsétmintát bemutatta a teremben ülőknek. Az alispán is azonnal felismerte a hamisítást. Most először nézett némi elismeréssel a nótáriusra.

– Miért fogadtad el a hamis levelet?

– Hogy nekem is legyen valami biztosítékom. Az eredeti okmányok nagyobb részét is én rejtettem el, csak akkor adtam volna oda, ha minden rendeződik. A bíróságnak elegendőek a hiteles kópiák, de a birtokot csak az eredetiekre adják ki általában.

– Későbbben még történt valamiféle eset?

– December tizedikén nálam járt, követelte az okleveleket, mondta, már szerzett eredetieket, adjam azokat vissza. Nem adtam, erre megfenyegetett, pokolra küld a többi után. Rám is lőtt egy este – Kesztyay lehajtotta a fejét. – Ennyi a bűnöm, tudom, súlyosan vétkeztem, csak a mindenek felett való Úristen láthatja, hogy igen megbántam mindent. Hogy itt, ezen a világon is jóvátehessem bűnömet, kérem tekintetes bíráimat, irgalmas ítéletet méltóztassanak hozni.

Simon végignézte a bírakat, remélte, Mártont sikerül megmenteni a legsúlyosabb büntetéstől. Elrejtett néhány dolgot a szenátorok elől, különösen Kesztyay régebbi bűneit, s nem számolt be az elfogatás körülményeiről sem. Tiszta lelkiismerettel tette ezt, Márton, tényleg sokat segített vallomásával, és szemmel láthatóan megbánta tettét.

– Íme, nagyságos alispán úr – dőlt hátra fáradtan székén, az elnöklő Tardy bíró –, máris találtunk bizonyítékot von Steinbach úr bűnössége mellett. Egy bűnbánó vallomását hallhattuk, aki nem habozott önmagát is főbenjáró vétséggel megvádolni, csak hogy kiderüljön az igazság. Ám azt is konstatálhatjuk, hogy egy s más súlyos cselekedet alapján akár már most is ítélezhetnénk. Az álorcásság és a vesztegetés, nemkülönben a hamisítás immáron bizonyosnak vehető.

Von Steinbach elfogatása óta hallgatott, nem válaszolt akkor sem, amikor közölték vele, mivel vádolják. Ételt sem fogadott el, csak egy kupa bort ivott a tárgyalás előtt. Most azonban szót kért:

– Ami itt elhangzott, uraim, szemenszedett hazugság! Követelem, hogy meghurcolásomért mihamarabb kapjam meg az engem megillető elégtételt. Egyébiránt – hajtotta meg magát – igen csodálkozom azon, hogy eme méltatlan komédia színhelyén kell látnom a nagyságos alispán urat és a gróf urat.

Mielőtt az alispán válaszolhatott volna, Ákos úr felelt a vádlottnak:

– Az imént kimerítően megvitattuk, van-e jogunk ítélni a fennforgó súlyos bűnesetekben, s az alispán úrral egyetemben sikerült is megfelelő jogi formulát találnunk, amelyeket igazunk tudatában előterjeszhetünk a személynek úr önagyméltóságának is. A vádlott tehát a felsorolt factumokat vitassa, mert hisz – intett kellő tisztelettel az alispán felé – mi sem tenne boldogabbá bennünket, mint ha tisztázhatnánk kegyelmedet minden vád alól.

A futár elgondolkodott. A bíró szavai, még inkább a megváltozott hang némiképp megnyugtatta, de nem engedett az óvatosságából.

– Tekintetes bíró úr, uraim. Itt súlyos vádakkal illetnek engem, még meg is lóttek, csupa olyan gyanúok alapján, amelyek csak akkor igazolnak bármit is, ha kifacsarják őket

Haraszi úr az asztalra ütött.

– Mi ugyan nem facsarjuk a tényeket, minden úgy igaz, ahogy mondvá volt!

A főhadnagy maga is megemelte a hangját.

– Lám, most is torkomra forrasztanak a szót!

Ákos úr szenátortársa felé intézte a szót:

– Kegyelmed, Menyhárt bátyám, mint nyomozati főinkvizítor, elegendő alkalmat kapott a szólásra, a vád alatt lévő úr pedig eddig nem!

Felszólítom hát kegyelmedet, türelemmel várjon sorára!

Akik közelebről ismerték a városbírót, a nagy villámlásból is kihallották a színlelést, kiváltképpen Menyhárt úr.

– Igenis, nemzeti főbíró úr – hajolt meg az öreg.

– Örülök, hogy méltányos és igazságos bírák elé kerültem – kapott a szón von Steinbach –, akik bizonytalansággal az ellenem emelt képtelen vádak alól, hiszen hamarosan nyilvánvalóvá kell annak válnia, hogy néhány elmosódott lábnyom, holmi homályos rokoni szálak, amiről azt sem tudom, kik között állanak fenn, s egy magát menteni kívánó tolvaj vallomása nem elegendő egy királyi tisztviselő elítéléséhez.

A vádlott csiszolt udvari modora bizony hatással volt a hallgatóságra, sőt a szenátorok némelyikére is, de Simon nem zavartatta magát.

– Amiként a régi rómaiak is mondták, egy tanú, különösképp ha maga is a bűn fertőjébe esett, nem tanú, javallanám, hogy hallgassuk meg a vádlott másik bűntársát is. Balogh Gergely, lépjen elő!

A kapucinusok kertésze igyekezett bátornak mutatkozni, de reszkető keze elárulta félelmét. Kínlódvá toporgott, nem mert sem a vádlott, sem a bírák szemébe nézni. Medárd atyát kereste tekintetével, amikor meglátta jóságos arcát, kissé megnyugodott.

– Kérem, ez az úr a nyáron elhívott a Bástyába, sok jó bort hozott. Aztán elkezdte, régi papírok kellene neki. Kérem én, mifélek. Mondja, amiket a sekrestyében tartanak az atyák. Mondok, azokat jól elzárják, s nekem nincs oda kulcsom. Mindjárt adott, tíz forintot, hogy kerítsem meg a kulcsot.

– Megszerezte kend?

– Igen, nagyságos úr, megtaláltam a mását. Aztán éjjel, amikor az atyák a cellákban imádkoznak, beosont, és keresgélt reggelig.

– Mikor volt ez?

– Ez? Most szeptemberben. Elvitt egy csomó papirost, és megint adott tíz forintot.

– Milyen okleveleket lopott el? – érdeklődött Ballió úr.

– Nem tudom én azt – vont vállat Gergely. – Nem tudok én olvasni.

Simon felmutatott néhány régi pergament.

– Ilyesfélék voltak?

Gergely megbámulta a régiségtől barnás okmányokat.

– Effélék, bizonynal. Akkor jó ideig nem láttam, mígnem novemberben, éppen negyedikén, amikor segítettem a postakocsinál rakodni, megállított. Azt mondja, beszédem van veled. Mire én: csak tessék. Azt mondja, nem most, hanem éjjel hagyjam nyitva a kunyhómat meg a kertkaput.

– És eljött?

– Igenis, tekintetes úr, nem sokkal az esti harangozás után. Őlt egy darabig, adott pénzt, és elment. Elvitte az atyák finom kötelét is. Azért is adott tíz forintot.

Simon az asztalra tette a Tarczali-kertben talált kötelet.

– Ez volt az?

– Igen, megismerem erről a festsérről – mutatta.

A nótárius a terem felé fordult.

– Íme, uraim, a vádlott az öt érdeklő okmányokat a hiteles hely régi irattárából szerezte meg, ezért vált fölöslegessé számára Kesztyai segítségével. Gergely pedig nemcsak ezeket adta a lator kezébe, de menedéket is nyújtott számára, sőt még abban is segédkezett, hogy minél könnyebben bejuthasson halálra szánt áldozata házába. Mert kendhez menekült akkoron is, amikor szegény Tarczali urat lőtte meg! – A jegyző inkább állította, mint kérdezte a tanútól ezt.

– Így volt, beismerem, tekintetes uram. Lélekszakadva esett be az ajtón, sokan kergették, még láttam is valakit a falon futni utána.

– Az magam voltam – jegyezte meg kissé öntelten Simon, s intett, elvezethetik ezt a bűntársat is.

Az alispán és a szolgabíró nem kívánt megjegyzést fűzni a két tanú vallomáshoz, egymás közt pusmogtak. A pipák kialudtak, a kancsók is keztek kiszáradni, ezért a bíró szünetet rendelt.

Többen kísértáltak a Városháza elé, a szájtatók tömege már rég eloszlott. A teremben a régi ismerősök üdvözölték egymást, nem kevés fontos megbeszélivalót sikerült sebtiben elintézni. A pápai bíró meg is jegyezte, többször kellene ilyen pereket rendezni, mert akkor legalább mindenki összejön egy-két napra. Az ötórás nagy harangzúgás után folytatták a tárgyalást.

Menyhárt úr bejelentette, hogy a következőkben a Kőpataky Benedek úr elleni merényletet tárgyalják. Abrudnay úr ismét tiltakozott:

– Nem mondom, tekintetes uraim, igencsak elgondolkoztattak az eddig hallottak, ám úgy hiszem, nem lehet minden sajnálatos halálesetet egyetlen ember, megengedem, egyben s másban tán vétkes ember, számlájára írni. Különösen akkor nem – hajolt előre nyomatéku szavainak –, ha az eddigiek sem mindenben bizonyították. Mert hisz mi kapcsolat is lehet egy betyárok által rútul legyilkolt úr és két városi polgár között?

Még folytatta volna, de az alispán megfogta a karját.

– Van kapcsolat, barátom.

Simon hálásan nézett Rohonczy Zsigmondra.

– Igenis, nagyságos uram, van.

A következő tanú, mindenki nagy meglepetésére a halálra ítélt Alpár betyár volt, aki társaival együtt várta a siralomházban az ünnepek elmúltát. Simon kérdéseire elmesélte a postakocsi elleni támadás történetét.

– Ahogy a lesből előrohantunk, s a kocsihoz értünk, akkoron egy utas rám sütötte a pisztolyát, a többi csak visított.

– Milyen volt az a pisztoly?

– Nézte a fene – vont vállat az útonálló. – Azt gondoltam, valamely fehérszemélyé, mert a vállam vastaghúsába ment a golyóbis, mégis tudtam mozgatni a karom. Efféle apró feneségeket csak az urak ...-i hordanak, nem az efféle cifra madarak – bökött a tisztek csoportja felé.

A támadás történetét még egy helyen állította meg Simon.

– A csata végén már mindenfelől lőttek rátok. Ti merre lőttetek?

– Mink? Leginkább a rétről felénk rohanókra. Másra sajnos nem volt idő, pedig szívesen megtettük volna – hetvenkedett a rablógyilkos.

– A köveknél levő lesipuskásokra nem lőttetek?

– Nem a – sajnálkozott a betyár –, azokat csak akkor vettük észre, amikor szegény Pista elesett.

A tanút már kivezették volna, de Alpár még visszaszólt:

– Tessék már megmondani, mikor lesz a fejezés, mert a börtönben igen sovány a kása, és inni is csak lőrét kapunk.

Megnyugtatták, nem kell már sokáig várni a Belzebubbal való találkozásra.

– Tekintetes bíróság! – mutatott Simon a betyárra. – Az orvosi tanúbizonylat s eme haramia vallomása is igazolja, hogy Kőpataky Benedek urat orvul meggyilkolták!

– Hogyan? Bizonyítékot! – kiáltoztak mindenfelől, lehangosabban a szolgabíró.

– Éppolyan formátumú golyóbis találtattott a betyár sebében, mint szegény Kőpataky úréban, mint azt a tapasztalt katonafelcserek s városunk orvosa is egybehangzóan megállapította, úgy kapta a halálos lövést, hogy a gyilkos fegyvert szinte a testére szorították.

Minden szem a vádлотt kereste. Von Steinbach, ámbár egyre fehérebbre váltott, csak az ajakát biggyesztette, nem védekezett egy szóval sem. Most már a vármegye urai is kezdtek elfordulni védencüktől. Polgárt ölni, az más,

de nemest, ráadásul ilyen hitványan, orvul – ez már nekik is sok volt.

A nótárius nem hagyott időt közbeszólásra.

– Az utolsó áldozat, Benedek úr idősebb fia, Kőpataky László orv megöletésének a szolgabíró úr is majdhogynem tanúja volt, s el is mondotta a körülményeket. Ha meg nem sérteném, egy kérdésemre még méltóztasson válaszolni.

– Készséggel, bár akkor a legjobb tudomásom szerint válaszoltam.

Az alispán egyre komorabb arcát látva jónak látta Abrudnay úr hangot váltani.

– Miből gondolták akkor, hogy a lövés kívülről jött?

– Már tisztáztuk, nemde, hogy bévül lőttek?

Simon nyelt egyet.

– Igen, de keressük meg a kezdeti tévedés okát.

A szolgabíró szokása szerint megvakarta tokáját.

– Elsősorban azért véltük, hogy künn lőttek, mert igen halk volt a pukkanás. Csak sokára mondotta Jánossy úr, hogy nézzük meg, mi volt az a furcsa zaj.

Simon a tarsolyából egy apró, de igen finom mívű pisztolyt vett elő. A tenyéryni mordály csöveit egymás alá szerkesztette az értő fegyverműves, a kakas is oly szépen volt megmunkálva, mint Tarczali úr külhoni zsebórája.

– Ez volt az a fegyver – mutatta fel –, ami annyi emberéletet kioltott.

A hallgatóságot nem győzte meg Simon bizonyítéka. Báró Hammer ezredes hangot is adott kételyének.

– Nagy érdeklődéssel, és meg merem mondani, csodálattal figyeltem az ifjú nyomozó úr eddigi okfejtéseit és mondhatom, mindenben meg is győzött eddig. Ám hogyan lehet az, hogy egy házban elsütött fegyver, legyen az még oly apró is, ne ütött volna nagyobb zajt?

A jegyző ezúttal hálás volt a közbeszólásért.

– Ezredes uram éleselméjű kérdését köszönöm, és egy experimentummal rögvest válaszolok is. A szünetben a helyén méltóztatott maradni?

– Hogyne. Mándoki kapitány úrral és Sipos úrral a tavaszi toborzásról beszélgettünk.

– Semmi különösebb zajt nem hallottak ”

– Nem, hacsak a harangzúgást, vagy itt hogy is mondják, a Kövér Henrik prédikációját nem számítjuk annak.

Simon kivágta a tromfot:

– Pedig én az esperes úr és a gróf úr jelenlétében az ablak alatt elsütöttem a pisztolyt.

Az esperes megerősítette.

– Én ugyan nem értek az effélékhez, de még kint is elnyomta a harangzúgás a lövést.

Tardy Ákos maga is elcsodálkozott ezen, már meg is akarta kérdezni, miért halasztgatja Simon a beígért kísérletet.

– Egy feladatunk maradt – zárta le a kérdést – még azt vegyük

szemügyre, hogyan került kezünkbe a lator. Kőpatak Béla úr, adja ezt elő!

– Hogy ne legyen nagyobb veszekedés szegény fivéremmel, felmentem a szobámba, de nem volt maradásom – tért mindjárt a lényegre Béla úr. – Fölvettem a ködmönöm, puskát fogtam, s miként gyerekkoromban szokásom volt, hogy lehiggadjak, elindultam vadászni-

– Pisztolyt miért vitt magával? – kérdezte a bíró, hogy megnyugtassa a kétkedőket.

– Az urak vadászok, megmondhatják, a biztonság kedvéért szokás, különösképp éjjel pisztolyt is magunkkal vinni vadászatra. Ahogy visszafelé lovagoltam, egy cserjés mögött észrevettem valami mozgást. Azt hittem, tán szarvas, hát lekaptam a vállamról a puskát, de még fel sem húztam a kakast, amikor egy kattanást hallottam, és valami meg is villant. Mindjárt utána egy lövést is kaptam a combomba – mutatott sebére Béla úr. – Sikerült azonban nyeregben maradnom, s azon mód lőttem is. Ez a fickó jajgatva a földre zuhant. Odaugrottam, hátrakötöttem a kezét. Be akartam hozni a városba, de közben magam is elaléltam, így talált rám Ballió úr.

A terem felbolydult, most már nem voltak kétkedők. Az alispán és a szolgabíró is elismerte magában, a vád bizonyítást nyert.

A bíró a vádlotthoz fordult.

– Von Steinbach úr, most sincs ellenvetése?

A vádlott elkeseredetten nézett körül, mindenünnen ellenséges pillantások méregették. Egy darabont lépett hozzá, bilincessel a kezében. Von Steinbach hirtelen mozdulattal fellökte a darabontot, egy másiknak kitépte a kezéből a kardot. Vadul osztogatva a csapásokat az ajtó felé rontott. Két sebesülés is esett. Az előtte álló ulánushadnagy ijedtében félreugrott, de Tasnády úr nem veszítette el a fejét. Meghazudtolva hetven évét, hatalmas cseréppipájával vakszemen ütötte. A pipa sajnos pozdorjává tört, de a bűnös megtántorodott. A magukhoz térő darabontok rávetették magukat, s pillanat alatt megkötözték.

A jegyző megsárgult okiratokat terített az asztalra.

– Élt városunkban ezelőtt száz esztendővel *három Bartis* fivér, Szaniszló, Endre és Vince. A legifjabb, *Vince*, itt élt városunkban, az ő unokája volt az elsőül meggyilkolt Vince úr. *Szaniszló* és *Endre* részt vett Buda vára visszavételében 1686-ban, őfelsége Szaniszlót nemessé emelte, és birtokadományt is kapott vitézségeért. Endre a török háborúban hősi halált halt, de két fiút is hagyott maga után, *Kázmért* és *Tádét*. Hogy könnyebb legyen követni, uraim, itt a hivatalos családfa – adta kézzel a kézre a leszármazási táblát a jegyző. – Szaniszló úr fia, *Vencel*, birtokát Károly király törvénye szerint, 1723-ban hitbizományá alakította át. Szaniszló úr utolsó leszármazottja volt Alsó-Tolcsvay nemes *Bartis Zsigmond* úr. Kázmér a híres kőpataki csatában kapott nemességet, 1699-ben, mert igen jó bort szállított a tiszti uraknak. De nemes lett Tádé is, csakhogy őt a nagyságos vezérlő fejedelem, Rákóczi Ferenc emelte erre a rangra 1705-ben, nem sokkal halála

előtt, Tarczali előnévvel. Az ő dédunokája *Tarczali Bertalan* úr, mert időközben elhagyták eredeti családi nevüket. Kázmér úr két fia, *Ignác* és *Márton* meghasonlottak egymással, amikor a kuruc háború városunkhoz is elért. Márton végigharcolta a háborút, ezredességig vitte Vak Bottyán seregében, s ráadásul szerencsésen is házasodott, így a békekötés után *felépítette a Kőpatak-kúriát*, s ott telepedett le. Az ő fia volt Benedek úr, kit a betyárcsata örvén ölt meg e lator, s unokái *Béla és László* urak. *Ignác* élete másként alakult, ő a kurucok elől Bécsbe menekült, s ott is telepedett meg. Ő is s *leszármazottai* is császári hivatalt vállaltak, s hogy elfeledjék a kuruc fivért, *nevüket is németre fordították, így lettek Steinbachok*. Telt-múlt az idő, a rokonság a mai napig lassan feledésbe merült.

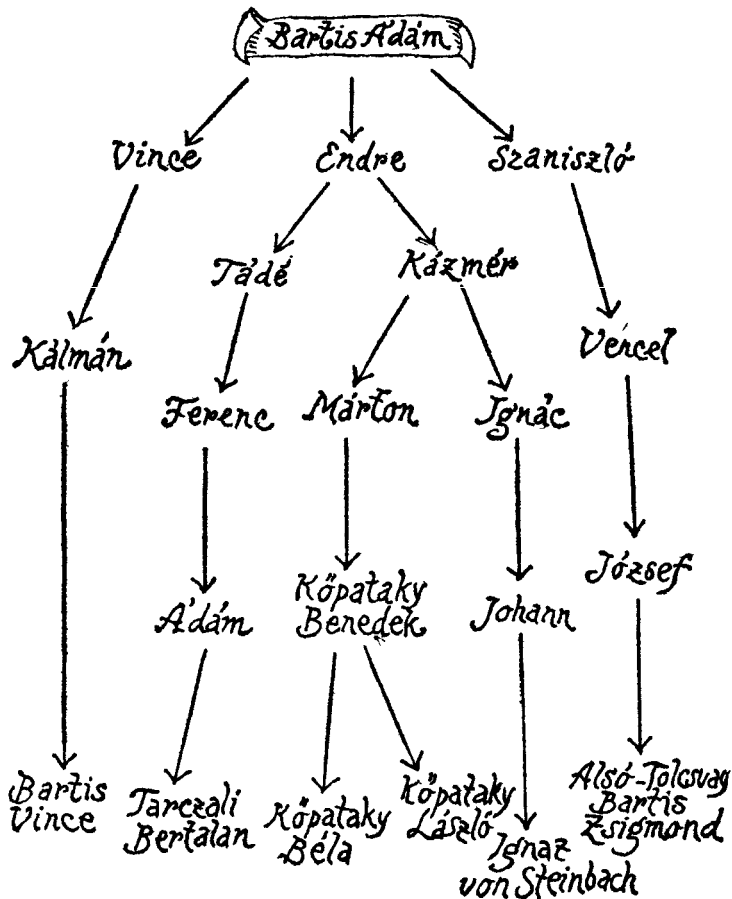
A káplán úr egy darab szénnel gyorsan felrajzolta a szövevényes családfát a falra. Sokan hitetlenkedtek, egyik fivér kuruc, a másik labanc?

– Pedig ez előfordul – adta meg a választ a történelmi érdeklődésű

Zsámboky úr. – Így volt ez az Esterházy gróf urak esetében is.

A nótárius folytatta:

– Vessünk egy pillantást mármint a hitbizományi alapítólevélre. Ezt is adjuk kézzől kézre, én meg elmondom a velejét.

„Dicső emlékezetű atyámtól öröklött Tolcsva hegyi szőlőimet, Szolnok vármegyei falvaimat és szántóimat, nemkülönbön Ung vármegyei erdeimet legfelségesebb III. Károly király törvénye szerint hitbizománnyá alakítani kérem, az alábbi rend szerint: Örökösöm mindaddig, míg – ettől óvjon a mindenek felett lakozó Úristen – családomnak magva nem szakad, az

elsőszülött fiú legyen, aki köteles fivéreit tisztos járadékban részesíteni. Ha mégis bekövetkezne családom magva szakadása, úgy az örökös nemzetségem legidősebb férfiú tagja legyen, s azontúl minden menjen a fentebb írottak szerint.”

Tarczali úr izgatottan közbevágott:

– Mennyi a birtok jövedelme?

– Az elmúlt évben megütötte az ötezer forintot, de okos műveléssel bizonynyal megnövelhető. A végrendelet szerint a meglévő vagyon is az örökösöket illeti, de köteles tisztos tartást adni az özvegynek s egy-egy tizedet juttatni az élő férfiú rokonoknak, valamint a kapucinusok ágvári rendházának. – Látva az érdeklődést, Simon az időközben beszerzett leltárba pislantva még hozzátette: – Vert pénzben kevés híján nyolcezer forint, ezüstneműben meg hasonlóknak majd tízezer a hagyaték.

Ha a főnemeseink felmérhetetlen vagyonához hasonlítjuk az örökséget, úgy nem tartozott a legnagyobbak közé, ám igen tekintélyes vagyon volt ez is.

– Tekintetes bíróság – zárta beszédét Simon. – Amikor megnyílt az örökség, koruk szerint mondom, a következő férfiú rokonok éltek: Vince úr, Kőpataky Benedek úr, László úr, Tarczali Bertalan szenátor úr, Béla úr s végül a legifjabb, Ignaz von Steinbach, a lator. Kezébe kerülve a Főudvarnagyi Hivatal és az özvegy tudakozó levele, elhatározta, utat vág magának az örökséghez. Mint udvari ember, könnyen beszerezhetett minden értesülést, mire csak szüksége lehetett, amit meg törvényesen nem tudott megszerezni, ellopta csalárdan. Öten voltak előtte a sorban, hármat meg is ölt közülük, kettőt meg súlyosan megsebesített. Tarczali urat a csoda és Dávid mágiszter orvosi tudása mentette meg az életnek, Béla urat a vadászfűl és ennek a haramiának a gondatlansága mentette meg, merthogy elfeledte újratölteni gyilkos fegyvere felső csövét.

Simon leült, a hosszan tartó csendet a bíró törte meg. Pálcáját a vádlottra szegezte.

– Beismered bűneidet?

A gyilkos feladta a védekezést, cinikusan vállat vont.

– Miért ne ismerném el, ha így történt. Nem akarok fellebbezni, sem kegyelmet kérni, úgysem kapnék. Meg fogok bűnhődni ügytelenségemért, hogy nem sikerült a felém mutató nyomokat eltörölni. Ha a maguk inkvizitorát sikerül Pozsonyban lelőnöm, soha meg nem fognak.

Salva esperes úr döbbenetesen hajolt előre.

– Nem is érez büntudatot?

Von Steinbach, a testőrség főhadnagya, a Haditanács kurírja egy pillanatig habozott, aztán lehajtotta a fejét.

– Gyónni kívánok, atyám!

17.

A Fehér Barátok különtermében azon a karácsony előtti éjszakán gyorsan ürültek a kupák, sőt a hordók is. A szenátori asztalnál, a bíró úr jobbján ült a nap hőse, a nótárius.

Tőle kérdezte Ballió úr:

– Ez a lator soha be nem ismeri a gyalázatát, ha te rá nem rakod a hurkot.

Mi segített a legtöbbit? Az oklevelek?

Simon elvett egy szelencét a tarsolyából.

– Nem. Itt van nyolc egyforma golyóbis. Aki vadász vagy katona, láthatja, ugyanabból a fegyverből lehet csak kilőni őket, ebből a finom hollandi pisztolyból.

Ez a golyóbis Vince úr életét oltotta ki, ez az idős Kőpatakýét, ez pedig László úrét, ezt Tarczali uram vállcsontja alól, emezt Béla úr lábából vette ki Dávid magiszter. Ez itt megjárta Alpár betyárt, ezt meg Mártonunk ajtófélfájában találta az a szerencsétlen.

Ez a nyolcadik pedig néhány társával együtt a tarsolyában hevert.

– Hát fiam, én 1757-ben Hadik altábornagy úrral megjárta Berlint, de ilyen csavaros észjárást nem láttam. Nagy munkát végeztél mindannyiunk javára, s különösen Bertalan öcsémére. De te most már bizonyonnyal elhagysz bennünket, szenátortársam – fordult Tarczali úrhoz, aki mosolyogva tiltakozott. Úgy látszott – és ez később igazolódott is –, a rászakadt vagyon nem változtatta meg.

– Mit csinálunk a barátokkal, ezzel a Kesztayval? Én ugyan elítéltem tíz évre, mint kérte, de nem lenne jó addig ingyen etetni – szólt a bíró úr.

– Nem ingyen etetjük, a birtoka jövedelme a város pénztárába folyik.

– Ad vocem, jövedelem, van itt egy levél – kapott észbe Simon, s feneketlennek látszó tarsolyából egy pergament halászott elő, amin messziről látszott a Körtvélyesdy-címer.

Tarczali úr belenézett, egy pillanatra meghökkent, majd az ifjú grófra tekintett.

– Hogyan értsem, hogy atyjaura nekem borszállítási monopóliumot adományoz birtokain?

Az ifjú gróf csodálkozva megvonta a vállát, de a szekretárius megmagyarázta:

– Úgy gondolta, hogy már eddig is megvolt önnek ez, így viszont, ha meg nem sértem, legalább adózik is utána.

A nevetés elnyomta Tarczali úr hirtelen támadt rossz kedvét.

Ismét szólásra emelkedett.

– Bíró úr, szenátortársaim! Istennek kedvezéséből eddig is némiképp tehetős voltam, de a mostani tragédia, három nálam érdemesebb úr rút halála, aminek következtében vagyonhoz jutottam, még gazdagabbá tett. Úgy döntöttem, három éven át évi ötszáz forintot juttatok városomnak, s még ezt megelőzően másik háromszázat egy összegben.

– Meglesz végre az ispotály és a gimnázium! – kiáltott fel örömben a bíró. Közben azt is számolgatta már, mennyi adóhoz és illetékhez jut a város Bertalan úr szerencséjéből, de ezzel nem akarta az ünnepi estét rontani.

Kőpatak Béla is szólásra emelkedett.

– Fenti célra szintén felajánlok két részletben háromszáz forintot.

Tarczali úr, akinek a bor meghozta adományozó kedvét, folytatta:

– Továbbá stipendiumot alapítok, hogy az arra érdemesek akár külföldön is folytathassanak jogi stúdiumot – hajolt meg elismerően Simon felé.

Dietrich közbevágott:

– Ne méltóztasson túl nagy összeget előírni, mert akkor Simon barátom néhány aranyat borrá változtatva mindig fejfájósan fog a levéltárba menni, és soha nem lesz belőle tudós jogász!

Szakra Lapnyomda (86-4788), Budapest, 1987 Felelős vezető: Csöndes
Zoltán vezérigazgató
HU ISSN 0324-3222
ISBN 963 11 5327 4
Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest
Felelős kiadó: Sziládi János igazgató
Felelős szerkesztő– Dani Erzsébet
Műszaki vezető: Szakálos Mihály
Képszerkesztő: Szecskó Tamás
Műszaki szerkesztő: Kardos Gábor
46 200 példány. Terjedelem: 12,13 (A,5) ív. IF 5877